افغانستان

د ۲۰۱۱ کال کلنی راپور
په وسله واله جګړه کې د ملکي وګړو ساتنه

(Image has been altered) John Wendle ©

دبشری حقونو لپاره دمګرو ملتونوعالی کمیشنری دفتر

دافغانستان لپاره دملګرو ملتونومرستندویه پلاوی

کابل – افغانستان
۲۰۱۲ فبروری

افغانستان

د ۲۰۱۱ کال کلنی راپور
په وسله واله جګړه کې د ملکي وګړو ساتنه

دبشری حقونو لپاره دملګرو ملتونوعالی کمیشنری دفتر

دافغانستان لپاره دملګرو ملتونومرستندویه پلاوی

کابل – افغانستان

۲۰۱۲ فبروری

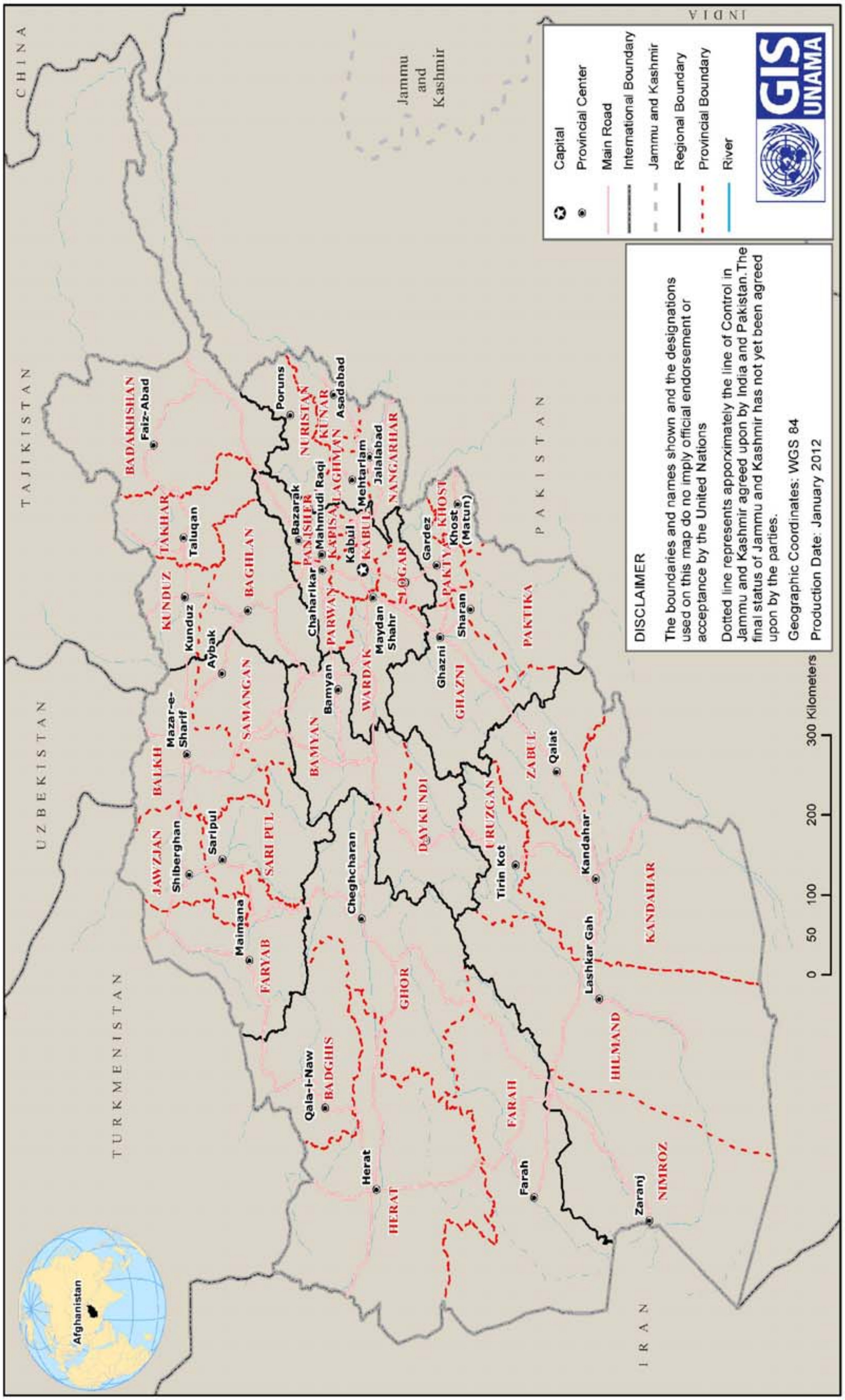

منبع: یوناما، د ۲۰۱۲ کال جنوری

صلاحیت/ واک

دغه کلنی راپور په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د مرستندویه پلاوی (یوناما) د بشری حقونو څانګی له خوا په وسله واله جګړه کې د ملکي کسانو د ساتنې په اړه برابر شوي چی د ۲۰۱۱ د جنوری د لومړۍ ورځې څخه د دسامبر تر یو دیرشمې نیټې پورې موده رانغاړي.

دغه راپور د یوناما د هغه صلاحیت له مخې تیار شوی چې د ملګرو ملتونو د امنیت د شورا له خوا د ۱۹۷۴ (۲۰۱۱) پریکړه لیک په اساس ورته ورکړې شو څو د ملکي کسانو وضعیت وڅاری ، د دوي د ساتنې په موخه هڅې همغږې کړي، حساب ورکوونه تقویه کړي، او د بنیادي ازادیو او بشري حقونو په بشپړ ډول تطبیق کې مرسته وکړي چې د افغانستان اساسي قانون او د نړیوالو هغو تړونونو برخه ده چی افغانستان یی غړیتوب لری، په ځانګړي ډول د ښځو د دوي له ټولو بشري حقونو څخه د برخمن کیدلو په اړه هڅې وکړي.

یوناما یو لړ فعالیتونه تر سره کوي چې هدف یې په ملکي وګړو د جګړې د اغیز راکمول دي لکه: په خپلواک او بې پلوه ډول د داسې حادثو څارنه چې د ملکي خلکو د وژنې یا ژوبلې لامل ګرځي، د وسله والو ښتو څخه د اغیزمنو ملکي کسانو د ساتنې په اړه د ملاتړ فعالیتونه او نور نوښتونه چې په ښتو کې ښکیلې خواوې د بشرپالنې او بشري حقونو د نړیوالو قوانینو، د افغانستان د اساسي قانون او نورو قوانینو له احکامو سره مطابقت ته رابولي.

په راپور کې کارول شوي اصطلاح ګانې:

هوايي برید: له الوتکي څخه ويشتونکي مهمات چې د نږدې هوايي ملاتړ په موخه الوتکې او نږدې هوايي کومک چورلکې برید او هغه بریدونه شامل دی چې بې پیلوټه جنګي الوتکې یا ډرون یې تر سره کوی.

ABP: افغان سرحدي پوليس

ALP: افغان سیمه ییز پولیس

ANA: افغان ملي اردو

ANP: افغان ملي پوليس

ANSF: افغان ملي امنيتی ځواکونه، یوه اصطلاح چې افغان سرحدي پوليس، ملي اردو، ملي پوليس او د ملي امنيت اداره په کې شامليږي.

APRP: د افغان د سولې او بیا یوځای کیدنې پروګرام

AXO: پریخودل شوی چاودیدونکی توکی

تلفات:وژل شوی او ژوبل شوی ملکی کسان

ښايي په دوه ډوله ډله بندی شي:

- **مستقیم**: هغه تلفات دي چې په مستقیم ډول د وسله والې جګړې له امله راپيدا کيږي. لکه داسې تلفات چې د نظامي عملياتو په ترڅ کې رامنځ ته کيږي چې د دولت پلوه ځواکونو له خوا اجراء کيږي (افغان او نړيوال نظامي ځواکونه) د ځان ژغورلو عمليات، هوايي بريدونه، د نیولو او تلاشی عمليات، د ياغيتوب ضد يا ترهګری ضد عمليات. دغه راز په دې کې هغه تلفات هم شامليږي چې د نا دولتی وسلوالو ډلو دفعاليتونو له امله لکه په نښه شوې وژنې، تعبیه شوي چاودیدونکي توکي او يا له حکومت پلوه ځواکونو سره د مستقيمی ښکلتيا په پايله کې رامنځته کيږي.

- **نور تلفات:** هغه تلفات چې په غير مستقيم ډول له وسله والي جګړې څخه راپيدا کيږي لکه د جنګي پاتې شويو توکو له چاودنې، په محبسونو کې مړينه، د ناکافي طبی شرايطو د نشتوالی له امله مړينې چې د نظامی عملياتو په ترڅ کې پيښږي او په داسې ځايونو کې چې طبي پاملرنې ته د لاس رسي مخنيوی شوی وی او يا موجود نه وي. په دې تلفاتو کې هغه مړينه هم شامل ده چې د مرګانيو پيښو مسووليت په پوره اطمينان سره نه شي په ګوته کیدای لکه هغه مرګ ژوبله چې د ډزو د تبادلې په پايله کې رامنځ ته کيږي.

ماشومان: د ماشوم د حقونو د کنوانسیون له مخې ماشوم داسې یوه شخص په حیث تعریف شوی چې عمر يې له ۱۸ کلونو څخه کم وي (۱۷ کلن هم ماشوم دی). د دی تر څنګ د روم د نړيوالی جزايی محکمی اساسنامی له مخی چی د افغانستان دولت هم په ۲۰۰۳ کی تصویب کړی، د ۱۵ کلونو څخه کم عمر ماشومان په دولتی عسکری ليکو کی او يا غير دولتی ډلو کی شاملول ا و ګمارل، چې په فعال ډول په جنګ کی برخه واخلی جنګی جرم ګڼل کيږی د ۸ مادی (۲) (ب)(xxvi) او ۸ مادی (۲) (ت) (vii).

ملکي/ خوندی جنګيالی :د بشرپالنې د نړيوال قانون له مخې "ملکي کسان" هغه افراد دي چې په جنګ کې شامل نه وي (نظامي/نيمه نظامی قوتونه نه وي) يا په جنګ کې د يوې خوا په منظمو وسله والو ډلو کې غړيتوب ونه لري يا هغه کسان دي چې د (عمومی پاڅون)[1] غړي نه وي. ملکی کسان کيدای شي چې د بريدونو په وړاندې د خونديتوب تضمين له لاسه ورکړي که چيرې دوي په ښتو کی کې نيغ په نيغه برخه واخلي. د ملکي کسانو په څير، يو جنګی فرد چې hors de combat وي (ژوبل شوي، ناروغ، د ویجاړی شوي کښتی عمله، توقيف شوي يا اوهم تسليم شوي) يا هغه څوک چې د وسله والو قوتونو په طبي يا مذهبي پرسونل پورې اړه ولري، هم دبريد څخه د خونديتوب حق لري.

COMISAF: په افغانستان کې د نړيوال امنيتی مرستندويه ځواکونو قوماندان.

د EOF پيښې: د عکس العمل ښودلو پيښې ، چې د ځواک د ساتنې پيښی ورته هم وايي. په دې کې داسې حالات شامل دي چې کله ملکي کسان نظامي قطارونو ته د نږدې کيدو يا له هغو څخه د مخکې کيدو په وخت کې د نظامي پرسونل اخطارونو ته پام و نه کړي او يا د تلاشی په پوستو کې لارښوونو ته توجه و نه کړي.

---

1 عمومي پاڅون ته د ژنيو په دريم تړون کې اشاره شوي "د يوې ازادې خاورې اوسيدونکې، چې د دښمن په نږدې کيدو سره په يو ناڅاپي ډول وسلې ته لاس کوی چې د تيرې کوونکو مخنيوی وکړي، بې له دې چې ددې لپاره وخت ولري چې په منظمو نظامي واحدونو کې تنظيم شي، په دې شرط چې خپلې وسلې په ښکاره وګرځوي او د جنګ قانون او دودونه مراعات کړي." (۴ (۱)) ماده.

ERW: جنګی چاودیدونکی پاتی شونی په دی مانا ،چی ناچاودل شوی توکی ،او پریښودل شوی چاودیدونکی توکی وی.

IHL: د بشر پالنې نړیوال قانون

IDP: داخلي بې ځایه شوي وګړی

ICRC: د سره صلیب نړیوال کمېټه

IED: تعبیه شوي چاودیدونکي وسیله. یو بم چې د دودیزې نظامي طریقې په خلاف په نورو طریقو جوړیږي او کارول کیږي. نوموړې چاودیدونکې وسیله کیدای شي د ځانمرګي بم په شکل استعمال شي لکه په ځان پورې تړلې تعبیه شوي چاویدونکی توکي (BBIEDs)، دغه راز له لیرې څخه کنترول شوي تعبیه شوي چاودیدونکې وسیلې (RCIEDs)، په موټر کې ځای په ځای شوي او تعبیه شوي چاودیدونکي توکي (VBIEDs) او د فشار په ذریعه چاودیدونکې وسیلې(PPIEDs) هم په دې ډله کې راځي.

حادثې: هغه پیښې دي چې په وسله والو جګړو کې ملکي کسانو ته تلفات اړوي. د یوناما په راپورونو کې هغه تلفات نه دي شامل چې د جنایي پیښو په پایله کې پیښیږي.

نړیوال نظامي ځواکونه: په دې ځواکونو کې ټول بهرنی عسکر شامليږي چې د ایساف او په افغانستان کې د امریکا د ځواکونو (د ازادئ د پایښت د عملیاتو په شمول) یوه برخه وي او د ایساف د قوماندان COMISAF تر امر لاندې کار کوي. دغه اصطلاح دغه راز په هغو ځواکونو باندې هم د تطبیق وړ ده چې د ایساف د قوماندان تر امر لاندې نه دي، لکه ځیني ځانګړې ځواکونه.

ژوبلې: د جسماني سختو ژوبلو یا ټپي کیدنو مختلف ډولونه په کې شامليږي. د یوناما په ډیتابیس کې د جسماني ژوبلې درجه نه ده شامله. اروایی یا روحی صدمه یا دماغي جړک پیښې په ژوبلو کې نه دي شاملې.

آیساف: په افغانستان کې مرستندویه امنیتي سوله ساتي ځواکونه. ایساف د ملګرو ملتونو د منشور د VII فصل له مخې د سولې د پیاده کولو ماموریت یا دنده لري. ایساف د ملګرو ملتونو د امنیت د شورا په امر او صلاحیت ځای په ځای کیږی. د ۲۰۰۳ کال په اګست کې د ملګرو ملتونو او د افغانستان د حکومت په غوښتنه د ناټو سازمان د ایساف مشرتابه په غاړه واخیسته. د ایساف قواوې اوس مهال د ۸ دسامبر،۲۰۱۱ پورې (۳۱۳،۱۳۰) تنه سرتیري لري، چې له ۴۹ هیوادونو څخه راغلي او په شپږو سیمه ییزو برخو کی تنظیم شوي، چې مرکز یې په کابل کې دی . د ۲۰۰۸ د نوومبر څخه د ایساف قوماندان په افغانستان کې د امریکایي ځواکونو قوماندان هم دی، که څه هم د مراتبو سلسله بېله پاتې شوې. د امنیت د شورا ۲۰۱۱ (۲۰۱۱) شمیره پریکړه لیک د ایساف په اړه مخکیني پریکړه لیکونه تصدیق کوي او د ۲۰۱۲ د اکتوبر تر ۳۱ نېټې پورې د نورو ۱۲ میاشتو لپاره د ایساف ماموریت غزوي.

MOI: د کورنیو چارو وزارت

NATO ناټو: د شمالي اتلانتیک د تړون سازمان. د ناټو د سازمان غړي هیوادونه د ایساف اساسي مرستندویه هیوادونه دي. ایساف وګورئ.

NDS: د ملي امنیت ریاست. د افغانستان د دولتي استخباراتو اداره

NGO: نادولتي سازمان/اداره.

نا دولتی وسله والې ډلې/دولت ضد عناصر (AGEs): دولت ضد عناصر. په دې ډله کې ټول هغه اشخاص او ډلې راځي چې د افغانستان د دولت او نړیوالو نظامي ځواکونو په ضد په وسله واله جګړه کې همدا اوس ښکیل دي. په دې عناصرو کې هغه کسان راځي چې د طالبانو په نامه پیژندل شوي او دغه راز اشخاص او ډلې چې بیلا بیل هدفونه لري او تر مختلفو نومونو لاندې راځي لکه د حقاني شبکه، حزب اسلامي او د القاعده متحدین لکه د ازبکستان اسلامی حرکت، د اسلامی جهاد اتحاد، لشکر طیبه او جیش محمد.

دولت پلوه ځواکونه

- **افغان دولتي ځواکونه:** ټول هغه ځواکونه دی چې په نظامي او نیمه نظامي عملیاتو یا د بغاوت ضد عملیاتو کې برخه اخلي او په مستقیمه یا غیر مستقیمه توګه د افغانستان د دولت تر ولکې او اداري لاندې دي. په دې ځواکونو کې افغان ملي اردو، افغان ملي پولیس، افغان سرحدي پولیس، ملی امنیت په شمول نور سیمه ییز امنیتی ځواکونه هم شامل دي.

- **نړیوال نظامي ځواکونه (IM Forces)** او نور دولتي ارګانونه.

SOP: معیاري عملیاتي کړنلاره

په نښه شوی وژنی : هغه وژنی دی چی په ارادي ، د مخه سنجول شوی او قصدی ډول د دولت او یا د دولت کارکونکو چی د قانون په چوکاټ کی دنده لری، او یا په وسلواله شخړه کی د منظمو وسلوالو ډلو، لخوا د یو په نښه شوي شخص پر ضد وژونکی ځواک وکاروی، او هغه شخص د مرتکبینو د فزیکی ساتنی او نظارت لاندی نه وی. سربیره پردی چی په ډیر وختونو کی په نښه شوی وژنه د ژوند د حق ښخه سرغړونه ده خو په استثنایی ډول په وسلواله شخړه کی ځینی وخت کیدای شی مشروعیت ولری. د ملګرو ملتونو عمومی اسامبلی، د بشری حقونو شورا ښوارلسمی ناستی د آجنډا دریم ټکی، او د محکمی ښخه بهر په خپل سر اعدامونو لپاره د ځانګړی راپورټر رپورټ، او د فلیپ آلستون مکمل رپورټ د "د هدفمنو وژنو څیړنه" تر عنوان لاندی وګورئ. A/HRC/14/24/Add.6 د ۲۰۱۰ کال د می میاشت.

UNDSS : د ملګرو ملیتونو د مصؤنیت او امنیت څانګه

UNAMA : په افغانستان کې د ملګرو ملتونو مرستندویه پلاوی

UNHCR : د کډوالو لپاره د ملګرو ملتونو عالی کمشنري

UXO : نا چاودل شوی توکی

فهرست

میتودولوژي vii

په نښته کې د ښکیلو خواوو قانوني مسوولیتونه viii

لنډیز 1

سپارښتنې 7

د حکومت ضد عناصر او د ملکی وګړو ساتنه 8

د ملکی وګړو د تلفاتو په هکله د طالبانو بیانونه 10

د تعبیه شوو چاودیدونوکو توکو بریدونه 14

ځان وژونکی بریدونه 15

د ملکی وګړو هدفمنی او نا روا وژنی 16

دولت پلوه ځواکونه او د ملکی وګړو ساتنه 20

د آیساف بیانونه او تاکتیکی هدایات 20

هوایی بریدونه 21

د شپې له خوا د تلاشی عملیاتونه 23

د ملکی وګړو مرګ ژوبلې په اړه د آیساف او افغان امنیتی ځواکونو تحقیقات 24

افغان ملی امنیتی ځواکونه او د ملکی وګړو ساتنه 25

افغان محلی پولیس او د ملکی وګړو ساتنه 28

پر ماشومانو د وسله والی شخړی اغیزی 35

پر لومړی مخ عکس په کابل کی د ۲۰۱۱ کال د ډسمبر د ځان مرګی برید دی، جان وندل

میتودولوژي

یوناما د ملکي کسانو د تلفاتو راپورونه په دې ذریعه کره کوي چې د امکان په صورت کې د تلفاتو په سیمه کې څېړنې کوي، د امکان تر حده پورې له ډېرو منابعو سره مشورې کوي او د معلوماتو بیلا بیل ډولونه راغونډوي چې د اعتبار او رښتینتوب له مخې ارزول شوي وي. د هرې پیښې په څېړنه او تحلیل کې، یوناما زیاته هڅه کوي چې د امکان تر حده پورې له مختلفو منابعو څخه راټول شوي معلومات او نظریات کره او کنټرول کړي. په دې لړ کې د عیني شاهدانو او په مستقیم ډول د زیانمن شویو کسانو بیانونو ،نظامي برخه والو (د افغانستان د حکومت او نړیوال نظامي ځواکونو په ګډون) محلي کلي/د ولسوالۍ او ولایت چارواکو، مذهبي او د ټولنې د مشرانو او هغه معلومات شامل دي چې په مستقیم ډول د ساحې له کتنې څخه او د پیښې له ځای څخه لاس ته راغلي اجناس/مدارک او شواهد او د هغوي فزیکي ازمايښت، له روغتونونو او روغتیایي اسانتیاوو څخه کتنه، ویډیوګانې او تصویرونه، د ملګرو ملتونو د امنیت او مصوونیت د څانګې او د دې سازمان د نورو ادارو راپورونه، د دویم لاس سرچینو بیانونه، د خبري رسینو راپورنه او له نا دولتي موسسو او دریم ګړي له خوا راټول شوي معلومات په کې شاملیږي.

چیرې چې امکان وي، تحقیقات د قربانیانو او/ یا د حادثې د عیني شاهدانو په مستقیم شهادت او د پیښې د ځای په پلټنو ولاړ وي. په ځینو وختونو کې، خاصتا په داسې وخت کې چې د امنیتی ستونز و له امله لاس رسي محدوده وي، او دغه ډول تحقیقات ممکن نه وي، په داسې وختونو کې یوناما یو لړ تخنیکونه کاروي چې له معتبرو شبکو څخه معلومات تر لاسه کړي او څومره چې ممکنه وي له ډېرو منابعو څخه معلومات تر لاسه کوي او د اعتبار اوباور له مخې یې کره کوي.

په کوم ځای کې چې یوناما د یوې پیښې په اړه له معلوماتو د کره والی څخه ډاډمنه نه وي، د هغې په اړه راپور نه ورکوي. په ځینو قضیو کې تحقیقات ښایي څو اونۍ وخت ونیسي، مخکې له هغه چې نتیجې ته ورسیږو. د دې مانا دا ده چې د ملکي تلفاتو په اړه نتیجې ښایي چې بیا نوې شي څکه چې نوي معلومات را رسیږي او په تحلیل کې ورڅخه استفاده کیږی . په کوم ځای کې چې معلومات ښه څرګند نه وي، نتیجه ګیري نه کیږي څو چې نور اعتباري او قناعت بخښونکي شواهد لاس ته نه وي راغلي او له دې څخه پرته قضیه تړل کیږي او احصایوي راپور کې د هغې خبر نه شامیلیږی.

په ځینو وختونو کې په راپور کې د قربانیانو ملکي هویت (موقف) په بشپړ ډول نه شي ثابتیدلای او یا لانجه من ټکی وي، په داسې قضیو کې، یوناما د بشرپالنې د نړیوال قانون معیارونه په پام کې نیسي او داسې نه ګڼي چې د جنګ لپاره د عمر په لحاظ برابر نارینه جنګی یا ملکي کس دي. بلکه دا ډول ادعاګانې په پیښې پورې د اړوندو حقایقو پر بنیاد ثابتوي. که چیرې د یوه یا څو قربانیانو هویت څرګند نه وي، دغه ډول مرګانی پیښې د ملکی کسانو د تلفاتو په عمومي شمیر کې نه شاملیږی.

په وسله واله نښته کې د ملکي تلفاتو د ساتنې په اړه د راپورنو او تحلیل لپاره یوناما په ۲۰۰۹ کې یو بریښنایی ډیټابیس پرانیستی دي. ډیټابیس داسې طرح شوی دی چې د معلوماتو سیستماتیکه اغیزمنه او هم شکله ټولونه او تحلیل اسانه کوي، چې د جنس، عمر، مسئول، تاکتیک، او نورو اړخونو په لحاظ د معلوماتو ویشل او تحلیل هم په کې شامل دي. یوناما تر ممکنه حده هڅه کوی چې د ځانګړو ملکی تلفاتو پیښی کره او مسؤل لوری په ګوته کړی. په عملیاتي ډګر کې د ستونزو له امله لکه د ګډو نظامي علمیاتو څرنګوالی، او د لومړنیو سرچینو ناتواني چې په ډېرو قضیو کې نه شي کولای د بیلا بیلو نظامي برخه والو/ دولت ضد وسلوالو په منځ کې توپیر وکړي، او کله چې هیڅ یوه خوا د یوې پیښې مسوولیت نه وي منلي، یوناما د یوې خاصې پیښې مسوولیت یا خو دولت پلوه او یا دولت ضد ځواکونو ته نه منسوبوی.

یوناما یادوی چې د شپې له خوا عملیاتونو په هکله د معلوماتو لاس ته راوړل د عملیاتو د وسعت او تکرر په هکله تفصیل چې آیساف، ملی اردو، ملی او نړیوالو ځانګړو ځواکونو، یا د حکومت نورو برخو او سرحدی پولیسو، په یواځی توګه یا په ګډه سره اجرا کړی، د شفافیت د نشتوالی په وجه ستونزمن کار دی. د آیساف د ورکړل شوو معلوماتو له مخی د شپې عملیاتو له کبله د ارقامو په هکله معلومات ټول خوندی یا محرم وی. په عملیاتی ډګر کی د محدودیتونو او معلوماتو ته د محدودی لاسرسۍ په وجه، یوناما د شپې عملیاتو له کبله د ملکی وګړو د مرګ ژوبلی ارقام ټیټ څرګندوی.

د ملکی وګړو د مرګ ژوبلی مختلف تعریفونه

یوناما د دي یادونه کوی چی د ملکی افرادو تلفاتو شمیری د مختلفو ادرو لخوا چی دامالومات راټولوی او تحلیلوی تر منځ یی توپیر شتون لری. د نړیوال امنیتی ځواکونو او یوناما تر منځ په روانه شخړه کی د ملکی وګړو د مرګ ژوبلی شمیره کی د توپیر عمده لامل د مختلف میتودولوژی کارول، سیمو ته بیلابیل ډول لاس رسی او د هیواد د مختلفو سیمو پوښښ دی.

آیساف یادونه کوی چی د توپیر فکتورونه کیدایی شی په لاندی ډول وی :

د ملکی کسانو تلفات چی د افغان ملی ځواکونوله لوری رامنځ ته کیږی د آیساف لخوا نه څارل کیږی ، او د دولت ضد عناصرو له لوری چی کوم ملکی کسانو تلفات رامنځ ته کیږی هغه د مشاهدی په اساس وی او یا هم هغه راپورونه دی چی آیساف یی کولایی شی تصدیق کړی. نو له دی امله دا یو نیمګړی تصویر ښیی.[2]

همدا رنګه آیساف څرګندوی چی یوناما او آیساف د ملکی وګړی مرګ ژوبلی لپاره د ډله بندئ او د هغو عاملینو له مخی چی د تلفاتو سبب ګرځی بیل بیل تعریفونه لری، او له دی کبله د ملکی تلفاتو د واقعو د تثبیت په برخه کی سره توپیرونه لری. آیساف وویل چی دوی یوائې د افغانانو مرګ ژوبله په خپله احصائیه کی شاملوی او هر غیر نظامی په کی نه شاملوی (لکه وسله وال یا بی وسلی بهرنیان، بی وسلی افغانان لکه ترجمانان او ملکی بهرنیان لکه سیاحان). همدا راز د آیساف احصائیه کی یوائې هغه تلفات شامليږی چی د آیساف یا د افغان ملی امنیتی ځواکونو او آیساف ګډو عملیاتونو په نتیجه کی رامنځ ته شوی وی. نور د افغان امنیتی ځواکونو له خوا رامنځ ته شوی ملکی مرګ ژوبلی که رپورټ یی ورکړل شوی وی یا نه وی، په خپلو ارقامو کی نه شاملوی. آیساف وویل چی دوی د ملکی مرګ ژوبلی واقعات او د تلفاتو شمیر د آیساف د مرکزی قرارګاه د ۳۰۲ هم معیاری طرزالعمل د ۳ دور له مخی د واقعاتو د ارزونی شریک ټیم (JIAT)له لاری تثبیتوی.[3]

سر بیره پر دی آیساف د هدفمنو (په نښه شویو) وژنو پیښو څیړنه نه کوی، چی د حکومت ضد عناصرو لخوا ترسره کیږی.

یوناما په خپلو شمیرو کی د هغه ملکی وګړو مړینه او ژوبله ثبت او شاملوی چی د آیساف، افغان امنیتی ځواکونو او دولت ضد عناصرو د عملیاتو په پایله کی رامنځ ته شوی وی. یوناما په جګړه کی د ټولو ښکیلو خواو د جګړی په تړاو وژنی، په نښه شوی وژنی په فعاله توګه څاری، تفکیک کوی او راپور یی ورکوی. یوناما د ملکی مرګ ژوبلی د تثبیتولو او کره کولو په موخه په ګڼ شمیر معلوماتی منابعو تکیه کوی چی پورته ذکر شوی.

یوناما د دې ادعا نه کوي چې په دې راپور کې موجوده احصايي دې بشپړې وي، ښايي یوناما په عملیاتي چاپیریال کې د ستونزو او محدودیتونو له امله د ملکي تلفاتو شمیر په راپور کی کم ښودلای وی.[4]

په نښته کې د ښکیلو خواوو قانوني مسوولیتونه

یوناما په دې باور ده چې په افغانستان کې وسله واله جګړه یوه داخلي (غیر نړیواله) وسله واله جګړه ده چې د افغانستان د دولت، او د دی وسله وال فوځ چې د نړیوالو نظامي ځواکونو ملاتړ ورسره دی (په دې راپور کې او په افغانستان کې "دولت پلوه" ځواکونه بلل شوي دي) او د ډیرو غیر دولتي وسله والو ډلو (په دې راپور او په افغانستان کې د دولت ضد عناصر ګڼل شوي په شمول د طالبانو ، حقانی شبکه ،حزب اسلامی او داسی نور) ترمنځ روانه ده.

---

[2]آیساف، مرکزی قرارګاه، د ملکی مرګ ژوبلی دری میاشتینی رپورټ، د ۲۰۱۱ کال د دریمی ربعی معلوماتی پاڼه. همدا راز د دی رپورټ د آیساف او افغان ملی امنیتی ځواکونو له خوا د ملکی مرګ ژوبلی برخه وګورئ.

[3]. د آیساف د مرکزی قرارګاه رپورټ، د ۲۰۱۱ کال د جولای د میاشتی د هوایی برید د ملکی مرګ ژوبلی په هکله د آیساف او یوناما د ارقامو پرتله کول. افغان د ارزونی ډله او د ملکی مرګ ژوبلی د له منځه وړلو ټیم، د ۲۰۱۱ کال اکتوبر میاشت.

4 څرنګه چې په مزار شریف کې د ۲۰۱۱ کال د اپریل له لومړۍ نیټی څخه د جون تر ۱۹ نیټی پورې د یوناما دفتر عارضی ډول تړلی و، دغه راپور د ۲۰۱۱ کال له مارچ څخه تر جون پورې د شمالي زون په اړه معلومات نه لري.

لکه څنګه چې د ملګرو ملتونو د امنیت شورا په ۱۳۲۵ پریکړه لیک کی څرګندوی، دا د ټولو دولتونو لپاره بنیادی او اساسی ضرورت دی چې باید د ښځو او نجونو په برخه کی ټول مربوط نورمونه او نړیوال بشر دوستانه او بشری حقونو قوانین تطبیق کړی، او په وسله واله جګړه کی د جنسیت پر بنسټ تاو تریخوالی څخه د ښځو او نجونو تحفظ وکړی.[5]

په وسله واله نښته کې ټولې ښکيلې خواوې (افغان وسله وال ځواکونه، نړیوال نظامي ځواکونه، او نا دولتی وسله والې ډلې) د نړیوال قانون له مخې ښکاره مسوولیتونه لري چې ملکی کسان خوندی وساتي.

(i) د بشرپالنې د نړیوال قانون له مخې مسوولیت

د ۱۹۴۹ کال د ژنیو د څلور تړونو مشترکه دریمه ماده حد اقل معیارونه ټاکي چې دولتی او غیر دولتی وسله والې ډلې يې باید په داخلي وسله واله نښته کې مراعات کړي.

افغانستان د ژنیو د ۱۹۴۹ کال د څلورو تړونونو او د ۱۹۷۷ کال[6] د ژنیو د اضافي دویم پروتوکول غړې هیواد دی، چې په وسله واله جګړه کې دملکي کسانو د ساتنې مساله حل کوي. دغه پروتوکول د ملکي کسانو په وړاندې او د هغو اجناسو په ضد حملې منع کوي، چې د ملکی کسانو د بقاء لپاره ضروري ګڼل کیږي.

د ۱۹۴۹ کال د ژنیو د څلورو تړونو او د اضافي پروتوکولونو څو اصول د بین المللي عرفی قانون[7] برخه ګرځیدلي او تر ټولو زیات اړونده اصول چې افغان نظامی ځواکونه ، نړیوال نظامي ځواکونو او غیر دولتی وسله والې ډلې يې د داخلي وسله والې نښتې د ښکیلو خواوو په څیر باید مراعات کړي دا دي:

- ❖ تشخیص: ملکي وګړي په عمومي ډول او ملکي انفرادي اشخاص باید تر برید لاندې رانه شی.[8] "[ښکیلې خواوې] باید په هر وخت کې د ملکي خلکو او جنګي افرادو او د ملکي او نظامي هدفونو ترمنځ توپیر وکړي."[9]
- ❖ تناسب: "هغه برید چې کیدای شي په تصادفي ډول د ملکي کسانو د وژنې، ژوبلې، د دې دواړو سبب وګرځي او ښايي د هغو مشخصو او مستقیمو نظامي برياوو په پرتله ډیرې زیاتې وي چې له برید څخه يې تمه کیږي، منع دی."[10]
- ❖ په برید کې احتیاط: "ملکی کسان باید په عموم ډول د نښتې له خطرونو څخه په امن کې وساتل شي."[11] په نظامي عملیاتو کې په پرلپسې ډول باید دې ته پاملرنه وشي چې ملکي خلک تلف نه شي او ملکی شیانوته زیان ونه رسیږي. او په بوره ډول احتیاط وشي چې "هدف يې د ملکی کسانو د تصادفي تلف کیدلو، ملکی شیانو ته د زیان رسیدلو او د ملکي وګړو د ژوبل کیدلو څخه مخنیوی وي او په هره پیښه کې د دغو بریدونو اندازه حد اقل اندازې ته راټیټه شي."[12]

ټول هیوادونه چې اوس مهال په افغانستان کې له نړیوالو نظامي ځواکونو سره مرسته کوي، لکه په افغانستان کې نړیوال سوله ساتي ځواکونه (ایساف) د امریکا ځانګړي قواوې، د ازادی د پایښت د عملیاتو غړي ځواکونه یا هغه ځانګړي ځواکونه چې د قوماندې د دغو جوړښتونو له حدودو څخه بهر فعالیت کوي د ژنیو د ۱۹۴۹ کال د

---

5. S/RES1960 (2010)؛ او همدا شان S/RES1820 (2008)، S/RES1888 (2009)، S/RES1889 (2009)، او S/RES1960 (2010) ته دی مراجعه وشی.

6 افغانستان د ۲۰۰۹ د نوومبر په ۱۰ د ۱۹۷۷ کال دویم اضافي پروتوکول تصویب کړ چې د همدې کال د ډسمر په ۲۴ نافذ شو.

7 دغه مسله د نړیوال سره صلیب د کمیټې له خوا هم تایید شوې چې وییل شوي چې د ژنیو د څلورو تړونونو او لومړی اضافي پروتوکول څو قاعدې د بین المللی عرفی قانون په څير منل شوي او د دغو اصولو ډیری په نړیواله او داخلي وسله واله نښتو کې مراعات کیږي. (د نړیوال سره صلیب کمیټه، د بشرپالنې نړیوال عرفي قانون، ایډیټ: جان ماری - هینکارټس او لوییز دوسوالد بیک (سی یو-پی/آی سی آر سي- ګامبریج- ۲۰۰۵

8 اضافي دویم پروتوکول، ۱۳ (۲) ماده.

9 اضافی لومړی پروتوکول ۴۸ ماده. وګورئ ۵۱ (۲) ماده چیرې چې ملکي کسان باید د برید هدف ونه وګرځي او ۵۲ (۲) ماده چیرې چې "بریدونه باید یوازې په نظامي هدفونو پورې محدود پاتې شي."

10 اضافي لومړی پروتوکول ۵۱ ماده (۵) (ب) وګورئ په بریدونو کې د احتیاط په اړه ۵۷ ماده.

11 دویم اضفاي پروتوکول ۱۳ ماده (۱)

12 لومړی اضافي پروتوکول ۵۷ ماده (۱) او ۲ (الف) ii

تړونونو غړي هیوادونه دي. ټول هغه هیوادونه چی افغانستان ته یی نظامی ځواکونه استولی د ۱۹۷۷ اضافی لومړی او دویم بروتوکول غړی نه دی ،خو د دی سره د هغو اصولو په مراعت کولو مکلف چی د نړیوال عرفی قانون برخه ده.

(ii) د بشري حقونو د نړیوال قانون لاندې مسوولیتونه

د بشري حقونو نړیوال قانون هم د وسله والي نښتي او هم د سولې په وخت کې د تطبیق وړ ګڼل کیږي. د بشري حقونو نړیوال قانون د بشر پالنې د نړیوال قانون سره یو ځای په تکمیلوونکی او یو د بل پیاوړی کوونکی توګه د تطبیق وړ دی.

افغانستان د بشري حقونو څو نړیوال تړونونه لاسلیک کړي دي،[13] چې په هغو کې د مدني او سیاسي حقونو نړیوال تړون شامل دی او د افغانستان دولت په دې مکلف کوي چې د دولت د حاکمیت په ساحه کې ټولو اوسیدونکو اشخاصو او ددوي د بنسټیزو بشري حقونو ساتنه وکړي.

په داسی حال کی چی افغانستان کې نا دولتی فعالی ډلی، د غیر دولتي وسله والو ډلو په ګډون، نه شي کولای چې په رسمي ډول د بشري حقونو دنړیوالو تړونونو غړي شي، خو د بشری حقونو نړیوال قوانین په زیاتیدونکی توګه دا حکم کوی چی په هغو سیمو کی چی طالبان عملاً کنټرول لری، دوی د نړیوالی بشری حقونو د مراعات مکلفیت پر غاړه لری.[14]

(iii) د نړیوال جنایي قانون په وړاندې مسوولیتونه

افغانستان په ۲۰۰۳ کې د بین المللي جنایي محکمې د روم اساسنامه لاسلیک او له هغې سره یو ځای شو. له دې امله افغانستان لومړنی مسوولیت لري چې د نړیوالو جرمونو په اړه تحقیق وکړي، لکه جنګي جرمونه، د بشریت ضد جرمونه او نسل وژنه د خپلو محاکمو په صلاحیت کې هغه په عدلي ډول تعقیب کړي. که افغانستان ونه شي کولای او یا و نه غواړي چې دغه کار وکړي، بین المللی جنایي محکمه کولای شي په افغانستان کې خپل صلاحیتونه عملي کړي.

هغه دولتونه چې نظامي ځواکونه یې په افغانستان کې د بین المللي نظامي ځواکونو په لیکه کې شامل دي او د افغانستان د شخړې یوه خوا ده او د بین المللي جنایي محکمې اساسنامه یې لاسلیک کړې ده، مسوولیت لري چې هغه جرمونه تحقیق او تعقیب کړي چې د جنایي محکمې د قضاوت په ساحه کې وي او د دوي اتباع په افغانستان کې ددغو جرمونو په ارتکاب تورن وي. په ځانګړی توګه دولتونه مکلف دی چی د نړیوالی جنایي محکمې د اساسنامې ۸ (۲) (اي) (آی) مادی له مخی، چی حکم کوی چی "په قصدي ډول په عام ولس باندې یا په انفرادي اشخاصو، چې په مستقیم ډول په شخړو کې ښکیل نه وي په مخامخ ډول برید کول" په داخلي وسله والو نښتو کې جنګي جرم ګڼل کیږي، تر تحقیق او عدلی تعقیب لاندی ونیسی."

IV. د ملي قوانینو په وړاندې مسوولیتونه

دولت ضد عناصر د افغانستان د جنایي قوانینو له مخې تعقیب کیدای شي. د افغانستان حکومت نظامي ځواکونو غړي او د نړیوال نظامي ځواکونو غړي د دوي د خپلو دولتونو د ملي قوانینو د نقض له امله پوښتنل کیږی او پر حساب ورکولو مکلف دي.

---

13 افغانستان د بشري حقونو د بین المللي لاندنیو تړونو او معاهدو یو غړی هیواد دی: د مدنی او سیاسي حقونو نړیوال تړون په ۲۴ اپریل ۱۹۸۳؛ د اقتصادي اجتماعي او کلتوري حقونو تړون ۲۴ اپریل ۱۹۸۳؛ د نژادي تبعیض د ټولو شکلونو د له منځه وړلو بین امللی تړون، ۵ اګست ۱۹۸۳؛ د ښځو په وړاندې د تبعیض د ټولو شکلونو د له منځه وړلو تړون، ۵ مارچ ۱۹۸۳؛ د شکنجې او نورو توهینوونکو او غیر انساني جزا او چلند د منع کولو تړون، ۲۶ جون ۱۹۸۷؛ د ماشوم د حقونو تړون، ۲۷ اپریل، ۱۹۹۴؛ او دماشومانو د حقونو ، دماشومانو د پلورلو، د ماشومانو د فحاشی او د پورنوګرافی د منع دکنوانسیونو اختیاري بروتوکول، ۱۹ اکتوبر کال ۲۰۰۲؛ او په وسله واله جګړه ګې د ماشوم ګډون په باب د تړون اختیاري پروتوکول چې د ۲۰۰۳ کال د سپتمبر په ۲۴ تصویب شوی دی. منبع : http://www.aihrc.org.af/English/Eng_pages/X_pages/conventions_af_z_party.html

14 د ملګرو ملتونو عمومي سر منشي، په سریلانکا کې د حساب ورکونې په اړه د عمومي منشي د کارپوهانو د پلاوی راپور ۲۰۱۱، ۳۱ مارچ پاراګراف ۱۸۸. دغه راز وګورئ د لیبیا په عربی جمهوریت کې د بشرپالنې د بین المللي قانون د نقض په اړه د څیړنو د بین المللي کمیسیون د تحقیقاتو راپور A/HRC/17/44 ۱ جون ۲۰۱۱.

د ملکیانو/محفوظو جنګیالیو تعریف

یوناما د ملکی وګړو لپاره یو تعریف کاروی او تطبیقوی چی د نړیوال قانون سره سمون خوری. په افغانستان کی د وسله والی شخړی نوری خواوی او فعالان د ملکی وګړو لپاره خپل خپل تعریفونه جوړوی چی په وړاندی برخو کی به توضیح شی.

یوناما

یوناما د ملکي کسانو لپاره هغه تعریف کاروي چې د بشرپالنې د نړیوال قانون معیارونه څرګندوي. د بشرپالنې د نړیوال قانون له مخې "ملکي" کسان هغه څوک دي چې جنګي اشخاص نه وي. (د نظامي/ نیمه نظامی ځواکونو غړي) یا د منظمو وسله والو ډلو غړي چې د شخړې یوه خوا او هغه کسان چې د عمومي قیام[15] برخه نه وي. یو ملکی شخص کولای شي چې خپل موقف له لاسه ورکړي که چیرې دا په وسلواله نښته کې په هغه وخت کی مستقیمه برخه واخلي.

د بشرپالنې نړیوال قانون په شخړه کې له ښکیلو خواو څخه غوښتنه کوي چې د نظامي عملیاتو په ترڅ کې تل د ملکي کسانو او جنګي افرادو ترمنځ تشخیص وکړي. هغه کسان چې په شخړه کې برخه نه اخلي یا له دې وروسته په کې برخه نه اخلي خوندی تضمین شوی دي او باید برید ور باندې ونه شي. لکه د ملکی کسانو په څیر، هغه جنګی افراد چې (ژوبل شوی، ناروغه ، ویجاړه شوی کښتی عمله، توقیف شوی یا تسلیمیدونکي کسان وي) یا هغه کسان چې د وسله والو ځواکونو د روغتیایي یا مذهبي پرسونل برخه وي د بشرپالنې د نړیوال قانون لاندې له بریدونو څخه خوندي دي.

د افغانستان په شرایطو کې دغه راپور د خلکو د بیلا بیلو کتګوریو په وړاندې بریدونه مستند کوي چې په جګړو کې ښکیلې خواووې نه دي لکه د عامه خدمتونو کارمندان، ښوونکي، د روغتیایی کلنیکونو کارمندان، په عامه خدمتونو کې شامل کسان، سیاسي مشران او ددفترونو خاوندان، د نا دولتی موسسو کارمندان او د ملکي پولیسو پرسونل چې د جنګي افرادو په څیر وظیفی نه تر سره کوی او دولت ضد عناصرو پر ضد عملیاتو کې برخه نه اخلي.[16]

د دولت ضد عناصر /طالبان

طالبانو په عمومی ډول په خپلو اعلامیو کی ویلی چی ځینې داسې کسان چې په قانوني ډول د "ملکي" اشخاصو په جمله کې راځي تر برید لاندې راولي. دغه عمل د بشرپالنې نړیوال قانون سره مغایرت کی دی.

په ۲۰۱۱ کال کی طالبانو د ګڼ شمیرملکی کسانو په نښه شوی وژنو ادعا کړی چی په دی ډله کی دولتی مامورین ، قبایلي مشران، دولتي کارمندان، قراردادیان، ډریوران، ژباړونکي او نور داسې ملکی کسان چې د دوی په عمومی لستونوکی شامل دی، بائد وژل شی اویا ونیول شی[17]. د ۲۰۱۱ کال د اکتوبر په میاشت کی طالبانو د دولت د لوی جرګی د راغوښتلو په غبرګون کی ډیر شمیر ملکی خلک چې په لویه جرګه کی ونډه اخستله د دولت سره د تړاو له امله یی په خپله اعلامیه کی مشروع هدف ګزول اعلان کړه.

اسلامی امارت هرهغه چاته چې غواړي په دغه تش په نامه لویه جرګه کې برخه واخلي خبرداری ورکوي چې دغه وطن پلورونکي څیرې به دهیواد په ګوټ ګوټ کي داسلامی امارت دمجاهدینو لخواتعقیب اوله سخت غبرګون سره مخ شی. په دې اړه دهیواد پیاوړو علماؤ خپله فیصله کړې ده او هرڅای چې ددې غونډې ګډون کونکی د

---

15 د ۵۰ مادی لومړی پاراګراف د لومړی پروتوکول د ژنیو د کنوانسونونو لومړی پراګراف سره مقایسه کړئ. وګورئ: نایلز میلځر، "د بشرپالنې د بین المللي قانون لاندې په دښمنیو کې د مستقیمی برخې اخیستنې په اړه لارښوونې." ۲۰۰۹، ا جولای.

16 یوناما هغه پولیس افسران جنګی افراد ګڼي چې په مستقیم ډول په نښتو کې برخه اخلي. په دې کې د افغانستان ملي پولیس، محلي پولیس، سرحدي پولیس شامل دي چې په معمول ډول د یاغیانو ضد فعالیتونو کې برخه اخلي، خو که داسې شواهد پیدا شي چې د هغې په خلاف وي. یوناما د افغانستان ترافیک پولیسو او نور پولیس افسران، چې یوازې د ملکي پولیس وظیفې اجراء کوي د جنګي افرادو په توګه نه پیژني.

17 د یوناما ملکی کسانو د ساتنی د ۲۰۱۱ کال شپږمیاشتنی راپور وګوری.پاراګراف iv-iv د طالبانو د ۲۰۱۰ کال لایحه او د ۲۰۱۱ کال د اپریل د ۳۰ نیټی د پسرلی عملیات چی د ملکی اهدافو لست یی د افغانستان د کابینی ، پارلمان او سولی شورا تر غړو پراخه کړه.

مجاهدینو لاسته ورشي دملي خاینینو په توګه به چلند ورسره وشي .اسلامی امارت خپلوبهادرو او سربښندونکو مجاهدینوته هم سپارښتنه کوي چي دهیواد په هرځای کي ددغي غونډې دامنیت ساتونکي ، تابیا کونکي ، ګډون کونکي ، اودعوت چلونکي ترخپلوکارنده بریدونو لاندې راولي[18].

په قصدی ډول د دغو ملکي کسانو په نښه کول او وژل د بشرپالني د نړیوال قانون نه سرغړونه ده. د بشرپالني د نړیوال قانون له مخي یوازې نظامي هدفونه د برید لپاره مشروع هدفونه دي. ملکی کسان مشروع نظامي هدفونه نه دي، خو که دوي په مستقیم ډول په جګړه کي برخه اخلي.

نړیوال امنیتی ځواکونه (آیساف)

د یوناما د غوښتنی پر اساس ایساف د ملکي کسانو تعریف داسی کړی دی:

د بشرپالني د نړیوال قانون له مخي "ملکي" کسان هغه څوک دي چي جنګي اشخاص نه وي. (د نظامي/ نیمه نظامی ځواکونو غړي) یا د منظمو وسله والو ډلو غړي چي د شخړې یوه خوا او هغه کسان چي د عمومي قیام برخه نه وي. یو ملکی شخص کولای شي چي خپل موقف له لاسه ورکړي که چیرې دا په وسلواله نښتو کي مستقیمه برخه واخلي خو د ملکی خلکو هویت بیا ځل هغه وخت لاس ته راوړی چی hors de combat وي (ژوبل شوی، ناروغه ، ویجاړه شوی کښتی عمله، توقیف شوی یا تسلیمیدونکي کسان وي) او نور په جګړه کی فعاله ونډه نه اخلی. ملکی خلک د دوی د تړاو له امله د نور تحلیل په موخه د ملکی افرادو تلفاتو د کمښت ټیم لخوا نور هم تفکیک کیږی. د ملکی موقف د ډیر روښانتیا لپاره یو پیښه د قوماندان حقوقی سلاکار ته راجع کیږي[19].

---

[18] د ۲۰۱۱ کال د اکتوبر د ۲۶ نیټی د راتلونکی لوی جرګی په اړه د اسلامی امارت د ویاند وینا
[19] د آیساف د ملکی افرادو د مخ نیونکی ټیم سره د ۲۰۱۲ کال د جنوری په نهمه نیټه د بریښنالیک

لنډيز

د سهار ۱۱ بجې او ۴۵ دقيقې وې چې ما د چاودنې آواز واورېده. يو څو دقيقې وروسته زما ميرمنې زما موبايل ته زنګ راووهه. هغه ډېره نا راحته وه او په خبره پوهېدل يې ستونزمن وو. هغې راته وويل هغه مهال چې چاودنه وشوه زما ۱۴ کلن ځوی هلته د يخ اخيستلو لپاره تللی و. هغې وويل چې د هغه وينه يې پر سړک ولېده خو نه پوهېږي چې هغه به چېرته وي. زه روغتون ته ولاړم. په زخميانو او مړو کې مې د لږ وخت لټون وروسته د هغه مړی پيدا کړ. يوه پارچه يې سر کې لګېدلې وه. زه بې هوښه شوم او بيا ملګرو کور ته وړی وم. زما د ځوی مرګ ما او زما ميرمن وژنې. ما يواځې همدا يو ځوی درلود.

ـ د بلخ ولايت د مزار شريف د دشت شور په سيمه کې د تعبيه شوو چاوديدونکو توکو په يوه چاودنه کې د يو وژل شوی هلک د پلار وينا، د ۲۰۱۱ کال د جولای ۲۰.[20]

يوه لسيزه له پيل کيدو وروسته په ۲۰۱۱ کال کې د افغانستان وسله والې جګړې يو ځل بيا له ځان سره زيات ځانې تلفات درلودلې. يوناما په ۲۰۱۱ کال کې ۳۰۲۱ د ملکي وګړو مړينې ثبت کړې چې د ۲۰۱۰ کال په پرتله (۲۷۹۰ د ملکي وګړو وژنې) ۸ سلنه او د ۲۰۰۹ په پرتله (۲۴۱۲ د ملکي وګړو وژنې) ۲۵ سلنه زياتوالې ښئې.[21]

په ۲۰۱۲ کال کې يوناما يو ځل بيا پر دې ضرورت ټينګار کوي چې د جګړې ښکيلې خواوې – د دولت ضد عناصر او افغان ملي ځواکونه او نړيوال وسله وال ځواکونه – دې خپل تعهد او هڅې د ملکي وګړو د ساتنې په موخه زياتې کړي، او د خپلو قانوني مکلفيتونو سره سم دې ملکي وګړو ته مرګ ژوبله اړول کم کړي.

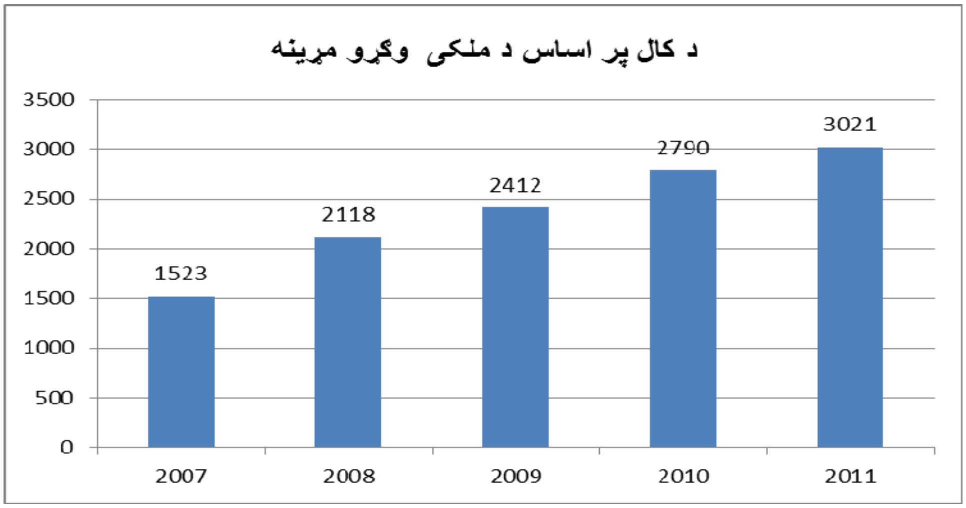

په ۲۰۱۱ کال کې د دولت ضد عناصر د ۲۳۳۲ په وسله والې جګړه کې د وګړو د مرګ سبب ګرځيدلي چې د تير کال په پرتله ۱۴ سلنه زياتوالي څرګندوي. په ۲۰۱۱ کې د ټولو ملکي وګړو د مړينو ۷۷ سلنه د دولت ضد عناصرو پورې منسوب شوي.

د دولت پلوه ځواکونو د عملياتو په نتيجه کې ۴۱۰ ملکي وګړي وژل شوي چې د ۲۰۱۰ کال په پرتله ۴ سلنه کموالي څرګندوي.[22] په ۲۰۱۱ کال کې د ملکي وګړو د مرګ ژوبلې ۱۴ سلنه دولت پلوه ځواکونو ته منسوب کړاي شوي ده. نور ۲۷۹ ملکي تلفات چې د ټولو ۹ سلنه جوړوي د جګړې د خواو هيڅ يو لوري ته نه دي منسوب شوي.

---

[20] د ۲۰۱۱ کال د جولای په ۲۰ مه د مزار شريف د دشت شور سيمه کې يو انفجار کې د يو ۱۴ کلن وژل شوی ماشوم د ۵۵ کلن پلار سره مرکه.

[21] . ۲۰۱۱ کال پنځم کال دی چې يوناما په کې د ملکي وګړو د تلفاتو زياتيدل مستند کوي. د ۲۰۰۷ کال راهيسې په وسله واله جګړه کې ۱۱۸۶۴ ملکي وګړي وژل شوي دي.

[22] . دولت پلوه ځواکونو کې افغان ملي امنيتي ځواکونه او نړيوال نظامي ځواکونه چې افغانستان کې فعاليت کوي، شامليږي.

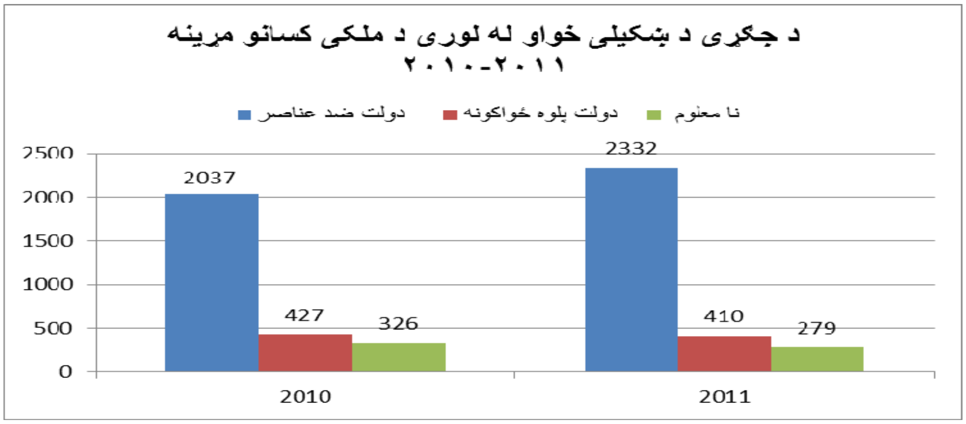

دغه د افغانو ماشومانو، ښځو او نارينه و بی ساری تلفات د دولت ضد عناصرو له خوا د تکتيکونو د بدلون او د جګړې د خواو د تکتيکونو تأثيراتو کی د تغيير نتيجه ده. د دولت ضد عناصرو له تعبيه شوو چاودېدونکو توکو څخه زياته او په لا پراخه کچه په ټول هيواد کی استفاده کړی، او لا زيات وژونکی او مهم ځان وژونکی بريدونه يی تر سره کړی چی په نتيجه کی د لا زياتو تلفاتو سبب ګرځيدلی. دولت پلوه ځواکونو له خوا د هوايی بريدونو له کبله ملکی مرګ ژوبله کی په ۲۰۱۱ کال کی زياتوالی راغلی، په داسی حال کی چی د هوايی بريدونو شمير کم شوی دی او د ملکی وګړو مرګ ژوبلی کموالی دولت پلوه ځواکونو ته منسوبيږی.[23]

په عين حال کی، په ۲۰۱۱ کال کی د ملکی وګړو د مرګ ژوبلی جغرافيايی ويش کی، په ځانګړی توګه د کال په دوهم نيمايی کی، هم بدلون راغلی. له څنګه چی د هيواد په جنوب کی د وسله واله جګړی شدت کم شوی، او په جنوب ختيزو، ختيزو او شمالی ولاياتو کی يی شدت زيات شوی، د افغان ملکی وګړو تلفات په دی سيمو کی لوړ شوی چی په نتيجه کی يی په ملی کچه د ملکی وګړو مرګ ژوبله کی لوړوالی ليدل کيږی.[24] د مثال په توګ، د ۲۰۱۱ کال په دوهمه نيمايی کی د حکومت پلوه او حکومت ضد عناصرو تر منځ مخامخ نښتو له کبله ۲۸۹ تنه ملکی وګړی وژل شوی چی د ۲۰۱۰ کال د همدی مودی په پرتله ۳۳ سلنه کموالی ښئی. په استثنا د ختيزی سيمی چی د جګړو له کبله ۷۲ ملکی وګړی وژل شوی او د ۲۰۱۰ کال په پرتله ۲۹ سلنه زياتوالی څرګندوی، د دی تاکتيک له کبله د مړينو کچه په ټولو سيمو کی کمه شوی.

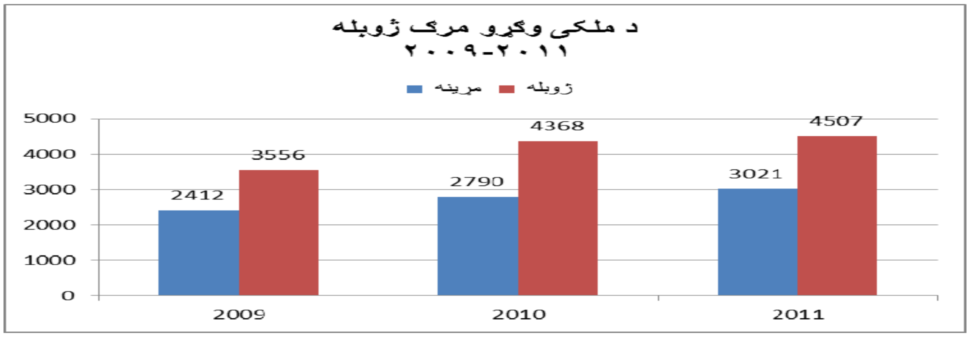

[23] په ۲۰۱۱ کال کی د وسلی سره له نژدی څخه هوايی مرستی مأموريت په افغانستان کی ۱۶۷۵ ته رسيږی چی ۴۸۹۶ حملی په کی شامليږی چی د ۲۰۱۰ کال په پرتله چی ۱۸۱۶ مأموريتونه اجرا شوی چی ۵۱۰۱ بريدونه په کی شامل و، راتيټ شوی. د متحده ايالاتو هوايی ځواکونو د عامه چارو خبر پاڼه وګورئ، "د مشترکو ځواکونو د هوايی ځانګړی قوماندان، ۲۰۰۸ – د ۲۰۱۱ کال احصائيه، د ۲۰۱۲ کال د جنوری ۲ مه" .

[24] د ملګرو ملتونو د امنيت او مصؤنيت څانګی په افغانستان کی د ۲۰۱۱ کال په جريان کی د ۲۰۱۰ په پرتله ۱۸ سلنه زياتی پيښی ثبت کړی دی چی د ۲۲۹۰۳ پيښو رپورټ ورکوی چی په ۲۰۱۰ کی ۱۹۴۰۳ پيښی وی او په ۲۰۰۹ کی ۱۱۵۲۴ پيښی وی. جنوبی او جنوب ختيزی سيمی د دی پيښو ۶۴ سلنه تشکيلوی (هر يو يی ۳۲ سلنه کيږی). د پيښو د زياتيدلو مياشتينۍ کچه په دی سيمو کی لوړه وه چی د ۲۰۱۰ په پرتله ۳۸ سلنه زياتوالی څرګندوی. خو د ۲۰۱۱ کال د سپتمبر راهيسی چی نظامی عمليات په جنوب ختيز او ختيزو سيمو کی متمرکز کړای شوی دی، جنوبی سيمه کی د نظر وړ کموالی څرګنديږی چی د پيښو کچه بيا په ډسمبر کی هم ټيټه پاتی شوی چی د دولت پلوه ځواکونو د عملياتونو سره مطابقت کوی چی د سپټمبر راهيسی يی په ختيزو او جنوب ختيزو سيمو تمرکز کړی دی.

د دولت ضد عناصر او د ملکی وګړو ساتنه

د دولت ضد عناصرو له خوا استعمال شوی تکتیکونه افغان ملکی وګړی د زیاتی مرګ ژوبلی سره مخ کړی چی په ۲۰۱۱ کی یی په زیاتیدونکی توګه وژونکی تأثیرات درلودل. تعبیه شوی چاودیدونکی توکی په ۲۰۱۱ کی د افغان ماشومانو، ښځو او نارینه و د وژل کیدلو یواځینی او تر ټولو لویه طریقه وه چی د ۹۶۷ ملکی وګړو ژوند یی اخیستی چی په روانه جګړه کی د ملکی وګړو تقریباً دریمه برخه (۳۲ سلنه) جوړوی. تعبیه شوی چاودیدونکی توکی د دولت ضد عناصرو ته منسوب شوی ملکی وګړو مړینی ۴۱ سلنه تشکیلوی.[25]

د ۲۰۱۱ کال په جریان کی د دولت ضد عناصرو د انسان په واسطه منفجریدونکی فشاری تعبیه شوو بمونو استعمال زیات کړی و چی د پرسونل ضد ماین په څیر کار کوی او هغه وخت چوی چی کله، د ماشومانو په شمول، کوم انسان پری پښه کیږدی او یا کومه واسطه پری وروخیژی . دا ډول تعبیه شوی چاودیدونکی توکی د نظامی او ملکی اهدافو تر منځ توپیر نه شی کولای نو په دی توګه غیر قانونی او منع شوی وسله حسابیږی. سره له دی چی طالبانو د پرسونل ضد ماینونو استعمال په ۱۹۹۸ کال کی منع کړی و، او دا ډول وسلی یی غیر اسلامی او غیر انسانی بللی وی، د دولت ضد عناصرو د پرسونل ضد ماین په ډول چاودیدونکو توکو څخه په ۲۰۱۱ کال کی کار اخیستی چی پر ملکی وګړو یی ناوړه اغیزی درلودلی. یوناما یو ځل بیا طالبان او نور د دولت ضد عناصر دی ته رابولی چی خپل جنګیالی غړی د دی ډول فشاری چاودیدونکو توکو له استعمال څخه منع کړی چی په ۲۰۱۱ کال کی یی ګڼ شمیر افغانان وژلی او یا ټپیان کړی دی.

په ۲۰۱۱ کال کی د ځان مرګی بریدونو له کبله د ملکی وګړو د مړینی کچه په افغانستان کی په څرګنده توګه لوړه شوی ده. په مجموع کی، ۴۵۰ تنه ملکی وګړی په ځان مرګو بریدونو کی وژل شوی چی د ۲۰۱۰ کال په پرتله ۸۰ سلنه زیاتوالی ښئی. ځان مرګی بریدونه د ملکی وګړو د مرګونو ۱۴ سلنی او د دولت ضد عناصرو ته منسوب ملکی تلفاتو ۱۸ سلنه جوړوی. که څه هم د ۲۰۱۰ په پرتله د ځان مرګو بریدونو شمیر نه دی زیات شوی، خو د دی بریدونو بڼه بدله شوی او لا زیات پیچلی شوی او کله زیات ځان وژونکی هم په یوه برید کی دخیل شوی او برید داسی طرح شوی چی د لا زیاتو ملکی وګړو د مرګ ژوبلی سبب شوی.

په ۲۰۱۱ کال کی د دولت ضد عناصرو له خوا هدفمنو وژنو دوام موندلی چی د ۲۰۱۰ کال په پرتله لا زیات شوی دی. یوناما د هیواد په کچه ۴۹۵ هدفمنی وژنی ثبت کړی چی د ۲۰۱۰ کال په پرتله ۳ سلنه زیاتوالی ښئی. والیان او ولسوالان، د محلی حکومت مأمورین او کارکوونکی او د ولایتی شورا ګانو او سولی شوراګانو غړی او محلی او قومی مشران په دی ډول وژنو کی په نښه کړای شوی دی.

په ۲۰۱۱ کی طالبانو د ملکی وګړو د ساتنی په اړه څو بیانونه خپاره کړی.[26] یوناما د طالبانو په پالیسی کی د هر ډول ښکاره تغییر هر کلی کوی چی د ملکی وګړو د تلفاتو د کموالی سبب شی، خو تأکید کوی چی داسی قواعد هغه وخت معنی ورکوی چی په ریښتینی ډول عملی کړای شی. په ۲۰۱۱ کی د طالبانو له خوا د ملکی وګړو د ساتنی په موخه د پیغامونو د ښه کیدلو سره سره، یوناما د طالبانو له خوا د نړیوالو بشردوستانه قوانینو متابعت یا د ملکی وګړو تلفاتو کی کموالی نه دی مستند کړی. طالبانو په مستقیمه توګه ملکی وګړی هدف ګرځولی او د فشاری بمونو په ډول داسی وسلو څخه یی کار اخیستی چی د بی تفکیکه وژنو سبب ګرځی.

یوناما د طالبانو پر مشرتابه غږ کوی چی د ملکی وګړو د ساتنی په موخه – لکه څنګه چی د طالبانو په څو بیانونو کی څرګند شوی – د جګړی او ښتی قواعد په خپله لایحه کی ځای کړی، او د نړیوال بشردوستانه قوانینو مطابق د

---

[25]. د ملګرو ملتونو د امنیت او مصؤنیت برخه ریپورټ ورکوی چی په اوسط ډول هره ورځ ۲۳ تعبیه شوی چاودیدونکی توکی یا منفجر شوی او یا کشف شوی، چی د ۲۰۱۰ په پرتله دوه برابره کیږی.

[26]. د پسرلنیو عملیاتونو د پیل په هکله د افغانستان د اسلامی امارت د مشرتابه وینا، د ۲۰۱۱ کال د اپریل ۳۰ مه، څلورم پاراګراف، د واړه اختر په مناسبت د ښاغلی امیرالمومنین د مبارکی پیغام، د ۲۰۱۱ کال د اګست ۲۸ مه، او د لوی اختر په مناسبت د ښاغلی امیر المومنین د مبارکی پیغام، د ۲۰۱۱ کال د نومبر ۵ مه.
http://www.shahamatenglish.com/index.php?option=com_content&view=article&id=6780:statement-of-the-leadership-council-of-the-islamic-emirate-regarding-the-inception-of-the-spring-ope&catid=4:statements&Itemid=4.

ملکی وګړو د مرګ ژوبلی د کمولو په موخه دی احکام وضع کړی، او ډاډمنه دی کړی چی دا احکام او قواعد د ټولو طالبانو جنګیالیو له خوا عملی کیږی او د سرغړونی په صورت کی دی ورته جزا وټاکل شی.

دولت پلوه ځواکونه او د ملکی وګړو ساتنه

د دولت پلوه ځواکونو په تکتیکونو کی هوایی بریدونه په ۲۰۱۱ کال کی د زیات شمیر ملکی افغانانو د وژنی لامل ګرځیدلی.[27] په مجموع کی، ۱۸۷ ملکی وګړی د هوایی بریدونو له کبله وژل شوی چی د ۲۰۱۰ په پرتله ۹ سلنه زیاتوالی ښئی.

د شپی له خوا عملیاتونو کی د دولت پلوه ځواکونو له خوا د ملکی وګړو د تلفاتو شمیر په ۲۰۱۱ کی ۶۳ ته راکوز شوی چی د ۲۰۱۰ په پرتله ۲۲ سلنه کموالی ښئی.[28]

د ۲۰۱۱ کال د جولای او ډسمبر تر منځ، یوناما د افغان امنیتی ځواکونو عملیاتونو له کبله د ۴۱ ملکی وګړو وژنی مستند کړی. دا د ۲۰۱۰ کال د وروستیو شپږو میاشتو په پرتله د دی ځواکونو له خوا د ملکی وګړو د تلفاتو ۱۹۲ سلنه تشکیلوی. یوناما په هغه سیمو کی چی انتقال په کی عملی شوی دی، د افغان ملی امنیتی ځواکونو له خوا د ملکی وګړو تلفاتو هیڅ یا ناڅیزه تغییر مستند کړی دی.

یوناما پر ټولو ملی او نړیوال ځواکونو تأکید کوی چی د خپلو نظامی عملیاتونو پلان کولو او عملی کولو کی دی د ملکی وګړو د تصادفی وژنی یا ټپی کیدلو د مخنیوی په موخه دی لا زیات تدابیر عملی کړی.

د وسله والی جګړی اغیزی پر ښځو او ماشومانو

په ۲۰۱۱ کی، بیا هم ښځو او ماشومانو په زیاتیدونکی توګه د وسله والی جګړی بار کښلی دی. په ۲۰۱۱ کی د تیر کال په پرتله د وژل شوو ښځو او ماشومانو شمیر په ځانګړی توګه په دوهم نیمایی کی زیات شوی دی. یوناما د ۱۶۶ ښځو او ۳۰۶ ماشومانو مړینی ثبت کړی چی د ۲۰۱۱ د جولای او ډسمبر تر منځ مودی د ملکی وګړو د مړینی ۳۰ سلنه تشکیلوی. د ۲۰۱۰ کال د همدی مودی په پرتله، د وژل شوو ښځو شمیر ۲۹ سلنه او د وژلو شوو ماشومانو شمیر ۵۱ سلنه د ۲۰۱۱ په دوهم نیمایی کی زیاتوالی څرګندوی.

تعبیه شوی چاودیدونکی توکی د وسله والی جګړی سره تړلو د ښځو او ماشومانو د مړینی عمده لامل و. د ۲۰۱۱ کال په دوهم نیمایی کی، تعبیه شوی چاودیدونکی توکی د ۱۱۲ ماشومانو (د همدی دوری د ماشومانو د ټولو مړینی ۳۶ سلنه) د مړینی سبب ګرځیدلی چی د تیر کال د وروستی نیمایی په پرتله ۴۵ سلنه زیاتوالی ښئی. ۶۹ ښځی د تعبیه شوو چاودیدونکو توکو په نتیجه کی وژل شوی (د ۲۰۱۱ کال د وروستی نیمایی د ښځو د ټولو مړینو ۴۱ سلنه) چی د ۲۰۱۰ کال د وروستی نیمایی په پرتله ۳۰ سلنه زیاتوالی څرګندوی. د ۲۰۱۱ د جولای او ډسمبر تر منځ موده کی ځان مرګو بریدونو ۵ ښځی او ۳۰ ماشومان وژلی چی د دی تاکتیک له امله د۲۰۱۰ کال د همدی دوری د تلفاتو دوه برابره زیاتوالی ښئی.

د دولت پلوه ځواکونو له خوا هوایی بریدونو د ۲۰۱۰ کال په پرتله په ځانګړی ډول په دوهمه نیمایی کی د ښځو او ماشومانو د زیاتی مړینی سبب ګرځیدلی . د ۲۰۱۱ کال د جولای او ډسمبر مهال تر منځ، په هوایی بریدونو کی د وژلو شوو ښځو او ماشومانو شمیر د تیر کال د همدی مودی په پرتله دری برابره شوی (۶۶ مړینی چی په کی ۴۵ ماشومان او ۲۱ ښځی شاملیږی). د ۲۰۱۱ کال په وروستی نیمایی کی هوایی بریدونو د ښځو او ماشومانو د مړینی د مجموعی ۱۴ سلنه تشکیلوی.

---

[27] هوایی بریدونه له نظامی الوتکو څخه ټول بریدونه په بر کی نیسی چی له الوتکی، هیلیکوپتر یا بی پیلوټه طیارو څخه په کی انداخت کیږی.

[28] د شپی له خوا عملیات او بریدونو په هکله د دقیقو ارقام لاس ته راوړل ستونزمن کار دی ځکه چی دا معلومات اکثرأ محرم وی. د شپی له خوا عملیاتو په هکله ارقام که د افغان یا نړیوالو ځواکونو، ځانګړو ځواکونو، ځانګړو عملیاتی ځواکونو، او نور دولتی ادارو له خوا اجرا شوی وی، او په دی عملیاتو کی د ملکی وګړو مرګ ژوبلی په هکله ارقام معمولأ د لاسرسی وړ نه دی. په کاری ساحی کی او مالوماتو ته د لاسرسی د محدودیتونو له کبله یوناما کیدای شی د شپی له خوا عملیاتو کی د ملکی وګړو مرګ ژوبلی په هکله ارقام ټیټ ښودلی وی.

د جګړې جغرافیایي بدلون

د کال په جریان کې جګړه له هغو سیمو څخه چې په تاریخي ډول جګړو په کې تمرکز درلود نسبتاً په نورو سیمو کې شدیده شوې او په جنوب ختیز، او ختیزو سیمو په زیاتو ولایاتو کې یې شدت موندلی. د ۲۰۱۱ کال په دوهم نیمایي کې، که څه هم کندهار او هلمند هغه ولایتونه وو چې د ملکي وګړو وژنو لوړ ارقام یې درلودل چې ۲۹۰ ملکي وګړي په کې وژل شوي وو، دا ارقام د ۲۰۱۰ کال د همدې مودې په پرتله ۳۹ سلنه کموالی ښکاره کوي.

په مقایسوي ډول جنوب ختیځ ولایتونه، خوست، پکتیا او غزني، او ختیځ ولایات، کنړ او ننګرهار، مجموعاً ۴۴۶ مړیني ښئي چې د ۲۰۱۰ کال د همدې دورې په پرتله ۳۴ سلنه زیاتوالی څرګندوي. د ۲۰۱۱ کال د جولای او ډسمبر تر منځ موده کې، په مرکزي سیمه کې د ملکي وګړو مرګ ژوبله له ۱۲۸ څخه ۲۳۰ ته ختلې او د تیر کال په پرتله ۸۰ سلنه زیاتوالی څرګندوي. دا زیاتوالی په کابل ولایت کې تر ټولو زیات و چې د ملکي وګړو مړینه د ۲۰۱۰ کال د وروستي نیمایي د ۲۳ تنو څخه په ۲۰۱۱ کې ۷۱ ته رسیدلی. له دې ۷۱ څخه ۶۷ ملکي کسانو مړینه په کابل کې د شیړو ځان وژونکي بریدونو په پایله کې رامنځ ته شوې.

که څه هم په ۲۰۱۱ کې د دولت ضد عناصرو له خوا د هدفمنو وژنو کچه په جنوبي، مرکزي او شمال ختیزو سیمو کې کمه شوې ده، د هیواد په کچه د دې ډول وژنو شمیر ۶ سلنه زیات شوی چې په لویدیځو سیمو (۲۲۵ سلنه)، جنوب ختیزو سیمو (۱۱۴ سلنه) او ختیزو سیمو (۱۰۷ سلنه) ډیر زیاتوالی ښئي.

په ۲۰۱۱ کې، یوناما د کنړ، ننګرهار او نورستان ولایاتو ته څیرمه قبایلي سیمو کې د پاکستاني پوځي ځواکونو د یاغیانو پر ضد عملیاتو کې بمباریو له کبله د ۵۴ ملکي افغانانو مرګ ژوبله ثبت کړې (۱۸ وژل شوي او ۳۶ ټپیان شوي).[29] دې بمباریو په سلګونه کورنۍ په کونړ او ننګرهار کې بېځایه کړې او ګڼ شمیر ملکي شتمنۍ یې د کورونو او مالدارۍ په شمول تخریب کړې.

افغان محلي پولیس او د ملکي وګړو ساتنه

په ۲۰۱۱ کال کې د انتقال د پروسې د پیل سره سم، افغان او نړیوالی امنیتي ځواکونو پر افغان محلي پولیسو (ALP) تکیه وکړه، تر څو د هیواد په محلي او لیري پرتو سیمو کې امنیتي تشه ډکه کړي.[30] د محلي پولیسو واحدونه په ځانګړو ولسوالیو کې جوړ شوي چې هلته په کافي تعداد افغان ملي پولیس او افغان ملي اردو سرتیري حضور نه لري چې وکړای شي د سیمې د خلکو امنیت وساتي، او هغه افراد په کې شامل کړای شوي دي چې له محل څخه استخدام شوي او په یوه محدوده جغرافیایي سیمه کې امنیت ټینګوي. په داسې حال کې چې د ملي پولیسو او ملي اردو د تربیه کولو په پرتله یې لګښت ډیر کم دی، د محلي پولیسو شمیر ۱۱۰۶۶ ته رسیږي چې په ۵۷ سیمو کې ګمارل شوي، او د داخله وزارت ته صلاحیت ورکړل شوي چې تر ۳۰۰۰۰ پورې محلي پولیس په ۹۹ ولسوالیو کې توظیف کړي.[31] په افغانستان کې د نړیوال مرستندویه امنیتي ځواکونو (آیساف) د توضیحاتو له مخې، افغان محلي پولیس

---

[29] د ۲۰۱۱ کال لپاره د ملکي وګړو د مرګ ژوبلې ارقامو کې یوناما د هغه ملکي وګړو مړینه نه شاملوي چې د پاکستان له خوا راکټونو ویشتلو له امله رامنځ ته شوې. ښاغلي صادق، په افغانستان کې د پاکستان سفیر رپوټ ورکوي چې د افغانستان خارجه وزیر ته یې ویلي دي چې: "ما هغوی ته وویل چې پاکستاني ځواکونو د پاکستان د طالبانو د تحریک جنګیالي په نښه کړي، نه افغان ملکي وګړي. خو د وګړو او شتمنیو د تاوان په هکله خواشیني یو. اکسپرس ټرایبیون وګورئ: http://tribune.com.pk/story/261277/cross-border-shelling-kabul-delivers-rebuke-to-pakistan-envoy/.

[30] آیساف او د کورنیو چارو وزارت په ۲۰۱۱ کال کې افغان محلي پولیس د داخلي وزارت په چوکاټ کې منځ ته راوړل چې بې ثباته ولسوالیو سره مرسته وکړي، لیرې پرتې سیمې وساتي، د دولت ضد عناصر د نفوذ مخه ونیسي، او ښې حکومت دارۍ او پرمختګ لپاره زمینه برابره کړي. د آیساف د څرګندونو پر اساس، محلي پولیس چې د کلیو د ثبات د پروګرام (Village Stability Operations Programme یا VSO) لاندې کار کوي، (چې دا پروګرام په ځانګړو کلو کې د متحده ایالاتو ځانګړې عملیاتي ځواکونو ته زمینه برابروي چې د خلک د دولت ضد عناصرو پر وړاندې ودروي) دا هدف لري چې د متحده ایالاتو د ځانګړو عملیاتي ځواکونو سره په عین وخت کې خلک دې ته تشویق کړي چې حکومت دارۍ او پرمختیایي کارونو د ښه کیدلو سره مرسته وکړي. د افغان محلي پولیس بودجه د متحده ایالاتو له خوا د افغان امنیتي ځواکونو د مالي صندوق څخه د ټولو ۳۰۰۰۰ تنو لپاره تر ۲۰۱۵ پورې تمویلیږي. آیساف وایي چې تر دې دمه تر ۴ ملیونو زیات خلک په هغو سیمو کې ژوند کوي چې د متحده ایالاتو د ځانګړو عملیاتي ځواکونو د کلیو د ثبات عملیاتونو او افغان محلي پولیسو له خوا ساتل کیږي.

[31]. د محلي پولیسو واحدونه باید د افغان ملي پولیسو د قوماندې تر جوړښت لاندې فعالیت وکړي چې د ولسوالیو په کچه باید د ولسوالۍ د پولیسو قوماندان ته رپوټ ورکړي چې د امنیه قوماندانۍ تر اثر لاندې دی. د محلي پولیسو وګړو ته ۲۱ ورځې ټریننګ ورکول کې

"په ثابته توګه د امنیتي ځواک حضور تآمینوي چې د ځایي خلکو حمایت او په ملي کچه اعتبار لري او نظارت یې کیږي،" او "د آیساف-افغان د یاغیتوب ضد شریکو هڅو کې یو هراړخیز او اساسي ځای لري" او "په پراخه کچه د افغان امنیتي ځواکونو د شبکې یوه برخه جوړوي."[32]

د ۲۰۱۱ کال په اوږدو کې، یوناما د محلي پولیسو د کړنو او د ملکي وګړو پر ساتلو د دوی مؤثریت په هکله مختلف راپورتونه ترلاسه کړي دي. د کال په پای کې، زیاتو اړونده مراجعو ویلي چې هغه ځایونو کې چې محلي پولیس ګمارل شوي، امنیت ښه شوی دی، په دې معنی چې محلي پولیسو سیمې ته د یاغیانو د ننوتلو مخه نیولې ده. خو دا اندېښنې لا پر ځای دي چې په ځینو سیمو کې محلي پولیسو کې د بشري حقونو پېژندل شوي سرغړونکي شامل شوي، او د دوی تفکیک، ټرېننګ، قومانده او کنټرول، څارنه او حساب ورکونه لا هم ناکافي دي.[33] یوناما په ځینو ځایونو کې د محلي پولیسو پر جلب او جذب او کړنو د سیمې د زورواکانو بې ځایه اثر، او دا چې د محلي پولیسو قوماندانانو په پکتیکا او کندز ولایاتو کې پر تولنه غیر قانوني مالیې یا ټکسونه وضع کړي، په پکتیکا، فراه او ارزګان کې یې د ماشومانو په شمول خلک په زور په محلي پولیسو کې جذب کړي، مستند کړي دي. یوناما په کندز، بغلان، او سر پل ولایاتو کې د جنسي تیرۍ، تاو تریخوالي او تهدیدونو راپورتونه، او په ارزګان او سر پل ولایاتو کې د اجباري بې ځایه کیدلو راپورتونه هم تر لاسه کړي دي.

د محلي پولیسو د کړنو او څارنې د ښه کیدلو په موخه، آیساف د ۲۰۱۱ کال په ډسمبر کې وویل چې دوی به د کورنیو چارو وزارت سره کار وکړي چې سیمه ییزو پولیسو ته د بشري حقونو څخه د سرغړونې مخنیوي لارو په برخه کې روزنه ورکړي، او د ځواک کاروني صلاحیتونه یې معلوم کړي، آیساف سره یو لوړ پوړي ملي پولیسو چارواکي وګماري تر څو د افغان چارواکو شمولیت په نظارت او حساب ورکونه کې ډاډمن کړي او د محلي عکس العمل او د محلي پولیسو د سرغړونو پر وړاندې د طرز العمل پالیسي جوړه کړي. یوناما د دې اقداماتو هرکلي کوي او د دې راپورټ موندنې مخکې له دې چې دې پروګرام ته وسعت ورکړل شي، د دې طرزالعمل د بیړنی او په بشپړه توګه عملي کولو حمایت کوي.[34]

پر افغانانو د وسله والې جګړې اغیزې

د ۲۰۱۱ کال په ترڅ کې عادي افغانانو په خپل ورځني ژوند کې د وسله والې جګړې له کبله په زیاتیدونکې توګه مزاحمتونه او اغیزې ولیدلې. جګړې او نا امنۍ په ۲۰۱۱ کال کې ۱۸۵۶۳۲ تنه افغانان بې ځایه کړل چې د ۲۰۱۰ په پرتله ۴۵ سلنه زیاتوالی ښئي.[35]

زرګونه نورو افغانانو د خپل معیشت وسایل او شتمنۍ له لاسه ورکړي، او آزادي یې یا محدوده شوه یا ورڅخه واخیستل شوه، او غذا، روغتیایي پاملرنې او تعلیم ته یې لاسرسی متأثره شول. د ملکي وګړو د مرګ ژوبلې ثابتې کچې او پراخه تهدیدونو ګڼ شمیر ملکي وګړي مستقیماً، او ډیری نور یې په غیر مستقیم ډول، د ستونزو د رابرسیره کیدلو، ویرې او تشویشونو له لارې متأثره کړي دي.

د جګړې د جغرافیایي لحاظه بدلون له نظارت څخه جوتیږي چې د جګړې له امله اغیزمن شوو سیمو خلک د دولت پلوه یا دولت ضد عناصرو او ډلو د نفوذ له کبله لا زیات زیانمنونکي شوي، سرکونه او لارې په زیاتیدونکې توګه د پوستو د ایجادولو او یا د تعبیه شوو چاودیدونکو توکو د کارولو، تهدید او د جګړې د خواو له خوا تهدید او تعقیب له کبله بندیږي.

چې د متحده ایالاتو د ځانګړو عملیاتي ځواکونو د لارښونو په مرسته عملي کیږي چې بیا وروسته دا د لارښونو دنده افغان امنیتي ځواکونو ته سپارل کیږي. همدا شان د محلي پولیسو لوژستیکي مرستې د متحده ایالاتو د ځانګړو عملیاتي ځواکونو له خوا تأمینیږي.

[32]. د آیساف د مرکزي قرارګاه د عملیاتونو د برخې د دفتر د رئیس د معاونیت د مرستیال او نورو کارکوونکو سره د یوناما کتنه، کابل، د ۲۰۱۲ جنوری.

[33]د ملکي وګړو د ساتنې په هکله د یوناما د ۲۰۱۱ کال د لومړنیو شپږو میاشتو او د ۲۰۱۰ کال کلنې رپورټ کې د افغان محلي پولیسو په هکله فصل ته دې مراجعه وشي.

[34]. په افغانستان کې د امریکایي ځواکونو مرکزي قرارګاه، د ثبتونې، موندنو او سپارښتنو بیان (AR 15-6-Credibility Assessment of Allegations of Human Rights Violations in a Human Rights Watch Report) د ۲۰۱۱ کال د ډسمبر ۶ مه.

[35]. د مهاجرینو لپاره د ملګرو ملتونو عالي کمشنرۍ، د ۲۰۱۱ کال لپاره د جګړې له امله داخلي بې ځایه شوو په هکله احصائیه.

د ۲۰۱۲ کال په پیل کې داسې وړاندیزونه او نظریې راپیدا شوې چې د سولې د خبرو اترو سره کیدای شي مرسته وکړي. یوناما تأکید کوي چې د سولې په هر راز خبرو اترو کې باید تر ټولو لوړ لومړی توب په روانه جګړه کې د ملکي وګړو ساتنه وي، او په هره پایله کې چې د شخړې د حل سبب ګرځي، پر داسې جدي او مؤثرو اقداماتو کولو تأکید کوي چې د ملکي وګړو مرګ ژوبله ورسره کمه شي.

یوناما تأکید کوي چې په دې حساس پړاو کې، د افغانانو لپاره د خبرو اترو د پروسې او سولې پر وړاندې پرمختګ اعتبار او ارزښت به د ملکي وګړو د مرګ ژوبلې د کمولو او په جګړه ځپلو سیمو کې د امنیت د ښه کیدلو له مخې سنجول کیږي.

سپارښتنې

یوناما د ملکي وګړو د ساتلو د لا ښه کیدلو په موخه لاندې سپارښتنې وړاندې کوي.

د دولت ضد عناصرو ته

د نړیوالو بشر دوستانه قوانینو متابعت دې وکړي، او د تفکیک، تناسب او احتیاطي تدابیرو د نیولو اصول دې مراعات کړي، او د نړیوالو بشر دوستانه قوانینو سره سم دې د "ملکي" فرد تعریف مشخص کړي.

د فشاري تعبیه شوو چاودیدونکو توکو استعمال دې ودروي، خپل غړي دې د داسې شیانو له استعمال څخه منع کړي او د بې تفکیکه او غیر مجاز وسلو د استعمال د منعې په برخه کې دې علناً تعهد ښکاره کړي.

د خپلو نړیوالو قانوني مکلفیتونو مطابق دې د ملکي وګړو په نښه کول او بې تفکیکه توګه د ځان وژونکو بریدونو تر سره کول ودروي چې د ښځو او ماشومانو په شمول ملکي وګړو ته زیان رسوي، او هغه اوامر دې بیرته وګرځوي چې پر ملکي وګړو بریدونو او د هغوی د وژلو جواز ورکوي.

د عبادت پر ځایونو، لکه جوماتونه، او د نړیوالو بشردوستانه قوانینو له مخې نورو مصؤونو ځایونو دې حملې ودروي.

داسې لایحه او هدایات دې صادر کړي چې د دوی غړو ته د ملکي وګړو د مرګ ژوبلې څخه د ساتنې لارښونه کوي او هغه غړي چې ملکي وګړي وژني یا ټپي کوي، د هغوی څخه دې حساب وغوښتل شي.

د افغانستان حکومت ته

د دې لپاره چې افغان امنیتي ځواکونو له خوا د ملکي مرګ ژوبلې پېښو پر وخت او دقیقه څارنه او تعقیب شي، د آیساف د ملکي وګړو د مرګ ژوبلې د له منځه وړلو د ټیم په څیر دې په افغان ملي اردو کې د ملکي وګړو د مرګ ژوبلې یو ټیم جوړ کړي، تر څو د ملکي وګړو ساتنه او حساب ورکونه بهتره شي.

ډادمنه دې کړي چې ټولو ځواکونو ته د قوې د تدریجي زیاتولو، تاکتیکونو او د وژونکي ځواک د استعمال بدیل په برخه کې ټریننګ ورکړي. د امنیتي پوستو او کاروانونو د سمو پروسیجرونو د تطبیق په موخه دې د عامه پوهاوي خدمات وړاندې کړي.

ټولو افغان ملي امنیتي ځواکونو (ملي اردو، ملي پولیس، سرحدي پولیس، محلي پولیس او نور) ته دې د نړیوالو بشردوستانه قوانینو او بشري حقونو قوانینو په ټولو برخو کې روزنه ورکړي او ډادمنه دې کړي چې دا ډول روزنه لازمي وګڼل شي او د افغان ملي امنیتي ځواکونو د ټریننګ د پروګرام برخه وګرځي.

د افغان محلي پولسو د جلب او جذب، تزکیې، څارنې او حساب ورکونې میکانیزمونه دې دوی او نورو محلي دفاعي ځواکونو له خوا چې د حکومت تر کنټرول لاندې دي، د بشري حقونو څخه سرغړونې او جرایمو د مخنیوی او د پیښیدو په صورت کې مناسب چلند په موخه لا بهتر کړای شي.

نړیوالو امنیتی ځواکونو ته

د ټولو نظامی عملیاتونو، په ځانګړی توګه هوایی بریدونو، د پلان جوړولو او عملی کولو په جریان کی دی د ملکی وګړو د مرګ او ټپی کیدلو او د ملکی شتمنیو د خساری د مخنیوی په موخه دی د ټولو طرزالعملونو او هدایاتو بیا کتنه وکړی.

د دی لپاره چی د ملکی تلفاتو د مخنیوی، د ملکی وګړو د ژوند د اخلال د کمولو او د هغوی د شتمنیو د خوندی ساتلو لپاره د آیساف د قوماندان اراده عملی شی، د ۲۰۱۱ کال د ډسمبر د لومړۍ نیټی د "شپی له خوا د عملیاتو تکتیکی هدایات" دی په بشپړه توګه عملی کړی، د محلی مشرتابه سره دی تر ممکنه بریده تر عملیاتو د مخه، د عملیاتو پر مهال اوهم وروسته، معلومات شریک کړی، او ملی امنیتی ځواکونه دی تشویق کړی چی د داسی عملیاتو مشری وکړی.

شفافیت، حساب ورکونی ته دی وده ورکړی، د جبران طرزالعملونه دی اصلاح کړی، او د اغیزمن شوو ملکی وګړو او ټولنو سره د لا ښو اړیکو ټینګولو لپاره دی په بیړنۍ توګه د هغو پیښو په اړه چی د ملکی مرګ ژوبلی سبب شوی، د ارزونی د ټیم (JIAT) موندنی په عامه سطحه خپری کړی.

د افغانستان حکومت سره دی څومره ژر چی کیدای شی، داسی اقدامات عملی کړی چی د افغان محلی پولیسو کړنی او د هغوی نظارت او حساب ورکونه او د ساحی په کچه مانیټورنګ او لارښونه کی ښه والی راشی، او ټولی هغه ډلی دی بیرته منحل کړی چی د محلی دفاعی ځواک په توګه د حکومت تر ولکی بهر فعالیت کوی.

د حکومت ضد عناصر او د ملکی وګړو ساتنه

چاودنی زه او ځینی نور مسافرین له ټکسی څخه بهر وغورزول. زما څخه وینه روانه وه خو بی هوښه نه وم. ډاکترانو ویل چی زما سر ټپی شوی خو کوم خطر نه شته. زما په ټول وجود کی ګڼ شمیر ټپونه شته چی د اوسپنی د پارچو له امله غوڅ شوی. زما ټکسی چی زما لپاره د روزګار یوازینی وسیله وه په بشپړه توګه تخریب شوی. زه نه پوهیږم چی څه وکړم. آیا څوک ماسره مرسته کولای شی چی جوړ یی کړم؟ زه یو میرمن او ۸ ماشومان لرم او مشر یی له ۱۴ کلونو څخه کم دی، چی باید ډوډۍ ورکړم. زه نه پوهیږم چی اوس څه وکړم. په عین حال کی تر اوسه پوری می ۲۰۰۰۰ افغانی (۴۴۴ ډالره) په خپل علاج مصرف کړی. زه غواړم د دولت ضد عناصرو ته ووایم چی د بی ګناه خلکو وژنی دی ودروی. دا د اسلامی اصولو خلاف دی.[36]

د کندز ولایت د کندز په ښار کی د 2011 کال د جون د میاشتی د 19 نیټی د ځان مرګی برید یو ټپی.

په ۲۰۱۱ کی یوناما د دولت ضد عناصرو له خوا ۲۳۳۲ ملکی وګړو د مړینی او ۳۶۴۹ ټپي کیدنی، چی مجموعآ ۵۹۸۱ ملکی تلفات جوړوی، مستند کړی دی چی د دولت ضد عناصرو ته منسوب د ۲۰۱۰ ملکی تلفاتو په پرتله ۱۰ سلنه زیاتوالی ښیئ

---

[36] د ۲۰۱۱ کال د جون د میاشتی په ۱۹ نیټه په کندوز ښار کی د ټیکسی چلونکی سره د یوناما مرکه. ټاکلی هدف د آیساف کاروان وو. دوه ملکی کسان مړه او ۱۲ نور ټپیان شو چی د آیساف دوه عسکر هم په ټپیانو کی شامل وو.

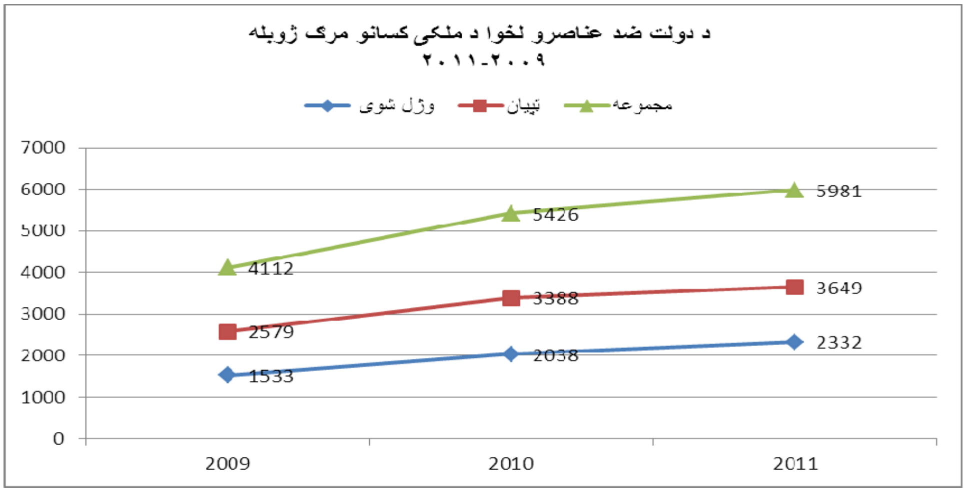

د دولت ضد عناصرو دچاودیدونکو تعبیه شوو توکو او ځان وژونکی بریدونو استعمال زیات کړی چې په ښکاره یې ملکی وګړی هدف ګرځولی دی. په هغو پیښو کی چې تاکل شوی هدف یې نظامی و، هغو کسانو چې د ناچاودو تعبیه شوو توکو د ایښودلو یا چولو دنده درلوده، د ملکی وګړو د شتون ته یې هیڅ توجه نه ده کړی او داسی هیڅ شواهد نشته چې دوی به د ملکی او نظامی اهدافو تر منځ توپیر کړی وی چې د نړیوالی بشر دوستانه قوانینو د تفکیک، احتیاط او تناسب د اصولو څخه سرغړونه ده.

همدا راز د دولت ضد عناصرو په قصدی توګه هغه ملکی وګړی وژلی چې په جګړه کی یی برخه نه درلوده، په ځانګړی توګه هغه وګړی چې یا یی د حکومت یا نړیوالی نظامی ځواکونو حمایت کړی او یا ګنل شوی چې دا ډول حمایت به یی کړی وی.

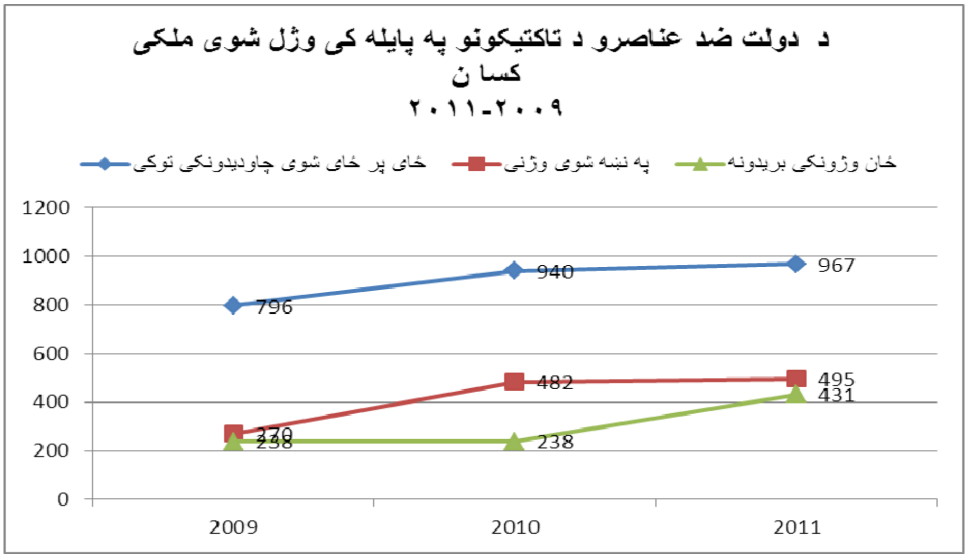

په نښه شوو وژنو تر څنګ، د دولت ضد عناصرو د سړکونو د بندولو، د موبایل شبکوویجاړولو، د شبنامو او تهدید پاڼو اچولو او ملکیانو ته چې حکومت یا نړیوالو ځواکونو او نورو ادارو او سازمانونو ته کار کوی یا ګمان یی پری کیږی، د عام ډول ګواښ له لاری خپل د تهدید خپرولو کمپاین شدید کړی دی. په ځینو حالاتو کی دا تهدیدونه د دی سبب شوی چې خلک خپل کورونه او دندی پریږدی. د دی تهدیدونو مثالونه د طالبانو د ۲۰۱۱ کال د اکتوبر د میاشتی بیان دی چې کابل کی د لویی جرګی د جوړیدو پر مهال کړی وو چې افغانانو ته یی اخطار ورکړی وو چې په کی برخه وانه خلی او که نه نو د بدو عواقبو سره به یی مخ شی. همدا شان په محلی کچه، طالبانو په کونړ

ولایت کی په علنی ډول د ګرځنده راډیو له لاری د هغو خلکو نومونه اعلان کړل چی دوی به یی هدف وګرځوی.[37]

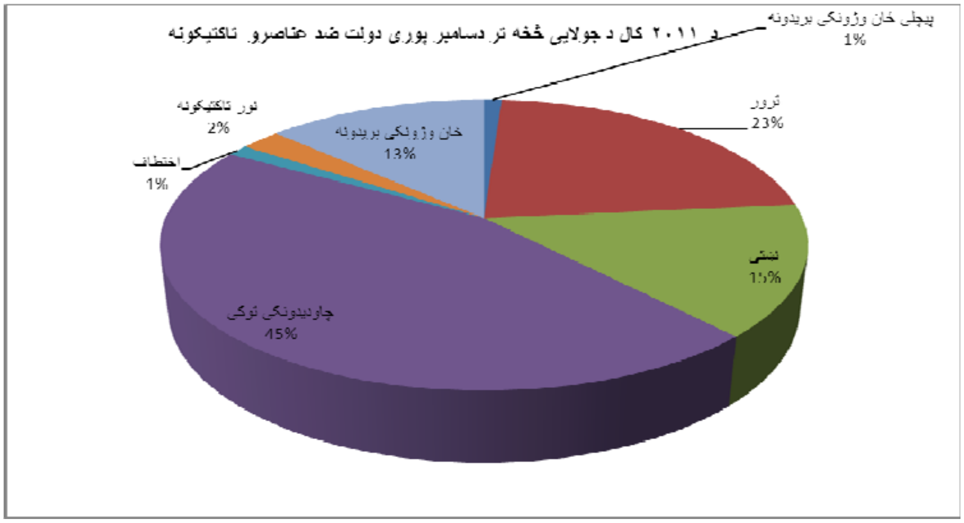

د ملکی وګړو د تلفاتو په هکله د طالبانو بیانونه

په ۲۰۱۱ کی طالبانو له ۵۷ څخه زیات بیانونه خپاره کړی دی چی ګڼ شمیر یی د ملکی وګړو د ساتنی مسئلی ته متوجه دی. د طالبانو په لایحه[38] (د طالبانو جنګیالیو لپاره د اجراآتو قوانین چی د هغوی عملیات تنظیموی) کی پر ځینو احکامو سربیره، دا بیانونه د ملکی وګړو د مرګ ژوبلی د کمولو په هلکه د طالبانو د ښکاره نظریاتو ویندویی کوی.

د پسرلنیو عملیاتونو یا د "بدر عملیات" په هکله د طالبانو د ۲۰۱۱ کال د اپریل د ۳۰ می نیتی اعلامیه کی وایی: طالبان به خپلی حملی پر هغه اهدافو متمرکزی کړی چی نظامی طبیعت ولری، او احتیاطی تدابیر به ونیسی او تکراروی چی "د یو مناسب نظامی پلان د طرح کولو له لاری باید د پسرلنیو عملیاتو په ترڅ کی د ملکی وګړو ساتنی ته ځانګړی پاملرنه وشی"[39]

د ۲۰۱۱ کال په اګست کی، د واړه اختر پر مهال طالبانو یو بیان خپور کړ چی پر جنګیالیو غږ کوی چی د لایحی مطابق عمل وکړی او وایی: *"د خلکو د ژوند او ملکیت ساتنه د جهاد له عمده اهدافو څخه دی."* [40]

همدا شان د اګست بیان د قوماندی پر مسئولیت هم تمرکز کوی:

---

[37]یوناما د شریعت غږ رادیو اوریدلی چی افراد او ډلی یی تهدید کړی. سربیره پر دی د ولسوالی امنیی قومندان یوناما ته ددی خبر پخلی وکړ چی طالبانو یوه ښځه ووژله او د رادیو له لوری یی نوم هم خپور شو. دغه مالومات یوناما د څو نورو سر چینو سره تصدیق کړی.

[38]. د ۲۰۱۰ کال د مي میاشتی لایحه په ځلورو برخو ویشل شوی : اومه برخه یی په کورنیو ستونځو تمرکز کوی ، چی په دی کی سلسله مراتب ، د جنګیالیو ډلو تشکیل ، په دښمن د برید لارښوونه ، د ځان وژونکو بریدونو اصول او د شخړو د حل لاری چاری شامل دی. (ماده ۶۲-۶۶).

[39]. دپسرلنیو عملیاتو د پیل په هکله د افغانستان د اسلامی امارت د مشرتابه وینا، د ۲۰۱۱ کال د اپریل ۳۰ مه، څلورم پاراګراف
http://www.shahamatenglish.com/index.php?option=com_content&view=article&id=6780:statement-of-the-leadership-council-of-the-islamic-emirate-regarding-the-inception-of-the-spring-ope&catid=4:statements&Itemid=4

[40]. د کوچنی اختر په مناسبت د طالبانو د مشرتابه د مبارکی پیغام، د ۲۰۱۱ کال دسپتمبر پنځمه

"تر څو چې د رهبرۍ له خوا هدایت نه وي شوی، یا ولایتي مشر تاسو ته اجازه نه وي درکړې، له خپله ځانه پر خلکو محدودیتونه یا احکام مه وضع کوئ. [...] همدا شان، تاسو باید هغه هدایات عملي کړئ چې تاسو ته د محل د خلکو یا دیني مشرانو سره د مشورې پر اساس درکړل شوي وي." [41]

دا په ګوته کوي چې باید د طالبانو د اجراآتو قواعد باید ټولو جنګیالیو ته رسول شوي وي او د طالبانو پر موازي حاکمانو مکلفیت وضع کوي چې ډاډمنه کړي د طالبانو ټول جنګیالي چې د دوی تر قوماندې لاندې فعالیت کوي، له دې قواعدو څخه با خبره وي او عمل پرې وکړي.[42]

طالبانو همدا شان یو بله اعلامیه د ۲۰۱۱ کال د نومبر پر ۴ مه خپره کړې چې د لوی اختر سره سمون خوري.[43] دا بیان چې تر دې دمه د ملکي وګړو په اړه د علني اوامرو نماینده ګي کوي، دا پیغام تکراروي چې د طالبانو جنګیالي باید د ملکي وګړو تلفات کم کړي او وایي چې *"ټول هغه ملکي تلفات چې د مجاهدینو له خوا اړول شوي یا ګمان کیږي چې د مجاهدینو له خوا اړول شوي وي، باید مشرانو ته یې رپورټ ورکړل شي."*

له ملا عمر څخه د داسې خبرو اقتباس کیږي چې وایي هغه ملکي تلفات چې د چاودیدنکو تعبیه شوو توکو استعمال یا استشهادي حملو یا نورو عملیاتو له امله رامنځ ته شوي وي، چې طالبان په هغوی کې د ښکیلتیا څخه انکار کوي خو شواهد بل ډول ښکاري، باید مشکوک عاملین وپلټل شي او د بې غورۍ په صورت کې سزا ورکړل شي. په هغه صورت کې چې عاملین "په تکرار سره د ملکي وګړو په برخه کې بې غوري وکړي" نو د مسئول کس له دندې څخه ګوښه کیدو سر بیره به نورې سزا ګانې هم ورکړل شي. بیان دا هم وایي چې هغه ځایونو کې چې د طالبانو له خوا ملکي وګړو ته تلفات اوړي، مسئولین باید له "مختلفو منابعو" څخه معلومات تر لاسه کړي.

د نومبر د میاشتې بیان د طالبانو پر موازي حاکمانو غږ کوي چې د خپل مسئولیت لاندې سیمو کې په ورځني ډول پلټنې وکړي او له دیني علماو څخه غواړي چې د طالبانو جنګیالیو ته د ملکي وګړو د ساتنې په برخه کې وعظونه وکړي.

که څه هم د نومبر د میاشتې او نورې اعلامیې چې د ملکي وګړو پر ساتنه تأکید کوي، د تشویق وړ دي، د نومبر د میاشتې بیان د طالبانو له خوا د چاودیدونکو تعبیه شوو توکو او ځان وژونکو بریدونو کې چې په ۲۰۱۱ کې د زیاتره ملکي وګړو د مرګ سبب شوي، د طالبانو ښکیلتیا څرګندوي .

سربیره پر دې، لکه څنګه چې د ملکي وګړو د ساتنې په هکله د یوناما د ۲۰۱۱ کال د لومړیو شپږو میاشتو رپورټ کې په ګوته شوي، د طالبان د اپریل د میاشتې د ۳۰ مې بیان د ملکي وګړو د ساتنې مسئولیت پر ملکي وګړو بړدي نه په جګړې کې پر ښکیلو اړخونو. د اپریل د میاشتې بیان ملکي وګړو ته لارښونه کوي چې "د دښمن د غونډو، کاروانونو او مراکزو څخه لیرې واوسي نو دوی ته به پر دښمن د مجاهدینو د حملې پر مهال تاوان نه رسیږي".[44]

همدا شان د لوی اختر په مناسبت د نومبر د میاشتې د طالبانو بیان داسې وایي:

---

41. یاد شوی مأخذ.
42. یاد شوی مأخذ:" د مجاهدینو د لایحې کتابونه هر ولایت او د دوی د ولکې لاندې سیموته ته رسیدلي دي ، نو د ټولو ولایاتو والیان دې پاملرنه وکړي چې د دوی تر قوماندې لاندې مجاهدین د لایحې ټولو مادو ته ژمن اود دې سره سم چلند کوي .
43. د لوی اختر په مناسبت د طالبانو د مشر تابه د مبارکۍ پیغام، د ۲۰۱۱ کال د نومبر ۴ مه
http://shahamat-english.com/index.php?option=com_content&view=article&id=12530:message-of-felicitation-of-the-esteemed-amir-ul-momineen-on-the-occasion-of-eid-ul-odha&catid=4:statements&Itemid=4.
44. د اسلامي امارت د مشرتابه شورا د پسرلینو عملیاتو د پیل په هکله وینا، د ۲۰۱۱ کال د اپریل۳۰ مه" ؛۷ پاراګراف:" ټول افغانان دې په یاد ولرې چې د دښمن د کاروانونو اومرکزونوته نږدې له راټولیدو څخه ځانونه وساتي چې د دښمن پرضد د مجاهدینو بریدونو په پایله کې زیانمن نه شي او څرنګه چې معموله ده نو شاید په دښمن د مجاهدینود بریدونو نه وروسته له دوی څخه غچ وانخستل شي" .
http://www.shahamatenglish.com/index.php?option=com_content&view=article&id=6780:statement-of-the-leadership-council-of-the-islamic-emirate-regarding-the-inception-of-the-spring-ope&catid=4:statements&Itemid=4.

"عادي خلک هم باید مجاهدینو سره مرسته وکړي چې د ملکي تلفاتو او صدمې څخه مخنیوی وشي. دوی باید په کلو او نږدې سیمو کې د امریکایانو د ګزمو څخه لیرې واوسي او باید هغه احتیاطي تدابیر چې د مجاهدینو له خوا ابلاغ شوي دي مراعات کړي تر څو پر یرغلګرو د بریدونو د تطبیق پر مهال ورته تاوان و نه رسیږي."[45]

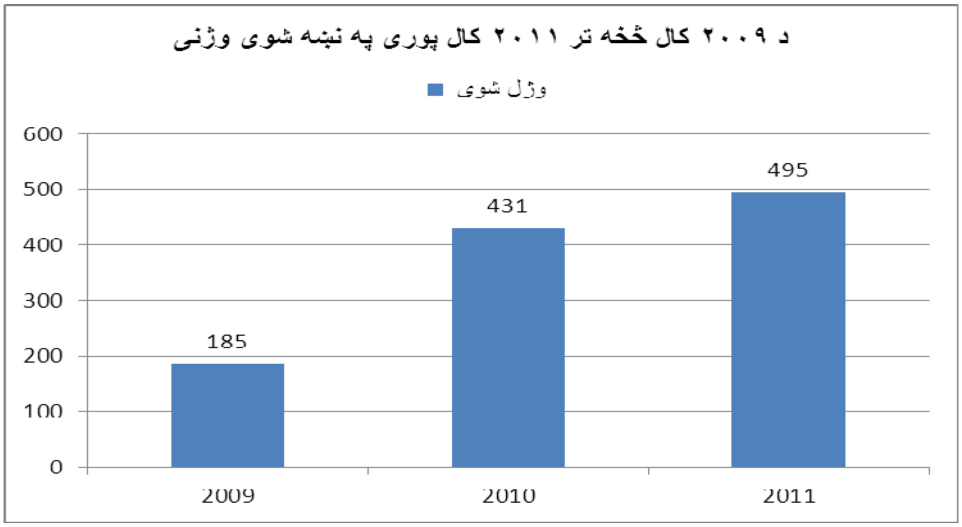

یوناما په ګوته کوي چې د ملکي وګړو ساتنه د جګړې د ټولو خواولومړنی مسؤولیت دی او هغوی قانوني مکلفیت لري چې لا دمخه داډمنه کړي چې په نظامي عملیاتو کې ملکي وګړو ته تاوان نه رسیږي. دا د افغان ملکي خلکو مسؤولیت نه دی چې ځانونه د جګړې له اثراتو څخه وساتي. د اپریل او نومبر د طالبانو دواړه اعلامیې د ملکي خلکو د ساتنې مسؤولیت پر خلکو اچوي چې دا په ذات کې د نړیوالو بشردوستانه قوانینو د اصولو سره په مخالفت کې راځي.

د د دولت ضد عناصرو او طالبانو کړنې

د د دولت ضد عناصرو له خوا د ملکي وګړو د تلفاتو لوړه کچه دا څرګندوي چې یواځې د بیانونو ه او اعلامیو په نتیجه کې د ملکي وګړو خوندي ساتلو کې نه کوم پرمختګ راغلی او نه یې هم تلفات را کم کړي . په ښکاره ډول د ملکي وګړو د خوندي ساتلو هویت د پامه غورځول او د هغې نه مراعات په ۲۰۱۱ کې د تیر کال په پرتله طالبانو او نورو دولت ضد عناصرو ته منسوب د ډیر شمیر ملکي تلفاتو سبب ګرځیدلی.

د مثال په توګه، د یوناما د بشري حقونو څانګې څارنه ښئې چې د طالبانو د نومبر د ۴ مې بیان نه وروسته، د ۲۰۱۱ کال د نومبر او ډسمبر میاشتو کې د دولت ضد عناصرو ته منسوب شوي ملکي تلفاتو ۳۳۲ وژنې او ۶۸۴ ټپیان په بر کې لرل چې تیرو میاشتو ته ورته و.

د طالبانو د نومبر د میاشتې د بیان څخه دوه ورځې وروسته، د نومبر په ۶ مه نیته یو ځان وژونکي برید کوونکي د بغلان ولایت د یوه کلي په یو جوماټ کې چې خلک د لوی اختر د لمانځه څخه راوتل، ځان وچاوه چې د۲۱ تنه ملکي کسانو د تلفاتو لامل شو (۳ مړه او ۱۸ ټپیان).[46] سره له دې چې طالبانو د دې برید مسؤولیت پر غاړه وانه خیسته، د یوناما نظارت دا ښئي چې دا برید د نورو بریدونو سره چې طالبانو تر سره کړي دي یو شان و. د طالبانو رهبرۍ هم دا برید چې پر ملکي وګړو او د عبادت په ساتلې ځای کې تر سره شو، په علني توګه ونه غنده، که څه هم چې دا برید د

[45] د کوچني اختر په مناسبت د طالبانو د مشرتابه د مبارکي پیغام، د ۲۰۱۱ کال د سپتمبر پنځمه.
http://shahamatenglish.com/index.php?option=com_content&view=article&id=10604:message-of-felicitation-of-the-esteemed-amir-ul-momineen-on-the-occasion-of-eid-ul-fitre&catid=4:statements&Itemid=4.
[46] د یوناما کتنه ؛ دغه پیښه د نومبر په شپږمه رامنځ ته شوه. دوه پولیس افسران ووژل شو.

نومبر اعلامیې پسې ډېر لنډ ترسره شوی و چې د ملکی وګړو د ساتلو په هکله د طالبانو تر ټولو قوی بیان کڼل کیږی. خو یوناما دا هم په ګوته کوی چې طالبانو په کابل کې د ډسمبر د میاشتې په ۶ مه نیټه یو ځان وژونکی برید چې پر یو جومات شوی وچې په پایله کې ۵۶ مړه او ۱۹۵ ټپیان شوی و ، په علنی توګه وغانده. یو پاکستانی یاغی ډلې چې د طالبانو سره تاریخی اړیکی لری، د دی برید مسؤولیت په غاړه واخیسته او بیا وروسته یی له دی برید څخه ځان لیری کړ.[47]

سربیره پر دی، په ګڼ شمیر واقعاتو کې چې د ملکی تلفاتو باعث ګرځیدلی، د ملکی لفظ د نړیوالو بشردوستانه قوانینو د تعریف پر خلاف[48] طالبانو ملکی وګړی د "قانونی" یا "مشروع" هدف په توګه په ګوته کړی دی، په داسی حال کې چې د ملکی وګړو په نښه کول او وژل د نړیوالو بشردوستانه قوانینو له مخې جنګی جرایم ګڼل کیږی. د ۲۰۱۱ کال په ترڅ کې طالبانو د ګڼ شمیر ټولنی مشرانو او حکومتی چارواکو د وژلو مسئولیت پر غاړه اخیستی او هغوی یی د حکومت د ګوډاګیانو په نامه یاد کړی. د نړیوالو بشر دوستانه قوانینو له مخې داسی افراد خوندی ساتل شوی موقف لری او مشروع هدف نه ګڼل کیږی. *د ملکی تلفاتو په هکله د طالبانو پلټنې*

د نومبر د ۴ می د بیان څخه را په دی خوا یا د مخه یوناما داسی معلومات نه دی ترلاسه کړی چې ګوندی طالبانو به د هغو ملکی تلفاتو په برخه کی ګمان کیږی طالب جنګیالی یی مسئول وی، کوم ډول تحقیقات کړی وی. د تحقیقاتو د موندنو علنی کول او هغو عاملینو ته چې متخلف ګڼل شوی وی جزا ورکول د علنی ژمنه تقویه کوی. یوناما همدا شان څرګندوی چې سره له دی چې طالبانو د تحقیقاتو او د بې غوریو په صورت کې د سزا ورکولو غږ کړی دی، خو داسی هیڅ ډول میکانیزم یی نه دی معرفی کړی چې ملکی خلک د هغی له لاری په مصئون ډول او بې له ویری شکایت درج کړی.

پایله

په ۲۰۱۱ کی د ملکی وګړو د ساتلو په هکله د طالبانو د بیانونو خپرولو سره سره، یوناما د طالبانو له خوا د نړیوالو بشری قوانینو د رعایت په برخه کی او یا په سمه توګه هدف په نښه کولو کې د ښه والی کوم پرمختګ نه دی مستند کړی چې له امله یی ملکی تلفات کم شی. طالبانو په مستقیمه توګه د ملکی وګړو وژلو، په بې تفکیکه توګه د ځان مرګو بریدونو کولو او د فشاری بمونو په څیر بې تفکیکه وسلو استعمال ته دوام ورکړی.

که طالبان د ملکی وګړو ساتلو په برخه کی جدی وی نو بیا یو تر ټولو ستر قدم په دی لاره کی دا دی چې د دوی رهبری خپل جنګیالی او غړی د فشاری ماینونو په څیر د تعبیه شوو چاودیدونکو توکو استعمال څخه منع کړی چې ذاتآ بې تفکیکه وژونکی وسله ده او هم د ملا عمر د ۱۹۹۸ کال دپرسونل ضد ماینونوپر استعمال د بندیز د حکم مطابق ناقانونه دی.[49]

د جګړی مقررات هغه مهال معنی پیدا کوی چې د میدان په عمل کی عملی کړای شی. د طالبانو بیانونه چې کیدای شی د جګړی په مقرراتو بدل شی، د طالبانو په لایحه کی نه دی منعکس شوی نو ځکه دا څرګنده نه ده چې څنګه او تر کومه حده د طالبانو مشرتابه د هیواد په کچه دا معلومات خپلو جنګیالیو سره شریک کړی او د هغوی عملی کول یی ډاډمن کړی.

یوناما د طالبانو پر رهبری غږ کوی چې د جګړی دا مقررات چې موخه یی لکه څنګه چې د ۲۰۱۱ کال په اعلامیو کی ویل شوی دی، د ملکی وګړو ساتنه ده، خپله لایحه[50] کی مدغم کړی، او ډاډمنه دی کړی چې په لایحه

---

[47]. [47] طالبانو په اعلامیه کی دغه برید غندلی او ددی مسؤلیت یی نه دی اخستلی" او خپل ټولو مجاهدینو ته یی لارښوونه کړی چې دی ته ډیره پاملرنه وکړی او د خپلو نورو دندو تر څنګ دی د داسی پیښو رامنځ ته کیدو څخه ډډه وکړی." یو پاکستانی ډلی لشکر جنګوی چې طالبانو سره تاریخی اړیکی لری د دسامبر په ۸ نیټه ددی پیښی د مسؤلیت ادعا وکړه.

[48]. د دی راپور د قانونی مسؤلیت برخه وګوری. د نړیوال قانون له مخې ملکی کس هغه څوک دی چې په جنګ کی نیغ په نیغه ونډه نه اخلی، یو خوندی شخص بلل شوی دی. د طالبانو د "ملکی وګړی" تعریف د نړیوالو بشر دوستانه قوانینو سره مطابقت نه لری.

[49]. دپرسونل ضد ماینونو د استعمال، زیرمه کولو، انتقال او له منځه وړلو په اړه کنوانسیون، د ۱۹۹۷ د سپتمبر میاشتی ۱۸ مه: د ماینونو د منع د تړون پر اساس د پرسونل ضد ماینونو استعمال، تولید، انتقال او د قربانی سره د تماس په پایله کی چاودیدونکو ماینونو ذخیره کول منع دي. دهغو ماینونو په استعمال کی چې د فشار له امله چوی، د نظامي او ملکي اهدافو تر منځ تفکیک نه شی کولایی نو د داسی وسلو او جنګي وسیلو استعمال منع دی . طالبانو په ۱۹۹۸ کی د پرسونل ضد ځمکنی ماینونو په تولید ، تجارت او ذخیره کولو بندیز اعلان کړی و. د ځمکنیو ماینونو په اړوند د طالبانو د اسلامي امارت ۱۹۹۸ کال د اکتوبر د ۶ نیټې اعلامیه وګوری.

[50]. د افغانستان اسلامی امارت لایحه (د افغانستان د اسلامي امارت د مجاهدینو لپاره د ضوابطو لایحه)، ۲۰۱۰ د می د میاشتې ۳۰ نېټه ۶۵ ماده په جنګیالیو غږ کوی چې د عامو ملکی خلکو د ژوند او شتمنی په هکله دی د ډیر احتیاط څخه کار واخلی او په ځانګړی توګه یی د ملکی خلکو د تلفاتو څخه د ډډه کولو په هکله د استشهادی عملیاتو یادونه کړی. د لایحی د ۵۷ مادی مطابق د ځانمرګي برید د ترسره کولو پر مهال باید لاندني څلور ټکي په پام کې وساتل شي. لومړی، د ځانمرګي برید د ترسره کولو نه وړاندې باید د ځانمرګی برید ترسره کوونکی په مناسب ډول وروزل شي. دوهم، ځانمرګي بریدونه باید د لوړې کچې او مهمو هدفونو په وړاندې ترسره شي. د اسلامي امت میرنی غړی باید د ټیټ او بې ارزښته هدفونو په وړاندې و نه کارول شي. دریم، د ځانمرګي بریدونو د ترسره کولو پر مهال باید د ملکی کسانو د تلفاتو د مخنیوی پخاطر له زیات پام څخه کار واخیستل شي. څلورم، د هغو مجاهدینو پرته چاته چې د مشر له خوا خاص پروګرام سپارل شوی وی او د نوموړی له خوا ورته اجازه شوې وي، ټول مجاهدین د ځانمرګي بریدونو د ترسره کولو لپاره د ولایتی قوماندانانو اجازې او لارښوونو ته اړ دي.

کی ټول احکام چی موخه یی د ملکی وګړو ساتنه وی، د "ملکی" د تعریف په شمول، د نړیوالو بشردوستانه قوانینو سره برابر وی او ډاډمنه دی کړی چی دا لایحه ټولو جنګیالیو ته توزیع شوی وی چی عمل پری وکړی او د سر غړونی په صورت کی دی سزا ورکړی.

د تعبیه شوو چاودیدونکو توکو بریدونه

پوهیږی چی څه وشول؟ زه په هغه ورځ له کوره ناوخته ووتم او د مأمورینو موټر راڅخه لاړه. په هغه موټر د بم برید وشو او هغوی یی ووژل. هغوی یواځی زما همکاران نه وو بلکه زما ملګری هم وو. ډیره ګرانه ده چی څوک بنځینه پولیس واوسی او هغوی ټول زما ملګری وو. مونږ سره یوځای کار کاوه، یوځای مو ډوډۍ خوړه او یو بل سره به مو مرسته کوله. اوس هغوی مړه دی او زه یواځی یم. زما لور چی د نهو کالو ده هره ورځ چی زه کار ته ځم، له کوره وتلو څخه د مخه راته ژاړی او وایی چی موری کار ته مه ځه، زه ډوډۍ نه غواړم.[51]

د هرات په هوایی ډګر کی د افغان سرحدی پولیسو ښځینه کارکونکی – د ۲۰۱۱ کال د سپټمبر ۲۹مه

په ۲۰۱۱ کی د دولت ضد عناصرو له خوا د تعبیه شوو چاودیدونکو توکو استعمال د ملکی وګړو د تلفاتو تر ټولو عمده لامل و. د ۲۰۱۱ کال د جنوری له لومړی نیټی څخه د ډسمبر تر ۳۱ می پوری یوناما د تعبیه شوو چاودیدونکو توکو د چاودنی له امله د ۹۶۷ ملکی وګړو د مړیه او ۱۵۸۶ ټپی شوی درج کړی چی د ۲۰۱۱ کال د ټولو ملکی تلفاتو ۳۲ سلنه جوړوی.

په افغانستان کی اکثره هغه تعبیه شوی ناچاودی توکی چی د ملکی وګړو د مرګ سبب ګرځیدلی، د قربانی شوی فرد په واسطه فعالیدونکی فشاری بمونه دی. یوناما دا موقف نیسی او وایی چی دا ډول تعبیه شوی چاودیدونکی توکی د پرسونل ضد ماینونو په څیر کار کوی، او بی تفکیکه وژونکی وسله ده څکه چی د ملکی او نظامی اهدافو تر منځ توپیر نه شی کولای، چی په دی توګه استعمال یی د نړیوالو بشردوستانه قوانینو له مخی غیر قانونی دی. د آیساف د معلوماتو مطابق، داسی د قربانی شوی فرد په ذریعه فعالیدونکی بمونه نږدی د هغو ټولو بمونو ۲ پر ۳ برخه جوړوی چی آیساف ورسره سر او کار لری. د قربانی په ذریعه چاودیدونکی نا چاودی تعبیه شوی توکی فشاری بمونه او نور هغه بمونه په بر کی نیسی چی د شخص په واسطه منفجریږی او دا ټول بی تفکیکه وژونکی وسلی دی.[52]

فشاری بمونه داسی عیار شوی وی چی کله کوم څوک پری پښه کیږدی یا کومه عراده پری وروخیژیچی وزن یی ۱۰ د څخه تر ۱۰۰ کیلو ګرامه پوری وی،نو انفجار کوی. په افغانستان کی اکثره فشاری بمونه چی استعمالیږی نږدی ۲۰ کیلو ګرامه چاودیدونکی مواد لری، چی د معیاری ټانک ضد ماین دوه برابره کیږی خو لا هم د چاودیدلو لپاره وزن یی د پرسونل ضد په اندازه عیار شوی وی. دا په دی معنی ده چی هر فشاری بم د یو قوی پرسونل ضد ماین په توګه عمل کوی چی د یو ټانک د تخریب قوت لری، نو هغه ملکی وګړی یا وسایط چی پر دی ورخیژی هیڅ ډول دفاعی ځواک نه لری او د بچ کیدلو امکان یی کم دی.[53]

په ۲۰۱۱ کال کی د دولت ضد عناصرو له له خوا د چاودیدونکو تعبیه شوو توکو استعمال د ۲۰۱۰ کال په پرتله ۶ سلنه زیات شوی دی. د ملګرو ملتونو د امنیت او مصونیت څانګی درج کړی ده چی په اوسط ډول هره ورځ ۲۳ تعبیه شوی ناچاودی بمونه چاودلی او یا کشف شوی دی چی د ۲۰۱۰ په پرتله دوه برابره کیږی.

په ۲۰۱۱ کال کی تعبیه شوی بمونه په عامه ځایونو کی چی د خلکو ګڼه ګونه په کی وه، لکه بازارونه، ښوونځیو، دوکانونو، د بسونو تم ځایونو، او دولتی دفترونو ته څیرمه، چول شوی دی. چاودیدونکی تعبیه شوی بمونه او په ځانګړی توګه هغه ډول چی فشاری بمونو ته ورته جوړښت سره عیار شوی دی، په عامه لارو کی د سړکونو،

له دی امله لایحه یواځی عملیات تر مشروع هدفونو محدود وی او شاید د ملکی خلکو په نښه شوی وژنو ته جواز ورکړی.

[51]. د هرات په هوایی میدان کی د اکتوبر په پنځمه نیټه د ښځینه ساتونکی سره د یونا مرکه. د ۲۰۱۱ کال د د سپټمبر به ۲۹ نیټه د هرات ولایت، د هرات ښار کاربر پل کی د دولت ضد وسله والو د سرحدی پولیسو موټر چی سیمه ییز هوایی میدان ته په لاره وو په نښه کړ ، چی د دوی یواځی دنده تلاشی کول وو (یواځی د ملکی پولیسو دنده ترسره کوی) . د برید په پایله کی د دوه ښځو په شمول دری ملکیان ووژل شواو لس تنه نور په شمول د یو ماشوم ، شپږ ښځی او دری سړی سخت ټپیان شول.

[52]. د ۲۰۱۲ کال د جنوری په ۲۳ نیټه د یوناما په آیساف کی د چاودیدونکو توکو پر ضد دفتر سره بریښنالیکی اړیکی.

[53]. د ۲۰۱۱ کال د جون میاشت؛ آیساف د چاودیدونکو توکو پر ضد دفتر سره د یوناما مرکه.

لویو لارو او پیاده رو لارو په شمول ځای پر ځای شوی او هغه ملکی وګړی یی وژلی یا ژوبل کړی چی پیاده یا په بایسکل، بسونو، ټکسی او یا شخصی موټرو کی روان وو. په ۲۰۱۱ کی د داسی پیښو بیلګی مثالونه دا دی:

د ډسمبر په ۷ مه په هلمند ولایت کی د یو عام منی بوس سره څیرمه یو بمی چاودنه وشوه چی حد اقل ۲۰ ملکی وګړی یی ووژل چی په کی ۵ ماشومان او ۷ ښځی شاملی وی.

د اګست په ۱۶ مه په ارزګان ولایت کی یو موټرسایکل کی ځای پر ځای شوی بم په عام بازار کی وچول شو او ۵ ملکی وګړی یی ووژل او ۱۷ نور یی ټپیان کړل.

د ډسمبر په ۲۳ مه کندهار ولایت کی یو پر یو منی بوس بمی چاودنه وشوه چی د دوو ماشومانو په شمول یی ۷ ملکی وګړی ووژل او ۴ نور یی ټپیان کړل.

د می په ۳۰ مه د هرات ښار د بسونو په یو ګڼ تم ځای کی یوه تعبیه شوی بمی چاودنه وشوه چی ۴ تنه یی ووژل او تر ۳۰ زیات یی ټپیان کړل. د طالبانو یو ویاند د برید مسوولیت پر غاړه واخیسته.

د سپتمبر په ۲۰مه لوګر ولایت په مرکز پل علم کی یو ابتداییه ښوونځی ته څیرمه یو تعبیه شوی بم وچول شو چی ۲ هلکان یی ووژل او ۲ نور یی ټپیان کړل.

د نومبر په ۱۵ مه د فاریاب ولایت په غورماچ ولسوالی کی یو تعبیه شوی بم چی پر یو خر ځای پر ځای شوی وچول شو او د یوه ۶۰ کلن سپین ږیری په شمول یی ۴ ملکی وګړی ووژل او د ۴ ماشومانو په شمول یی ۱۷ تنه نور ټپیان کړل.

ځان وژونکی بریدونه

د ځان وژونکو بریدونو شمیر د ۲۰۱۰ په پرتله په ۲۰۱۱ کی ډیر زیات شوی دی. ۴۳۱ ملکیان په دی بریدونو کی وژل شوی چی د ۲۰۱۰ په پرتله ۸۱ سلنه زیاتوالی ښیی. د بیلګی په توګه په کندز ولایت کی د ملکی وګړو مړینه د ځان مرګو بریدونو له کبله چی په ۲۰۱۰ کی ۸۳ تنه و زیاته شوی او په ۲۰۱۱ کی ۱۴۵ تنو ته رسیدلی.

ځان مرګی بریدونه د ملکی وګړو د ټولو مرګونو ۱۴ سلنی او د دولت ضد عناصرو ته منسوب د ملکی وګړو د مړینی ۱۸ سلنه تشکیلوی. د دی بریدونو بنی له یوه فرد څخه چی ځان مرګی واسکټ یی اغوستی یا یی د چاودیدونکو توکو سره واسطه چلوله تر دی چی څو تنو ځان مرګو برید کوونکو چی یو پیچلی برید یی په ګډه تر سره کړی، توپیر درلودلی.

هغه مشترکه وجه چی دا ټول بیلا بیل ځان مرګی بریدونه سره تړی دا ده چی برید کوونکو د برید په ځای کی د ملکی وګړو شتون ته هیڅ پاملرنه نه ده کړی او برید یی تر سره کړی دی. اکثره هغه ځایونو کی چی برید په کی تر سره شوی داسی ځایونه وو چی د ملکی وګړو ګڼه ګونه په کی زیاته وه او هیڅ نظامی هدف په کی نه و لکه ګڼ مارکیټونه، د قومی مشرانو او مصؤنو دولتی چاراواکو غونډی او د نړیوالو بشردوستانه قوانینو له مخی نور مصؤن ځایونه، روغتونونه او د زیارتونو او جوماتونو په شمول نور مقدس عبادت ځایونه.

د ډسمبر په ۶ مه په کابل کی د ابوالفضل جومات په خوله کی یوه ځان مرګی برید کوونکی چاودنه وکړه چی ۵۶ ملکیان یی ووژل او ۱۹۵ نور یی ټپیان کړل. دا برید د ۲۰۰۸ کال راهیسی تر ټولو وژونکی برید و. په پاکستان کی د یاغیانو یوی ډلی چی د طالبانو سره پخوانی اړیکی لری د دی برید مسوولیت پر غاړه واخیسته خو وروسته یی بیا له دی برید څخه ځان لیری وباله.[54]

په ۲۰۱۱ کی داسی نوری بیلګی په لاندی ډول دی:

---

[54] د ۲۰۱۱ کال د ډسمبر په اتمه نیټه د لشکر جنګوی اعلامیه.

د فبروری په ۲۱ مه یو ځان مرګی برید کوونکی خپل واسکټ د امام صاحب ولاسوالی د مرکزی احصائیی په ریاست کی وچاوه چی ۲۸ تنه یی ووژل او ۳۶ تنه یی ټپیان کړل.

د فبروری په ۱۹ مه د طالبانو یو تن د ننګرهار ولایت په جلال آباد کی پر کابل بانک برید وکړ. برید د سپکی وسلی د ډزو سره پیل شو او کله چی برید کوونکی بانک ته ننوتل نو پر ملکی وګړو یی ډزی پیل کړی او بیا یی خپل واسکټ وچاوه. په دی برید کی ۱۹ ملکیان ووژل شول او ۹۱ تنه ټپیان شول. د طالبانو یو ویاند د دی برید مسوولیت پر غاړه واخیست او ویی ویل چی "په برید کی ۱۰۰ تنه پولیس او د ملی امنیت اجنټان وژل شوی او یا ټپیان شوی چی په کابل بانک کی دی ګوډاګیانو خپل معاشونه اخیستل". [55]

د جولای په ۲۸ مه د ارزګان ولایت په ترینکوټ کی څو ځان وژونکو برید کوونکو د حکومت پر دفترونو برید تر سره کړ او ۱۹ ملکی وګړی یی ووژل چی ۱۰ ماشومان او ۳ ښځی په کی شامل وو او ۳۵ تنه نور هم ټپیان شول. طالبانو د دی برید مسوولیت پر غاړه واخیسته.

د ډسمبر په ۹ مه د کنړ ولایت په نیشګام ولسوالی کی یو ځان مرګی برید کوونکی یوه جومات ته ننواته او د ولسوالی امنیه قوماندان یی هغه مهال وواژه چی د نورو لمونځ کوونکو سره د جمعی له لمانځه څخه راګرزیدلی و. هغه او دوه نور پولیس ووژل شول او دری نور ملکی وګړی ووژل شول او ۵ ټپیان شول. یو ټپی شوی ملکی تن یوناما ته وویل "ما د خلکو یوه ګڼه ګونه ولیده چی له جومات څخه راوتل ... زما یادیږی چی یوه لویه چاودنه وشوه او بیا ما وکتل چی زما له مخ څخه وینه بهیږی."[56] طالبانو د دی پیښی مسوولیت په غاړه واخیست او ادعا یی وکړه چی ۱۰ پولیس یی ووژل.[57]

د ملکی وګړو هدفمنی او نا روا وژنی

ما خپل زوی چی همدا یو زوی می و د پله پر سر ولیده. ما هغه ته وویل چی کور ته راشی خو هغه د یو نا آشنا سړی سره خبری کولی. زه هغوی ته ورغلم او له هغه پردی سړی څخه می وپوښتل چی هغوی دلته څه کوی. هغه وویل چی هغه د چا په لټه کی دی. زه کور ته لاړم او ۱۵ دقیقی وروسته می د چاودنی غږ واوریده. ما کوڅی ته منډه کړه او یو ویجاړ شوی موټر می ولیده. زما د زوی مړی د هغی تر څنګ پروت و. هغه پردی سړی چی له برید څخه مخکی یی ما سره خبری وکړی ځان وژونکی برید کوونکی و. هغه د امنیت ملی د رئیس انتظار کاوه چی ویی وژنی.[58]

د فاریاب ولایت په میمنه کی د یو ۸ کلن وژل شوی هلک پلار چی د اکتوبر په ۱۷ مه یو ځان مرګی برید کی وژل شوی و.

د دولت ضد عناصرو بدلیدونکی تاکتیکونو کی د ملکی وګړو هدفمنی وژنی هم شاملیږی چی موخه یی د ملکی خلکو ویرول او په ځانګړو ځایونو کی د حکومت شتون کمزوری کول دی. د ملکی دولتی چارواکو او کارکوونکو د هدفمنو وژنو لړی چی په ۲۰۱۰ کی پیل شوی وه په ۲۰۱۱ کی هم ورته دوام ورکړل شو چی د کمیدلو هیڅ علایم په کی نه لیدل کیږی. یوناما د ۴۹۵ ملکی وګړو هدفمنی وژنی درج کړی چی د ۲۰۱۰ کال په پرتله ۳ سلنه زیاتوالی ښئی.

هدفمنی وژنی په جنوبی، مرکزی او شمال ختیزو سیمو کی کمی شوی دی خو د هیواد په نورو سیمو کی خورا په زیاته پیمانه زیاتی شوی: په لویدیځه سیمه کی ۲۵۵ سلنه، په جنوب ختیځه سیمه کی ۱۱۴ سلنه، او په ختیځه سیمه کی ۱۰۷ سلنه ډیر والی ښي.

---

55. د افغانستان اسلامی امارت " د جلال اباد په عملیاتو کی د ۱۰۰ څخه ډیر پولیس او د ملی امنیت کارکونکی وژل شوی ، د ۲۰۱۱ کال د فبروری ۱۹ نیټه . http://alemara1.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=5186:more-than-100-policemen-and-agents-of-nds-killed-or-wounded-in-jalalabad-operation&catid=1:news&Itemid=2

56. د کنړولایت اسد اباد کی د عامی روغتیا روغتون کی د یو قربانی سره د یوناما مرکه ، ۲۰۱۱کال د دسامبر لسمه.

57. څو خبری سرچینو خبر ترلاسه کړی او هم یی په ډاګه راپور کړی، چی د طالبانو ویاند زبیح الله مجاهد د تلیفونی لنډ پیغام له لاری د برید د مسؤلیت ادعا کړی.

58. د فاریاب ولایت په میمنه کی ۲۰۱۱ کال د اکتوبر په ۲۸ نیټه د یو قربانی د پلار سره د یوناما مرکه. د اونی په پای کی د ملی امنیت رئیس د ورپیښو ټپونو له امه ومړ. برید کونکی ووژل شو او د دوه ماشومانو په شمول اوه کسان ټپیان شو.

په لویدیځه سیمه کې په ۲۰۱۱ کې د ۲۰۱۰ کال د ۲۴ تنو څخه ۸۱ ته ختلې چې تقریباً درې برابره شوی. زیاتره وژنې په فراه ولایت او لیرو پرتو ولسوالیو کې لکه پرچمن، بکوا او ګلستان کې شوې چې په هغه ځایونو کې طالبان یو څه کنترول او لاسرسی لري. اکثریت قربانیان د انجیو ګانو کارکوونکي، محلي مشران، د خصوصي امنیتي شرکتونو قراردادیان او یا د پولیسو لیکو ته نوي جذب شوي وګړي وو. دا د وژنو څرګنده زیاتوالی کیدای شي له جنوب څخه جنوب ختیځ او ختیځ خوا ته د د دولت ضد د حرکتونو خوځښت ته منسوب کړای شي چې په هغو سیمو کې د یاغیتوب ضد عملیاتو د زیاتوالی سره یو ځای و.

دا د وژنو لوړه کچه دا هم څرګندوي چې ناروا وژنې د دولت ضد عناصرو یو عمده تاکتیک و. لکه د نورو سیمو په څیر دا وژنې عمدتاً د دولت ضد عناصرو له خوا د هغه ملکي وګړو هدف ګرځولو څخه منشأ اخلي چې د حکومت یا افغان امنیتي ځواکونو ملاتړ کوي او یا د دې لپاره جاسوسي کوي.

په دې وژنو کې زیاتره هغه وګړي په نښه کړای شوي چې د افغانستان دولت لپاره کار کوي او یا د هغې ګمان پرې کیږي. دې وګړو کې د ټولو کچو ملکي مأمورین، قومي او دیني مشران، د مدني ټولنې غړي، سیاسي څیرې، او هغه افراد چې د افغانستان د سولې او بیا پخلاینې پروګرام سره یو ځای شوي او یا د حکومت ضد عناصرو کې د هغو وګړو خپلوان یا د کورنیو غړي چې د بیا ادغام لپاره راستانه شوي دي، شاملیږي.

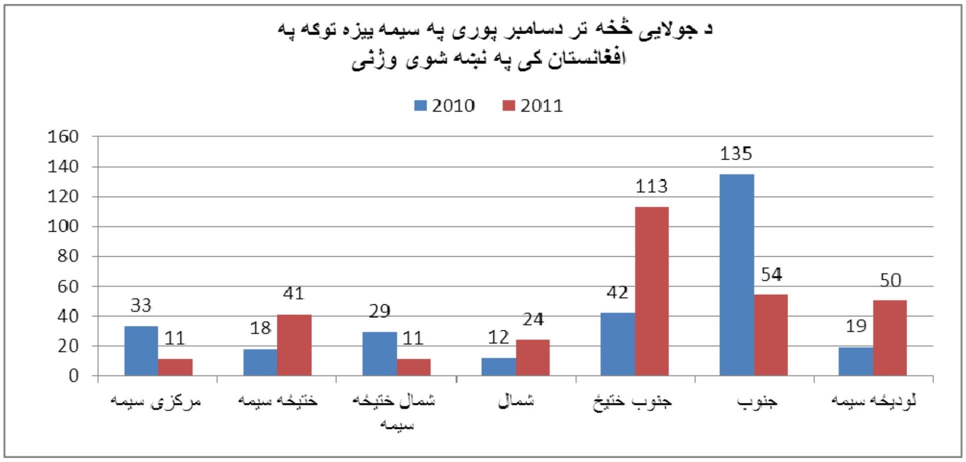

هدفمنې وژنې په مختلفو طریقو تر سره شوي چې په کې قتلونه، اعدامونه، د چاودیدونکو تعبیه شوو بمونو استعمال او ځان مرګي بریدونه شاملیږي. تر ټولو مهمه هدفمنه وژنه د سپتمبر په ۲۰مه وشوه چې پخواني جمهور رئیس برهان الدین رباني د سولې د عالي شورا رئیس د ځان مرګي برید په واسطه ووژل شو چې په کې ځان مرګي چاودیدونکې توکي په پګړۍ یا لونګۍ کې پټ کړي وو. نورې مهمې داسې پیښې لاندې ذکر شوي :

د اګست په ۲۱ مه په هلمند ولایت کې دوه پر موټرسایکل سپرو نارینه و د ګرشک ولسوالۍ د ښارنوالۍ رئیس هغه وخت ووژه چې له دفتر څخه کور ته روان و.

د اکتوبر په ۱۱ مه د لغمان ولایت په مهترلام ښار کې د ریموټ کنټرولي تعبیه شوو چاودیدونکو توکو په واسطه د اوبو او برېښنا ریاست یو کارکوونکی ووژل شو. طالبانو د دې برید مسوولیت پر غاړه واخیست او ویې ویل چې نوموړی سړی دې لپاره ووژل شو چې د نړیوالو نظامي ځواکونو لپاره یې جاسوسي کوله.

د نومبر په ۱۹ مه د دولت ضد عناصرو د کونړ ولایت مروري ولسوالۍ کې یوه ښځه هغه وخت وویشتله چې د نړیوالو نظامي ځواکونو لپاره د جاسوسۍ تور پرې لګول شوی و.

د اکتوبر په ۲۸ مه د فارياب ولایت قیصار ولسوالۍ کې خلورو وسلوالو کسانو پر دوه نارینه و او یوې نجلۍ چې پر موټر سایکل سپاره وو او هغه نجلۍ یې محلي روغتون ته وړله، ډزې وکړې. هغه یو سړی او نجلۍ ووژل شول او دوهم تن ټپي شو. دې سړي یوناما ته وویل: "هغوی اول پر ما ډزې وکړې او زه ولویدم. بیا هغوی نجلۍ په ډزو ووژله. زما د تره ځوی هڅه وکړه چې وتښتي خو هغوی هغه هم ووژلای شو. وروسته برید کوونکو خپلو

منځو کې خبرې وکړې. چې کله ډاډه شول چې مونږ ټول وژل شوي يو نو له سيمې څخه لاړل. زما د تره د ځوی لور ۵ کلنه وه".[59] دې سړي يوناما ته دا هم وويل چې د ده په اند دوی دی لپاره په نښه کړای شوي وو چې دوی د طالبانو د يو قوماندان خپلوان وو چې د بيا پخلاينې پروګرام سره يوځای شوي و.[60]

د اګست په ۲۱ مه په هلمند ولايت کې پر موټر سايکل سپرو دوو تنو د ځارنوالۍ رئيس ووژه.

د ډسمبر په ۲۷ مه د هلمند ولايت موسی قلعه ولسوالۍ کې پر موټر سايکل سپرو دوو سړو پر يوه موټر ډزې وکړې چې يو مهم قومي او د ټولنې مشر په کې سفر کاوه، او هغه قومي مشر او د هغه ځوی او لمسی يې ووژل.

د مې په ۸ مه د کندز ولايت امام صاحب ولسوالۍ په کالباد کلي کې د پنځو تنو يوه ډله چې قوماندان يې هم په کې شامل و، فکر کيږي چې د قوماندان د محافظ په واسطه ووژل شول. دا ډله د ۲۰۱۰ کال په ډسمبر کې بيرته پخلا شوې وه.

د مې په ۲مه ويل کيږي چې طالبانو عبدالناصر (خان ځدران) وواژه چې د تخار ولايت اشکمش ولسوالۍ کې يو پخلا شوی قوماندان و. ويل کيږي چې هغه ته د طالبانو له خوا ډير اخطارونه ورکړل شوي وو خو هغه د ۲۰۱۱ کال په فبرورۍ کې د لسو نورو جنګياليو سره د بيا پخلاينې پروګرام سره يوځای شو.

په لويديځه سيمه کې ناجايزه وژنې: د موازي عدلي سيستم له خوا اعدامونې

د ۲۰۱۱ کال په دوهمه نيمايي کې يوناما د دولت ضد عناصرو له خوا (خصوصاً هغه چې د طالبانو سره تړلي دي) د د عامه محاکمو په څير محکمې څخه وروسته د عامو اعدامونو په ډول وژنې کتلې دي.

په دې سيمو کې خلکو يوناما ته وويل چې دوی د طالبانو/دولت ضد عناصرو پر عدلي ميکانيزمونو زياته تکيه کوي چې د دوی په اند د افغانی محاکمو د ورو والي، غير مؤثرتوب او پراخه فساد څخه ډک وضعيت په پرتله په چټکۍ سره پريکړه او اجراآت کوي.

د ۲۰۱۱ کال د اګست مياشتې راهيسې يوناما د داسې موازي عدلي سيستم د سزا اورولو ۵ واقعې مستندې کړې چې د افغانستان او نړيوال قوانين يې نقض کړي دي.

د اګست په ۷ مه طالبانو د فراه ولايت بالابولک ولسوالۍ کې ۴ تنو څخه وروسته له دې څخه چې په غلا او قتل مجرم ومونډل شول، سرونه پرې کړل.

د نومبر په ۲۲مه د غور ولايت په پسابند ولسوالۍ کې د دولت ضد عناصرو يو سړی اعدام کړ چې د خپل ورور په وژلو تورن و.

د نومبر په ۲۳مه د غور ولايت په پسابند ولسوالۍ کې طالبانو له يو تن څخه دوه غړي (يوه پښه او يو لاس) پرې کړل چې په غلا تورن و.

د اګست په ۳۱ مه په هرات ولايت کې د دولت ضد عناصر تر رهبرئ لاندې شورا يو سړی د قتل په جرم مجرم وګڼله او په مرګ يې محکوم کړ او بيا يې په علني توګه اعدام کړ.

سره له دې چې يوناما په لويديځه سيمه کې د داسې وژنو زياتې بيلګې تصديق کړې دي، يوناما دا نتيجه ګيرۍ نه کوي چې په دې سيمه کې دې داسې وژنې د نورو سيمو په پرتله په لوړه کچه تر سره کړی وي. د يوناما ساحوي دفترونو د غور، بادغيس، او فراه ولايتونو کې د څارنې او تصديقولو پراخه ليد تأمين کړی دی. نورو ځايونو کې هم ځينې واقعې مستند کړای شوې دي. د بيلګې په توګه يوناما د کونړ ولايت د پيچ درې د ولسوالۍ شورا او محلي مشرانو څخه داسې ګڼ شمير او ورته رپورټونه تر لاسه کړي چې د دولت ضد عناصرو پر خلکو زور اچولی چې د دوی محاکمو ته مراجعه وکړي.

59. د فارياب ولايت په قيصار روغتون کې د يو ټپي کس سره د يوناما مرکه ، ۲۰۱۱ کال د نومبر لومړی نيټه.
60. ياد شوی مأخذ.

د دولت ضد عناصرو دا وړتیا چی دا ډول جرایم د بشپړ معافیت سره سرته ورسوی، په ځینو لیری پرتو سیمو کی د دی ډلو واک او قدرت څرګندوی او د حکومت د وړتیا نشتوالی بیانوی چی نه شی کولای چی د خلکو ساتنه وکړی، د قانون حاکمیت او د دی سیمی ملکی خلکو لپاره حکومت داری تأمین کړی.

دولت پلوه ځواکونه او د ملکی وګړو ساتنه

په ۲۰۱۱ کال کی د ۴۱۰ ملکی وګړو مړینی دولت پلوه ځواکونو ته منسوب شوی چی د ۲۰۱۰ په پرتله ۴ سلنه کموالی ښکاره کوی. په ۲۰۱۱ کال کی د ټولو ملکی تلفاتو ۱۴ سلنه دولت پلوه ځواکونو ته منسوبیږی چی د ۲۰۱۰ په نسبت ۱ سلنه راټیټ شوی. ۳۳۵ ملکی وګړی په ۲۰۱۱ کال کی د دولت پلوه ځواکونو د عملیاتونو په جریان کی ټپیان شوی دی چی د ۲۰۱۰ په پرتله ۱۶ سلنه کموالی ښئی.

د ۱۸۷ مړینه چی د دولت پلوه ځواکونو د ټولو ملکی تلفاتو ۴۴ سلنه تشکیلوی، د ۲۰۰۹ او ۲۰۱۰ کال په څیر په ۲۰۱۱ کال کی هم هوایی بریدونه د دولت پلوه ځواکونو له خوا د زیاتره ملکی تلفاتو لامل ؤ. په ختیځه سیمه کی د کونړ ولایت تقریباً د هوایی بریدونو له امله د ملکی تلفاتو ۱ پر دریمه برخه جوړوی چی دولت پلوه ځواکونو له خوا اړول شوی چی دا په ۲۰۱۱ کال کی د ملکی تلفاتو جغرافیایی تحول ښکاره کوی.

په ۲۰۱۱ کال کی د ځواک د تدریجی زیاتولو حوادثو له امله چی موخه یی د ځواکونو ساتنه ده، ۳۸ ملکی وګړی وژل شوی او د تلاشی عملیاتونو کی ۶۳ تنه وژل شوی دی. مخامخ جګړه او نور تاکتیکونه هم د یو څه ملکی تلفاتو لامل ګرځیدلی.

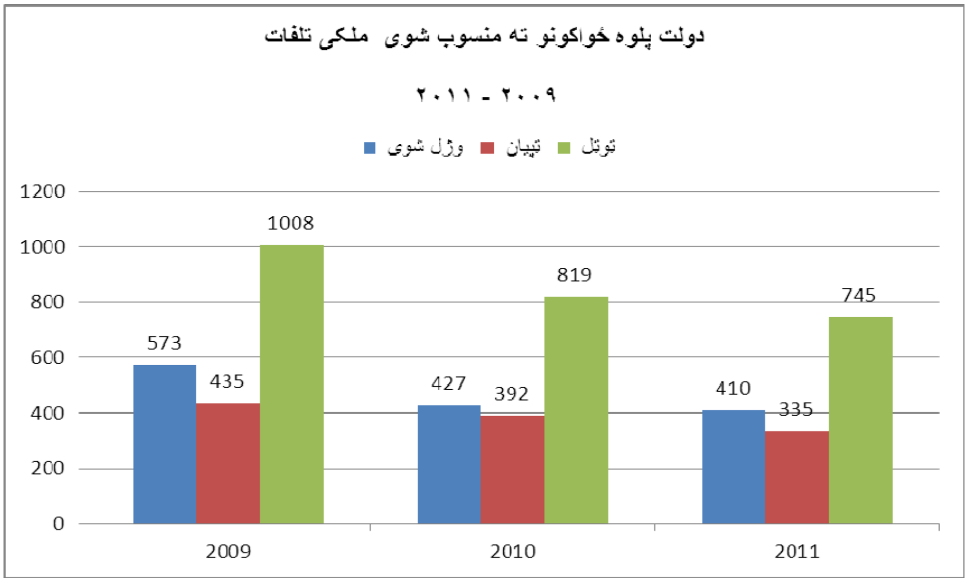

د آیساف بیانونه او تاکتیکی هدایات

یوناما د آیساف له خوا د ملکی وګړو د ساتنی په برخه کی پاملرنی هرکلی کوی چی د آیساف د ملکی تلفاتو د کمولو ډلی ته د پراخه امکاناتو برابرولو او د ځواکونو بیا تربیه کولو او د خپلو لارښونو او تاکتیکی هدایاتو د بیا کتنی له لاری یی عملی کړی ده.

د ۲۰۱۱ کال په لومړیو شپږو میاشتو کی د آیساف د قوماندانی له خوا د ملکی وګړو د تلفاتو په هکله د دوه رسمی بیانو خپرولو څخه وروسته، د آیساف نوی قوماندان جان آلن دوه تاکتیکی هدایات د ملکی وګړو د تلفاتو (د ۲۰۱۱ کال د نومبر په ۳۰مه) او د شپی له خوا عملیات ترسره کولو په هکله د ۲۰۱۱ کال د دسمبر په لومړی نیټه صادر کړل.[61] آیساف یوناما ته وویل چی دوی دوه اضافی تاکتیکی هدایات نور هم د کاروانونو د ساتنی او روغتیایی تسهیلاتو د ننوتلو په برخه کی صادر کړی دی.

---

[61]. د ۲۰۱۱ کال د می د میاشتی په ۱۲ نیټه د آیساف عمومی قوماندان جنرال پتریوس ټول ځواکونه استونکی هیوادونو ته لیک استولی و،چی د ځواکونو د ګمارو تر مخه د روزنی د ورکړی په هکله خپلی سپارښتنی وړاندی کړی چی د ملکی خلکو تلفات راکم شی. د مي په ۱۵ هغه د

د آیساف قوماندانۍ د نورو هدایاتو په څیر د دوی د ۲۰۱۱ کال د نومبر د ۳۰ می د ملکی تلفاتو په هکله هدایت تأکید کوی چی د "آیساف د قوماندانۍ موخه دا ده چی په ټول افغانستان کی د آیساف له خوا ملکی تلفات کم کړی او په ټوله سیمه کی د ملکی تلفاتو کچه د یاغیانو د عملیاتونو سره مخ کیدلو د مخنیوی له لاری را ټیټه کړی".

یوناما تأکید کوی چی په ۲۰۱۱ کی په هوایی بریدونو کی د ګڼ شمیر ملکی وګړو د وژل کیدلو په نظر کی نیولو سره باید آیساف نور داسی تدابیر پلی کړی چی د هوایی بریدونو له امله ملکی تلفات کم کړی، او د واقع کیدلو په صورت کی یی بیړنی تحقیقات او مناسب جبران ډاډمن کړی او د تحقیقاتو موندنی او د هغی په رڼا کی خپل اقدامات په علنی توګه څرګند کړی.

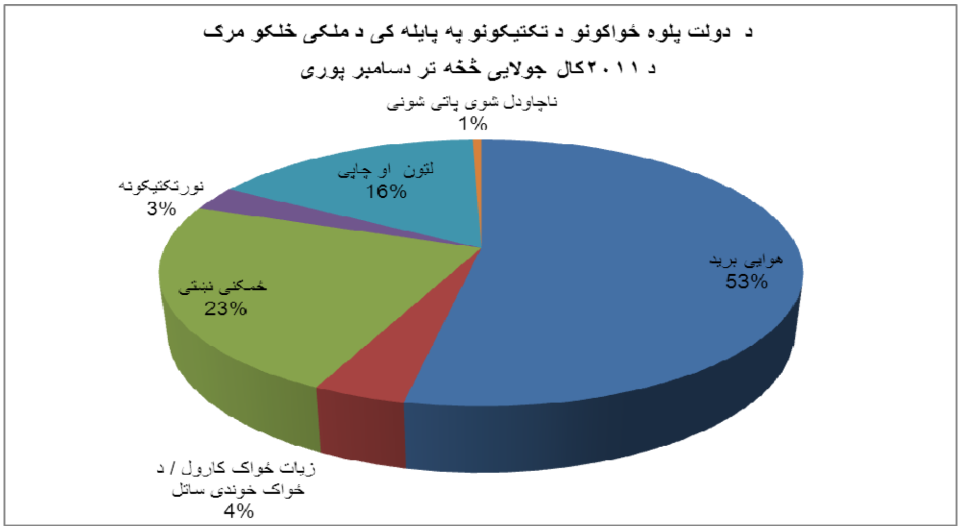

هوایی بریدونه

زه یو ښوونکی یم او زه له کلی څخه دی لپاره د ولسوالۍ مرکز ته راغلم چی خپل معاش واخلم. کله چی بیرته راوګرځیدم، هلته د طالبانو او افغان ملی اردو او آیساف ځواکونو تر منځ جګړه وشوه. یوه جیټ الوتکه راغله او د طالبانو پر خوا یی بمباری وکړه خو هغی دوه کورونه هم وویشتل. زه ډیر سخت ټپی شوی وم او هغه مهال چی زه د یو کور سره نژدی وم، ومی لیدل چی نور ۱۳ تنه هم په هغه کور کی ټپیان شوی دی .

-- د کنړ ولایت د غازی آباد ولسوالی کی د ۲۰۱۱ کال د اکتوبر پر ۲۰مه د یو هوایی برید یو ټپی شوی قربانی.

د دولت پلوه ځواکونو په تکتیکونو کی هوایی بریدونه په ۲۰۱۱ کال کی د زیات شمیر ملکی افغانانو د وژنی لامل ګرځیدلی. په مجموع کی، ۱۸۷ ملکی وګړی د هوایی بریدونو له کبله وژل شوی چی د ۲۰۱۰ په پرتله ۹ سلنه زیاتوالی ښئی (۱۷۱ ملکی وګړی په ۲۰۱۰ کی د هوایی بریدونو له کبله ووژل شول). دا د ملکی وګړو تلفاتو کی زیاتوالی په ۲۰۱۰ کال کی چی کوم کموالی راغلی و بیرته نفی کوی او په دی توګه په ۲۰۱۱ کی د دولت پلوه ځواکونو له خوا د ملکی وګړو د تلفاتو ۴۴ سلنه تشکیلوی. سره له دی چی د آیساف او امریکایی ځواکونو له خوا د طیارو او هیلیکوپترو په مرسته هوایی بریدونو شمیر کی کموالی راغلی د ملکی وګړو تلفات زیات شوی (د چورلکو بریدونه ۲۰۱۰ کال د ۱۸۱۶ څخه په ۲۰۱۱ کی ۱۶۷۵ ته ختلی).[62]

آیساف ټولو غړو هیوادونو ته دآیساف د قوماندان د ملکی تلفاتو په هکله د لارښونی تر عنوان لاندی یو لیک واستاوه. د ملکی کسانو د تلفاتو په هکله د یوناما د ۲۰۱۱ کال شپږمیاشتنی راپور وګوری.

[62]. د نږدی هوایی کومک چی د الوتکو او چورلکو د وسلو نه په افغانستان کی ور څخه کار اخستل شوی چی د۲۰۱۱ کال د دی ماموریتونو شمیره ۱،۶۷۵ ته رسیږی اوپر دی مهال ۴،۸۹۶ وسلی فیر شوی، چی د ۲۰۱۰ کال د ۱،۸۱۶ نږدی هوایی ملاتړ ماموریتونو څخه کم دی او په دغه مهال ۵،۱۰۱ وسلی فیرشوی وی . د متحده ایالاتو د هوایی ځواکونو د مرکزی چارو خبرپانه، د ګډو ځواکونو کی د هوایی ځواکونو قوماندان ۲۰۰۸-۲۰۱۱ احصایه ، ۲۰۱۲ کال جنوری ۲ نیټه.

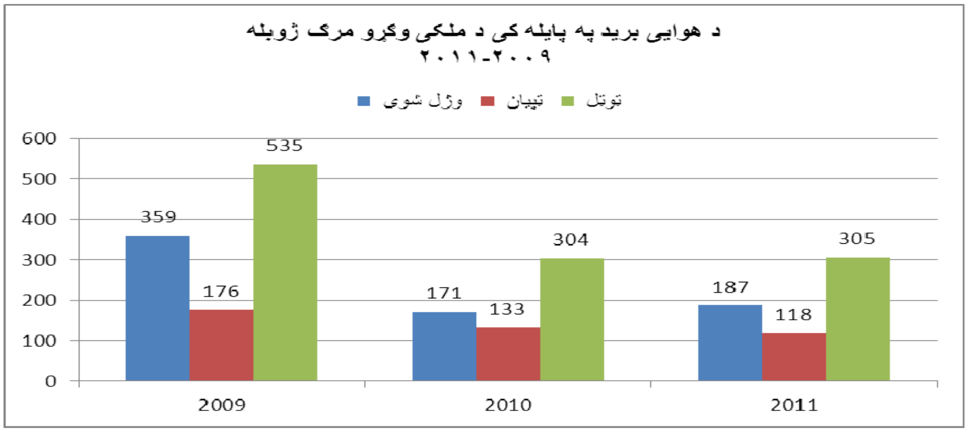

د ۲۰۰۹ او ۲۰۱۰ کال پر خلاف چې په کې زیاتره د هوایي بریدونو تلفات د هیواد په جنوبي سیمه کې واقع شوي وو، د ۲۰۱۱ کال + خصوصاً په دوهمه نیمایي کې د هوایي بریدونو له امله ملکي تلفات د هیواد په ختیځه سیمه کې زیات شوي دي چې په کې ۳۶ ملکي وګړي وژل شوي دي. په جنوب ختیځو سیمو کې له دې تاکتیک څخه مرګونه د ۲۰۱۱ کال په وروستي نیمایي کې د ۲۰۱۰ کال د همدې دورې په پرتله دوه برابره شوي او ۲۴ ته رسیدلي.

په جنوبي سیمه کې د هوایي بریدونو له امله د ملکي تلفاتو کچه د ۲۰۱۱ کال په دوهمه نیمایي کې راټیټه شوي او ۲۰ مړیني او ۱۴ ټپیان یې درلودل، چې د ۲۰۱۰ کال د دوهم نیمایي په پرتله چې ۳۸ مړینې او ۲۷ ټپیان یې درلودل، راټیټه شوي. په ۲۰۱۰ کال کې هوایي بریدونو کې د ۳۸ مړینو له جملې څخه ۸۶ سلنه یې په هلمند ولایت کې واقع شوي وې، همدا شان په ۲۰۱۱ کې هم د هوایي بریدونو له امله په جنوبي سیمه کې د ۱۱ مړینو له جملې څخه ۸۱ سلنه یې هم په هلمند ولایت کې شوي دي.

دا د جنوب څخه ختیځ او جنوب ختیځ خوا ته بدلون کیدای شي په جنوبي سیمه کې د امنیت ښه کیدلو ته منسوب کړای شي چې په جنوب کې د نظامي ځواک د زیاتولو له کبله رامنځ ته شوي او د سرحدي امنیت ښه ټینګیدل د دې باعث ګرځیدلي چې د دولت ضد عناصر نورو سیمو خوا ته وتمبول شي. د کونړ ولایت په ځانګړي توګه تیر کال کې له درې مرکزونو څخه د آیساف د ځواکونو له وستلو څخه د دولت ضد عناصرو لپاره افغانستان ته د سرحد څخه اوښتلو عمده ځای ګرځیدلی.

په نتیجه کې د ۲۰۱۱ کال په جریان کې د هوایي بریدونو له امله ملکي تلفات په کونړ او نورستان ولایتونو کې زیات شوي دي. د دولت ضد عناصرو په دې ځای کې خپل تمرکز زیات کړي او په نتیجه کې یې د آیساف/د آزادۍ په موخه عملیات له خوا د عملیات او نښتو زیاتوالي سبب ګرځیدلي او لکه څنګه چې د هوایي بریدونو څخه استفاده شوي، نو د ملکي وګړو تلفات رامنځ ته شوي دي.

یوناما اندیښنه لري چې د سرحدونو د کنټرول په موخه پر هوایي بریدونو زیاته اتکا کول چې د دولت ضد عناصرو سره نښته په کې نه واقع کیږي، ممکن د لا زیاتو ملکي تلفاتو باعث وګرځي. بیلګې یې په لاندې ډول دي:

د ۲۰۱۱ کال د جولای په ۵ مه د خوست ولایت شمل ولسوالي کې یو هوایي برید د ۳ ښځو او ۸ ماشومانو د مړینې سبب شو چې یو ماشوم په کې د ۵ ورځو په عمر و.

د ۲۰۱۱ کال د اګست په ۱۵ مه د کونړ ولایت په نرنګ ولسوالي کې د ملي اردو پر یوه پوسته د دولت ضد عناصرو د سپکو او درنو وسلو سره د یو برید په ځواب کې آیساف له نږدې څخه د هوایي ځواک ملاتړ څخه کار واخیست. ځینو انداختونو خپل هدف خطا کړ او په نتیجه کې دوه ملکي استوګنځایونه یې ووهل چې د ۹ نجونو او ۲ هلکانو په شمول یې ۱۲ ملکي وګړي یې ټپیان کړل.

د اګست په ۲۵ مه د لوګر ولایت په برکی برک ولسوالۍ کی ملی اردو د یو عملیات په جریان کی چی د شورا د یو غړی پر کور چی یو د طالبانو قوماندان او څلورو نور وسله وال طالبان یی میلمانه وو، له آیساف څخه له نږدی څخه د هوایی ځواک ملاتړ غوښتنه وکړه. دا برید د یوی ښځی او د هغی د څلورو ماشومانو د وژلو سبب شو.

د شپی له خوا د تلاشی عملیاتونه

د شپی ۱۲ بجی وی او زمونږ د کښت د اوبو لګولو وار و. ما ځان تیار کړ چی ووځم او خپل تره او د هغه زامنو سره مرسته وکړم. ما له ځآنه سره یو لاسی څراغ او بیل واخیستل. د دروازی د خلاصولو سره سم پر ما برید وشو. زه پوه نه شوم چی چا او ولی یی پر ما ډزی وکړی. ما د هیچا څیره ونه لیده. زه د ورانه په شا کی ویشتل شوی وم. ګولۍ زما هډوکی مات کړ او زه پر ځمکه ولویدم. ما د ډزو آواز واریده.

-- د خوست ولایت په متون ولسوالۍ کی پر یوی ملکی قلا عملیاتو کی د جولای په ۱۳ مه یو ویشتل شوی ۲۵ کلن بزګر[63]

د لټون او نیولو یا "د شپی له خوا تلاشی" عملیاتو له کبله د ملکی وګړو تلفات چی د یوناما له خوا مستند کړای شوی دی د ۲۰۱۰ او ۲۰۰۹ کال په څیر مخ په کمیدو دوام کړی دی.[64] په ۲۰۱۱ کال کی یوناما د دا ډول عملیاتو له کبله د ۶۳ ملکی وګړو وژنی مستند کړی دی چی د ۲۰۱۰ کال په پرتله ۲۲ سلنه کموالی ښئ.

سره له دی چی د پخوا په پرتله یی ملکی تلفات کم شوی، د شپی له خوا عملیاتونه لا هم د افغانانو په منځ کی د اختلاف او قهر زیږولو سبب ګرځیدلی. سره له دی چی د آیساف قوماندانی په دوامداره توګه دا ویلی چی د شپی له خوا عملیاتو داسی تاکتیکی لاس ته راوړنی لری چی د نورو لارو څخه نه شی حاصل کیدلای، دولت لا د پخوا څخه د نړیوالو ځواکونو د شپی عملیاتو په هکله اندیښنی ښکاره کړی دی چی په ځانګړی توګه د کور محرمیت نقض کوی، د افغانستان خپلواکی تر سوال لاندی راولی او د فرهنګی ارزښتونو سپکاوی کوی.

یوناما منی چی زیاتره د شپی له خوا عملیات د ملکی تلفاتو سبب نه ګرځی. خو بیا هم د د شپی له خوا د ځینی عملیاتو په برخه کی لا اندیښنی پاتی دی چی د ضعیفه استخباراتو پر بنسټ، او د ځواکونو له خوا د تاکتیکی حوصلی نه لرلو او تاکتیکی هدایاتو او طرزالعملونو نه عملی کولو سره اجرا کیږی چی بیا د ملکی وګړو د تلفاتو سبب ګرځی.

آیساف په دوامداره توګه داسی ګامونه اخیستی چی پر ملکی وګړو د شپی له خوا عملیاتو ناوړه اغیزی کم کړی. د آیساف د شپی له خوا عملیاتو په برخه کی د ۲۰۱۱ کال د ډسمبر د لومړۍ نیټی تاکتیکی هدایاتو کی داسی عملیاتی طرزالعمل بیان شوی چی د آیساف د قوماندان دا اراده چی باید ډاډمنه کړی چی د شپی له خوا عملیات د آیساف او افغان امنیتی ځواکونو له خوا په ګډه او "په داسی توګه ترسره شی چی د ملکی افغانانو لپاره حد اقل اختلال رامنځ ته کړی، د دوی ملکیتونه وساتل شی، د ملکی تلفاتو مخنیوی په کی وشی او د محلی مشرتابه او نورو خلکو سره له عملیاتو څخه وړاندی، د عملیاتو په جریان کی او وروسته له عملیاتو څخه د امکان تر حده زیات معلومات شریک کړای شی". دا هدایات افغان امنیتی ځواکونه دی ته هڅوی چی د عملیاتو مشری وکړی، او باید والی او د هغه با صلاحیته نماینده مخکی د عملیاتو له پیل کیدو څخه خبر کړای شی، د هر نیول شوی فرد په هکله که ممکنه وی په ۲۴ ساعتونو کی رپورټ ورکړی او کور ته ننوتل دی د دروازی د آرامه ټکولو سره د افغان امنیتی ځواکونو له خوا او د افغانانو په ژبه پیل کړای شی.[65]

یوناما له ټول هیواد څخه او په ځانګړی توګه له جنوبی سیمی څخه، له خلکو څخه رپورټونه تر لاسه کړی چی د شپی له خوا عملیاتو کی د شریکو عملیاتو د طرزالعملونه معیار نه دی مراعات شوی.[66]

---

[63]. د ۲۰۱۱ کال د اګست په ۲۴ نیټه په ګردیز کی د یو قربانی سره د یوناما مرکه.

[64]. [64]د شپی له خوا عملیات او د دی په پایله کی دملکی کسانو د تلفاتوپه هکله دقیقه احصایه درلودل یو ستونزمن کاردی ، د دی کبله چی دا مالومات په عمومی ډول محرم وی.د شپی پر مهال عملیات د افغان او نړیوال ځواکونو ، ځانګړی ځواکونو ، ځانګړی عملیاتی ځواکونو اونور دولتی ادارو له خوا په ګډه یا خپلواکه توګه ترسره کیږی او د دی په پایله کی د ملکی وګړو د تلفاتو اړوند مالومات په عامه توګه نه خپریږی.د کاری چاپیریال او مالوماتو ته محدود لاس رسی له امله کیدای شی یوناما د شپی له خوا عملیاتو کی د ملکی کسانو تلفات کم راپور کړی وی.

[65]. جنرال جان .ار. الن د آیساف او متحده ایالاتو ځواکونو د قوماندان د شپی پر مهال عملیاتو تکتیکی لارښود ، ۲۰۱۱کال د دسمبر لومړی نیټه.

[66]. د ۲۰۱۱ کال د جولایی څخه تر دسمبر پوری د یوناما مرکی.

یوناما دا هم موندلی ده چی د شپې له خوا عملیاتو څخه وروسته د آیساف او افغان امنیتي ځواکونو له خوا د خلکو سره اړیکی او تماسونه کیدای شی لا ښه کړای شی. د شپې د تلاشی عملیاتونو د موخی او پایلو په هکله د خلکو بی خبره پاتی کیدل د بی اعتمادی د زیاتوالی، ویری او د دولت پلوه ځواکونو پر وړاندی د مخالفت سبب ګرځیدلی. یوناما سپارښتنه کوی چی باید افغانی چارواکی یا آیساف باید بی له ځنډه خلکو ته د شپې د عملیاتونو څخه وروسته ټول معلومات ورکړی او هغه شواهد چی په عملیاتو کی تر لاسه شوی او وګړی نیول شوی، باید هغوی ته ښکاره کړای شی.

د شپې له خوا هغو عملیاتو بیلګی چی د ملکی وګړو د تلفاتو سبب ګرځیدلی لاندی واقعی په بر کی نیسی:

د جولای به ۱۳ مه د خوست ولایت په متون ولسوالی کی د ۲ ماشومانو په شمول ۶ تنه ملکی وګړی دی شپې پر مهال یو عملیات کی ووژل شول او ۲ نور ټپیان شول.

د ۲۰۱۱ کال د جولای په ۱۴ مه د هلمند ولایت د ناد علی ولسوالی په سید آباد سیمه کی د شپې له خوا عملیاتو کی ۴ ملکی وګړی، د یو ماشوم په شمول ووژل شول.

د جولای په ۱۹ د کونړ ولایت د اسمار ولسوالی په شال کلی کی د آیساف ځانګړو ځواکونو او ملی اردو پر یو ملکی کور عملیات ترسره کړل چی په پایله کی د ۲ زده کوونکو د مرګ سبب شو او یو بل ټپی شو.

د ملکی وګړو مرګ ژوبلی په اړه د آیساف او افغان امنیتي ځواکونو تحقیقات

آیساف په دوامداره توګه د خپل ملکی وګړو د تلفاتو د کمولو ټیم په مرسته چی آیساف ته منسوب د ملکی وګړو تلفاتو په هکله پلټنی کوی، دا هڅه کړی چی هغه ملکی تلفات کم کړی چی د ائتلافی ځواکونو د عملیاتونو له کبله منځ ته راځی. په یاد شوی ټیم کی د ملکی تلفاتو د څارنی یوه څانګه ۲۴ ساعته فعالیت او په اونی کی ۷ ورځی فعالیت کوی او د پیښو څارنه او مانیټورنګ کوی او یو ډیټابیس کی یی اچوی، او آیساف سره د ملکی تلفاتو د پلټنو په برخه کی مرسته کوی، او د آیساف قوماندانی لپاره دا زمینه برابروی چی له هغی څخه درس واخلی او زده کړه وکړی. د آیساف قوماندان جان آلن ته هره ورځ د ملکی تلفاتو د واقعاتو په برخه کی معلومات ورکول کیږی.

په ۲۰۰۹ کال کی آیساف یوه د تحقیقاتو ډله جوړه کړی چی د پیښو د ارزونی مشترک ټیم *(JIAT)* په نامه یادیږی او خپل استازی هغو سیمو ته لیږی چی د ملکی تلفاتو پیښی په کی واقع شی. دا د آیساف او افغان امنیتي ځواکونو یوه شریکه ډله ده چی د چټک غبرګون وړتیا لری. د افغان ملی امنیتي ځواک برخه کی یی د دفاع وزارت او داخله وزارت نماینده ګان موجود دی.

د ملکی تلفاتو په اړه ادعا ګانی چی آیساف ته رسیږی، لومړی په محل کی د دوی قوماندان له خوا کنټل کیږی. وروسته له ابتدایی ارزونی څخه ممکن د آیساف مشترکه قوماندانی د پیښو د ارزونی مشترک ټیم *(JIAT)* ته وظیفه ورکړی چی له ساحی څخه کتنه وکړی او د خپلو موندنو رپوټ ورکړی. دا په عمومی توګه هغه مهال کیږی چی په سیمه کی قوماندان خپل ابتدایی ارزونه کړی وی او محلی مشرانو سره یی خبری کړی وی.

د پیښو د ارزونی مشترک ټیم *(JIAT)* مشر چی حد اقل باید یو ستوری لرونکی جنرال وی، اجرائیوی افسر، د عامه چارو افسر (یا د میډیا د عملیاتو افسر)، حقوقی افسر، روغتیایی مشاور، او د نورو مسائلو ماهرینو څخه جوړ شوی وی لکه د اپاچی هیلیکوپټر پیلوټ، د جیټ پیلوټ او داسی نور. آیساف وایی چی دا ټیم په جامع توګه پلټنی کوی چی په کی مرکی، تحلیل او ویډیویی شواهد چی د عملیاتو او وسلی له استعمال څخه دمخه د طیاری یا هیلیکوپټر څخه ویډیو اخیستل کیږی او په کی د یاغیانو د وضعیت په هکله شواهد لری، شاملیږی.67

سره له دی چی د پیښو د ارزونی مشترک ټیم (JIAT) جوړیدل د ملکی وګړو د تلفاتو د واقعاتو پلټنو ښه کولو لپاره یو قوی اقدام دی، د پیښو د ارزونی مشترک ټیم (JIAT) یواځی د واقعیتونو د پیدا کولو یو میکانیزم دی او په مشخصو واقعاتو کی چی لوړ ملکی تلفات ولری او یا سیاسی ابعاد ولری، استول کیږی. یوناما په ګوته کوی چی د پیښو د ارزونی مشترک ټیم (JIAT) کیدای شی واقعی لید و نه لری او نا سم قضاوت او معلومات وړاندی

---

67. په آیساف د ګډی قوماندی مرکز؛ ډګرمن مارک وینم وینا " په افغانستان کی د ملکی کسانو د تلفاتو ارزول " د ۲۰۱۱ کال د جون ۲۷ نیټه.

کړی، ځکه چې ټولی پلټنی د آیساف او ملی امنیتی ځواکونو له خوا بی له دی چې کوم دول نظارت یی وشی او یا نا پییلی وګړی یا ماهرین په کی شریک اوسی. دا ستونزه د پیښو د ارزونی مشترک ټیم (JIAT) د موندنو او تعقیب په هکله د شفافیت د نشتوالی په واسطه نوره هم سختیږی.

یوناما څرګندوی چې نه د پیښو د ارزونی مشترک ټیم (JIAT) او نه هم د آیساف کوم بل د تحقیقاتو ټیم د خپلو تحقیقاتو او موندنو علنی رپورټ وړاندی کوی. د تحقیقاتو د پایلو بیړنی او علنی خپرول د شفافیت او احتساب سره مرسته کوی او د زیانمنو شوو ملکی افغانانو او ټولنو سره اړیکو ښه کولو کی ګټه رسوی. یوناما سپارښتنه کوی چې آیساف او افغان امنیتی ځواکونه دی یوه دایمی مسلکی ډله جوړه کړی چې په بشپړ ډول او په دوامداره توګه د ملکی وګړو د تلفاتو پر پیښو او تحقیقاتو او تعقیبولو تمرکز ولری.

جبران او معاوضه

د ۲۰۱۰ کال د جولای په ۱۱ مه ناټو د جګړی اړوند ملکی وګړو تلفاتو پیښو ته رسیده ګی لپاره اختیاری د پالیسی لارښودونه جوړ کړل چې تمرکز یی پر دی ټکو دی: د جګړی اړوند پیښو کی په بیړنی توګه د ملکی تلفاتو او یا تاوان د واقع کیدلو منل او د ملکی تلفاتو یا ملکی شتمنیو ته د زیان په پیښو کی د تحقیقاتو غوښتنه او د آیساف د ملکی تلفاتو د کمولو ټیم ته معلومات ورکول. دا لارښود وایی چې د کلی د مشرانو او قبیلو جوړښتونو او د ولسوالی په کچه حکومتی چارواکو سره په هماهنګی کی د مرستی وړاندیز، او دا چې هغه سیستم چې د مالی مرستی اندازه تعیینوی او رسوی یی باید د امکان تر حده ساده، عاجل او شفاف وی او متأثره شوی ملکی وګړی باید په هر ممکن اړخ کی دخیل و اوسیږی.[68]

که څه هم د معاوضی یا جبران لپاره یو سیستم شته دی، خو ډیری افغان ملکی وګړی لا هم په دی هکله معلومات نه لری چې که چیری د افغان امنیتی ځواکونو یا آیساف له خوا ورته د ملکی تلفاتو په صورت کی د پیښی پر مهال ځانګړی فورمی نه وی توزیع شوی د خساری د جبران غوښتنه وکړی. د خساری د جبران د یو واحد میکانیزم د نشتوالی او د دی په هکله چې د جبران پروسی څنګه کار کوی د خلکو محدود معلومات د دی سبب کیږی چې خلک ورڅخه ستړی او ناراضه شی او د دولت پلوه ځواکونو له خوا د ملکی تلفاتو یا تاوان په پیښو کی د خلکو قهر او غضب راوپاریږی.

افغان ملی امنیتی ځواکونه او د ملکی وګړو ساتنه

زما ورور ما ته وویل چې د ملی اردو سرتیرو د هغه پر موټر ډزی وکړی او ممکن ۲۰۰ ډزه به یی پری کړی وی. مخکی له دی چې زما ورور وکړای شی چې خپل موټر د یو دیوال شا ته پناه کړی یو ګولۍ پر موټر ولګیده او زما لور یی ووژله. هغه صرف ۵ کلنه وه. په موټر کی یوازی زما ورور او ۶ ماشومان ناست وو او تر ټولو مشر ماشوم له ۷ کالو څخه کم و. زه نه پوهیږم چې د ملی اردو سرتیرو ولی په موټر ډزی کولی په داسی حال کی چې هغوی څو دقیقی وړاندی موټر تلاشی کړی و. د دی کار لپاره هیڅ دلیل موجود نه و. مونږ بیخی خوابدی او نا امیده یو. که دی خلکو ته سزا ورنه کړای شی نو هر څه به پیښ شی[69] .

-- د یوی ۵ کلنی نجلۍ پلار چې د افغان ملی اردو سرتیرو له خوا یوی پوستی سره وویشتل شوه، د پکتیا ولایت د ګردیز ښار، د ۲۰۱۱ کال د نومبر ۱۳مه.

د ځینو نظامی عملیاتو د شریکی بڼی په او د ځواکونو تر منځ د توپیر کولو د مشکلاتو په وجه، په ځانګړی توګه په لیری پرتو سیمو کی، د دولت پلوه ځواکونو له خوا د یوناما د ملکی تلفاتو ارقام دواړه نړیوال او ملی امنیتی ځواکونه په بر کی نیسی.

---

68. د جګړی اړوند د ملکی تلفاتو یا د ملکی شتمنی ته خساری او د تلافی د پیسود په اړه د آیساف غیر الزامی لارښود.
69. پکتیا ګردیز کی د پنځه کلنی وژل شوی انجلی د پلار سره د یوناما مرکه ، د ۲۰۱۱ کال د نوومبر ۱۳ نیټه.

له نړیوالی ځواکونو څخه ملی امنیتی ځواکونو ته د امنیتی مسؤولیت د انتقال,[70] سره د یوناما د دولت پلوه ځواکونو له خوا د ملکی تلفاتو د څارلو، په ځانګړی توګه د ۲۰۱۱ کال په دوهم نیمایی کی، د ملی امنیتی ځواکونو پر کړنو ځانګړی تمرکز درلودلی.

په ملی امنیتی ځواکونو کی پر ملی اردو سربیره ملی پولیس، ملی امنیت، ملی سرحدی پولیس، د عامه نظم پولیس، او محلی پولیس هر هغه وخت چی په جګړه کی برخه اخلی، شاملیږی.د ۲۰۱۱ کال د جولای او ډسمبر تر منځ موده کی، یوناما د ۴۱ ملکی وګړو مړینه او ۱۳۳ ټپی کیدنی د افغان ملی امنیتی ځواکونو په عملیاتونو کی مستند کړی دی. دا ارقام د ۲۰۱۰ کال د همدی دوری په پرتله (یوناما د ۲۰۱۰ کال په دوهم نیمایی کی د ۱۴ ملکی وګړو مړینی او د ۴۹ وګړی ژوبلی درج کړی) د ملکی وګړو مړینی کچه کی ۱۹۲ سلنه او د ټپیانو کچه کی ۵۵ سلنه زیاتوالی څرګندوی.

په ۲۰۱۱ کی یوناما په هغه سیمو کی چی انتقال په کی عملی شوی دی، د افغان امنیتی ځواکونو له خوا د ملکی وګړو تلفاتو کی ډیر لږ توپیر مستند کړی دی.

د افغان امنیتی ځواکونو له خوا د ملکی وګړو د تلفاتو په برخه کی حساب ورکونه

په ۲۰۱۱ کی د ملی امنیتی ځواکونو له خوا اړول شوی زیاتره ملکی تلفات د جبهه یی جګړو پر مهال وروسته له دی چی د ملی امنیتی ځواکونو پوستی یا موټر د دولت ضد عناصرو له خوا تر برید لاندی راغلی، او یا د ځواک د تدریجی زیاتولو پیښو له امله منځ ته راغلی دی. یوناما د داسی ګڼ شمیر پیښو څارنه کړی چی په ښکاره د بشری حقونو څخه سرغړونی سره برابری دی.

د بیلګی په توګه، د ۲۰۱۱ کال د نومبر په ۷ مه د پکتیا ولایت ګردیز ښار په ساحه کی ملی اردو یو موټر تلاشی کړی چی یو ډاکټر چلاوه او ۶ ماشومان چی له ۷ کلونو څخه کم عمر یی وه ورسره وو. کله چی موټر پوستی څخه لاړه، ملی اردو وربادی ډزی پیل کړی چی یوه پنځه کلنه نجلی په شاتنی سیټ کی ووژل شوه. ډرایور وویل چی سم له واره وروسته له پیښی څخه د خولی جګړه وشوه او د ملی اردو قوماندان امر وکړ چی ډرایور وولی (خو چا ډرایور ونه ویشته). ۳ سربازان او یو قوماندان یی ونیول شول. د پکتیا ولایت ملی اردو د څارنوالی د دفتر د توضیحاتو له مخی، تحقیقات بشپړ شوی او محکمی ته لیږلو ته چمتو دی.[71] خو هغه وضعیت چی ولی ډزی پیل شوی، د قربانی کورنی (او یوناما) ته نا معلومه پاتی دی، او دا واضحه نه ده چی ګوندی دا پیښه به د دی سبب شوی وی چی طرزالعملونو ته بیا کتنه وشی، یا داخلی تحقیقات وشی او یا هم د داسی پیښو مخنیوی په موخه دی ټریننګ ورکړل شی.

لاندی پیښی د ملی امنیتی ځواکونو له خوا پیښو استازیتوب کوی:

د جولای په ۵ مه د نورستان ولایت کامدیش ولسوالی کی د دولت ضد عناصرو د سرحدی پولیسو پر یوی پوستی د سپکو او درنو وسلو برید وکړ او د ډزو د تبادلی په نتیجه کی ۱۰ ملکی وګړی، د ۲ ښځو او ۳ ماشومانو په شمول، ووژل شول.

د ډسمبر په ۳ مه په کونړ ولایت کی د دولت ضد عناصرو د ملی اردو پر یو کاروان چی له اسعدآباد څخه مانوګی ولسوالی ته روان و ډزی وکړی. ملی اردو د برید په ځواب کی ډزی وکړی او یوه نجلی یی ووژله او بل ماشوم یی ټپی کړ.

د می په ۲۹ مه د هلمند ولایت په لشکر ګاه ښار کی د ملی اردو یو تن پر یوه موټر هغه مهال ډزی وکړی چی امنیتی پوستی سره و نه دریده، او ډرایور ووژل شو او یو بل ملکی تن ټپی شوی.

---

70. د انتقال پروسی لومړی پړاو د ۲۰۱۱ کال د جولایی په میاشت کی ،چی په دوه ولایاتو، څلور ښارونو او د سروبی پرته د کابل ولایت ټولو ولسوالیو کی د امنیت چاری د نړیوال ځواکونو څخه افغان ځواکونو ته سپارلوسره پیل شوی. دویم پړاو یی د ۲۰۱۱ کال دنومبر په ۱۲ نیټه چی اوه ولایتونو او لس ولسوالیو کی پیل شو ،چی اوس مهال د افغانستان امنیتی ځواکونه نږدی ۵۰ سلنه د هیواد د امنیت مسؤلیت په غاړه لری.

71. د ۲۰۱۲ کال د جنوری ۲۲ نیټه ، د یوناما د ملی اردو د حقوقوریئس سره ناسته.

د مارچ په ۱۴ مه د ارزګان ولایت ترینکوټ کی ملی پولیس پر ملکی موټر هغه مهال ډزی وکړی چی د ملی پولیسو د دریدلو هدایت یا اشاری ته یی پام ونه کړ، او د یو ملکی سړی د وژلو سبب شو.

د ملکی تلفاتو په پیښو کی د ملی اردو د تحقیقاتو طرزالعمل په باب باید وویل شی چی په ملی اردو کی داسی کوم دایمی واحد نه شته چی د ملی وګړو مرګ ژوبلی تعقیب کړی او تحقیقات یی وکړی. د دفاع وزارت حقوقی څانګی مشر د ملکی وګړو د تلفاتو مشری کوی او د ملی اردو له خوا د ملکی تلفاتو پیښیدلو په صورت کی په هماغه موقع کی جوړه شوی ډله تحقیقات کوی. د تحقیقاتو پایلی په عمومی ډول ښکاره او علنی نه وی.

د تحقیقاتو طرزالعمل د ملی اردو نورو طرزالعملونو کی شامل دی. په ساحه کی د ملی اردو مرکزونه[72] هره ورځ د امنیتی پیښو په هکله د دفاع وزارت عملیاتی ریاست ته رپورټ ورکوی چی په هغی که د ملکی وګړو مرګ ژوبله هم شاملیږی چی د دوی په عملیاتونو کی واقع کیږی. عملیاتی ریاست د ملی اردو د دخالت سره ملکی تلفات حقوقی ریاست ته راجع کوی چی هغوی بیا هره پیښه ګوری او تعیینوی چی کومه پیښه کی نورو تحقیقاتو ته ضرورت دی. بیا دا پیښی بیرته ساحه کی موجود د ملی اردو مرکز ته د تحقیقاتو لپاره راجع کیږی چی مشری یی یو څارنوال کوی. که د څارنوال تحقیقات دا په ګوته کړی چی تخلف شوی دی نو بیا قضیه نظامی محکمی ته راجع کیږی او د افغانستان د قوانینو مطابق یی تعقیب کیږی.[73] په کورنیو چارو وزارت کی هم همدا شان یو طرزالعمل موجود دی.

د ډسمبر په ۱۲مه یوناما د دفاع وزارت د حقوقو رئس سره وکتل او ورڅخه یی د ملی اردو د عملیاتونو له کبله د پنځو ملکی تلفاتو پیښو په هکله معلومات وغوښتل. نوموړی د حقوقی مدافع مشر وویل چی ملی اردو د دی قضایاوو زیاته برخه کی تحقیقات کړی دی او عاملین په کی مسؤول پیژندل شوی دی. یوناما د اړوند قضایاوو د تحقیق او پایلو په هکله تفصیلی معلومات وغوښتل او ویی غوښتل چی که امکان یی وی ملی اردو د افغان امنیتی ځواکونو له خوا د ملکی تلفاتو په هکله کلنی رپورټ وړاندی کړی.[74] د حقوقو رئس یوناما ته وویل چی د ۲۰۱۰ د مارچ څخه د ۲۰۱۱ د اګست پوری ۱۳۲۵ تنه چی ۱۳۰ تنه د ملی اردو کارمندان په کی شامل دی، متهم کړای شوی دی، چی ۴۰۴ یی آمرین او ۷۳۸ یی سربازان او ۸ یی ملکی پرسونل دی. له دی څخه ۶۶ یی په وظیفه کی نه حضور، ۱۱ یی د ترافیکو له قوانینو څخه سرغړونه چی په کی مرګ، ژوبله یا د شتمنی تاوان منځ ته راغلی، ۱،۵ سلنه یی د غیر قانونی وسلی ساتل، ۴،۵ سلنه یی د اسلحی ورکول، ۲ سلنه یی عمدی وژنی او باقی ۱۵ سلنه یی نور جرایم دی.[75] یوناما یادونه کوی چی دا معلومه نه ده چی د دی قضایاوو په کومو کی ملکی تلفات اوښتی دی.

که څه هم د دفاع او داخله وزارت دغه طرزالعملونه د اړوندو قوانینو سره برابر دی، داسی څانګړی تدابیر چی د ملکی تلفاتو تعقیب وکړی کیدای شی څارنه او حساب ورکونه لا ښه کړی، او د لا ښو عملیاتی طرزالعملونو له لاری ملکی تلفاتو کی د ښه والی سبب شی. یوناما سپارښتنه کوی چی ملی اردو دی داسی خپلواکه مهارت لرونکی یوه ډله جوړه کړی د ملکی تلفاتو د تحقیقاتو او مستند کولو دنده ولری او لکه څنګه چی ښایی قانونی برخورد او ترمیمی او معاضوی اقداماتو کول ډاډمن کړی. سره له دی چی د ناوړه چلند ځینی قضیی د تعقیب سره مخ شوی، یوناما یادونه کوی چی د پیښی څخه وروسته سم له واره مشکوک کسان نیول شوی خو په زیاترو قضیو کی یی پایلی واضحه نه دی (او یا مشکوک افراد خوشی کړای شوی دی) او د تحقیقاتو پایلی او موندنی د قربانیانو او د هغوی کورنیو سره نه دی شریکی شوی.

د حساب ورکونی د پیاوړی کولو بر سیره، په ملی اردو کی د ملکی تلفاتو د تعقیب د یو میکانیزم ایجادول کولای شی مرسته وکړی څو د تغییراتو او بدلونونو مسیر او هغه سیمی چی لا ښه کولو ته په کی ضرورت دی، وپیژندل شی، او پر ټریننګ، احتساب او اعتباری کولو تمرکز وشی.

---

[72]. ملی اردو اوه سیمه ابیزی قول اردو لری : چی عبارت دی له ۲۰۱ کابل ، ۲۰۳ ګردیز ، ۲۰۵ کندهار ، ۲۰۷ هرات ، ۲۰۹ مزارشریف او ۲۱۵ لشکرګاه

[73]. د په کابل کی د فاع وزارت د حقوق ریئس سره د یوناما غونډی ، ۲۰۱۱ کال د دسمبر ۲ او ۱۲ مه.

[74]. یاد شوی مأخذ.

[75]. کابل دفاع وزارت کی د حقوقو ریئس جنرال نورستانی سره د یوناما غونډه ، د ۲۰۱۲ کال د جنوری ۲۵مه.

جبران یا معاوضه

یوناما وموندل چی په ملی اردو کی د معاوضی او جبران خساره ورکولو داسی کوم سیستماتیک میکانیزم نه شته چی د ملکي وګړو ستونزو او ناخوالو ته ځواب ووایی. معمولاً مرستی د دفاع وزارت له عمومی مالی وجوهاتو څخه ورکول کیږی. په ځینو واقعاتو کی، معاوضه د جمهور رئیس د خپلواکی ۹۹ بودجی څخه ورکړل شوی دی، چی اکثراً په بی پلانه توګه شوی دی. د داخله وزارت د بشری حقونو د رئیس په وینا که د ملی پولیسو له خوا ملکی وګړی ووژل شی، د هغی لپاره هیڅ کوم معاوضوی میکانیزم نه شته.

څرنګه چی ملی امنیتی ځواکونو ته د امنیتی مسؤولیت انتقال پروسه په ۲۰۱۲ کی جریان لری، لازمی ده چی ملی امنیتی ځواکونه باید د معاوضی او جبران د ورکولو د تنظیم لپاره یو سیستم جوړ شی چی په ټولو ملکی تلفاتو او زیانونو واقعاتو کی بشپړ تحقیقات وکړی. آیساف کولای شی ملی امنیتی ځواکونو ته په دی برخه کی لارښوونه او مرستی وکړی چی څنګه په عمل کی دوی وکړای شی داسی میکانیزم جوړ او پلی کړی.

د پاکستان د نظامی ځواکونو له خوا پر افغانستان د ګولیو ورول

په ۲۰۱۱ کال کی یوناما په افغانستان کی هغه د ملکی وګړو تلفات مستند کړی چی د کونړ، ننګرهار او نورستان ولایاتو ته څیرمه په قبایلی علاقو کی د پاکستانی نظامی ځواکونو د یاغیتوب ضد عملیاتو په نتیجه کی رامنځ ته شوی. ولایتی چارواکی تأئیدوی چی په دی عملیاتونو کی ۱۸ ملکی وګړی وژل شوی او ۳۶ نور ټپیان شوی دی (چی ټول یی افغانستان کی دننه دی) او په سلګونه وګړی په ننګرهار او کونړ ولایاتو کی بی ځایه شوی دی.

ټولی تصدیق شوی پیښی د ۲۰۱۱ کال د جون او ډسمبر تر منځ موده کی واقع شوی. د ډسمبر په ۱۳ مه ویل کیږی چی پاکستانی نظامی ځواکونو تقریباً ۳۰ د توپ ګولی او میزائیل د یاغیانو په مشکوکو ځایونو له سرحد څخه دی خوا په افغانستان کی وویشتل.[76] دوه د توپ مرمیو په نورستان ولایت د کامدیش په دابه سیمه کی دوه استوګنځایونه وویشتل. یوه ګولی پر یو ملکی استوګنځی ولګیده چی یوه ښځه یی ووژله او یوه بله ښځه او څلور ماشومان یی ټپیان کړل. دوهمه ګولی پر یو بل ملکی استوګنځی ولګیده او ودانی یی ړنګه کړه او ۱۴ څاروی یی ووژل. یوناما د دی دوهمی پیښی په هکله هم د ملکی تلفاتو رپورټونه تر لاسه کړی خو ویی نه شو کړای چی د دی رپورټ د لیکلو تر دمه یی تصدیق وکړی. دولت پلوه ځواکونو هم د پاکستان په سیمه کی ځینی د ملکی وګړو مرګ ژوبلی د خپلو یاغیتوب ضد عملیاتونو په جریان کی رامنځ ته کړی دی.

افغان محلی پولیس او د ملکی وګړو ساتنه

عمومی نظر

د تیر کال په ترڅ کی افغان حکومت او آیساف په زیاتیدونکی توګه پر افغان محلی پولیسو او نورور محلی دفاعی ابتکارونو تکیه کړی چی په محلی او لیری پرتو سیمو کی امنیت ټینګ کړی.[77] محلی پولیس په ځانګړ سیمو کی چی هلته په کافی شمیر کی ملی پولیس او ملی اردو حضور نه لری چی امنیت ټینګ کړی او د محلی خلکو ساتنه وکړی، جوړ شوی دی.[78]

---

[76]. د یوناما په ۲۰۱۱ کال کی د ملکی تلفاتو د مرګ ژوبلی هغه شمیری په دی راپور کی نه دی شامل کړی چی د پاکستان له لوری بریدونو په پایله کی رامنځ ته شوی. د دی راپور ورکړل شوی چی افغانستان کی د پاکستان سفیر ښاغلی صدیق د افغانستان د خارجه چارو وزیر ته ویلی" ما دوی ته ویلی چی پاکستانی ځواکونو د پاکستان تحریک طالبانو جنګیالی په نښه کړی دی نه ملکی افغانان . خو بیا هم د خلکو او شتمنی زیان د خواشنی وړ خبره ده . ایکسپریس ټراییبون وګوری.
http://tribune.com.pk/story/261277/cross-border-shelling-kabul-delivers-rebuke-to-pakistan-envoy/.

[77]. په ۲۰۱۲ کال د جنوری په دریمه نیټه په کابل کی د آیساف په مرکز کی د عملیاتو د څانګی مرستیال په خپله لنډه وینا کی وویل چی آیساف څلور ډوله سیمه ییز امنیتی ځواکونه په ګوته کوی چی د د دولت د ولکی بیرون فعالیت کوی. دغه عبارت دی له : د ټولنی په کچه د امنیت د ستونزو حل (CBSS) ، د اساسی تاسیساتو د ساتنی پروګرام (CIP) د اساسی تاسیساتو د خوندی ساتنی لپاره د منځنی کچی پروګرام (ISCI) د افغانستان دعامه خوندی ساتنی پروګرام یا (AP3) اوسیمه ییزامنیتی ځواکونه (LSF) دی .په وروستنی ډله (LSF) کی هغه شخصی امنیتی کمپنی چی د کار جواز نه لری ، ملیشی ،او اربکیان چی تر اوسه فعالیت کوی شامل دی . د آیساف په وینا کی وویل شو چی ټولی دغه رنګ ډلی یا خو منحل کید و په حال کی دی او یا به د حکومت کنترول لاندی راوستل شی او یا به محلی پولیسو تشکیل کی جذب شی.

[78]. په ټول افغانستان کی ډیری خلک سیمه ییزو پولیسو ته د اربکی اصطلاح کاروی یا ورته د امنیت نور سیمه ییز نوښتونه وایی.

محلی پولیس له سیمی څخه د جذب شوو کسانو څخه جوړ شوی چی په یوه محدوده جغرافیایی ساحه کی امنیت تینګ کړی. د دوی جذب او تمویل د ملی پولیسو او ملی اردو په پرتله ډیر ارزانه دی او لږه تنخواه او ټریننګ ورته په کار دی. محلی پولیس د واک چلولو او قانون پلی کولو کی هیڅ رول نه لری (که څه هم نوم یی پولیس دی) خو د نیولو صلاحیت نه لری خو بیا هم اجازه لری چی چی د لنډی مودی لپاره افراد ځان سره وساتی.

د آیساف د وینا له مخی محلی پولیس له مخکینیو ابتکارونو لکه افغان ملی مرستندویه (کمکی) پولیس او د افغان عامه حفاظت پروګرام یا (AP3) څخه چی یواځی تمرکز یی پر امنیت دی، فرق لری. آیساف وایی چی محلی پولیس چی د کلی د ثبات عملیاتو پروګرام (چی په کی د متحده ایالاتو د ځانګړو ځواکونو ټیم په کلو او محلی سیمو کی دننه کوی تر څو خلک د دولت ضد عناصرو پر ضد تشویق کړی) لاندی فعالیت کوی هدف یی دا دی چی د متحده ایالاتو د ځانګړو ځواکونو ټیم سره په عین وخت کی ټولنی تشویق کړی او د دی ځواکونو سره مرسته وکړی چی امنیت، ښه حکومت داری او پرمختیایی کارونه روان کړی.[79]

آیساف وایی چی د دی طرزالعمل هدف په محلی کچه د امنیت ښه کول دی چی کیدای شی ثبات راولی او ټولنیزه او عامه سوکالی رامنځ ته کړی. دا محلی حرکتونه د افغانستان په محلی سیمو کی د ولسوالیو په کچه بیا د حکومتی چارواکو او پولیسو د مشرتابه له لاری کابل سره تړل کیږی چی په نتیجه کی د حکومت لاسرسی اواغیزی په محلی سیمو کی ورسره ښه کیدای شی. آیساف وایی محلی پولیس په پایداره توګه د امنیتی ځواک حضور تأمینوی چی د محلی خلکو حمایت او په ملی کچه د خلکو تأئید او نظارت له ځانه سره لری، او د افغان ملی امنیتی ځواکونو د یاغیتوب ضد عملیاتو کی یو جامع او مهم ځای لری او د لویه کچه د آیساف – افغان امنیتی شبکی یوه برخه تشکیلوی.[80]

یوناما د ۲۰۱۰ کال راهیسی کله چی جمهور رئیس کرزی د محلی پولیسو جوړول اعلان کړل، په ټول افغانستان کی د محلی پولیسو اړوند انکشافات څارلی.[81] د ۲۰۱۱ کال په پای کی اکثره شریکباټو یوناما ته په هغو سیمو کی چی محلی پولیس فعالیت کوی، د امنیتی چاپیریال د ښه کیدلو رپورټونه ورکړی چی په دی معنی ده چی دوی توانیدلی چی له دی سیمو څخه یاغیان لیری وساتی.

خو بیا هم د محلی پولیسو د منځ مهاله او اوږدمهاله پایلو او اثر په برخه کی لا اندیښنی شته چی آیا دوی به وکړای شی چی په اوږدمهاله وخت کی د ملکی وګړو ساتنه کی ښه والی راولی او که کمه به یی کړی.

آیساف او د افغانستان د مشترکو ځانګړو عملیاتونو ځواکونو د ځانګی قوماندانی (CFSOCC-A) وایی چی د دوی د ارزونی له مخی محلی پولیسو د یاغیانو سره مبارزه کی مهم تاکتیکی او تخنیکی مهارتونه لاس ته راوړی دی او دا لاس ته راوړنی به دوامداره وی چی د مناسب لوژستیکی ملاتړ او د متحده ایالاتو د ځانګړو عملیاتی ځواکونو او ملی امنیتی ځواکونو له خوا د دوامداره لارښوونو سره به ملی وی.[82] یوناما دی ټکی ته اشاره کوی چی دا وضعیت یو سوال راپورته کوی چی آیا دا امنیتی لاس ته راوړنی په اوږده مهال کی کیدای شی پر ځای پاتی شی، او د متحده ایالاتو د ځانګړو عملیاتی ځواکونو په شمول نړیوالو امنیتی ځواکونو د شاته کیدو او بالاخره وتلو او د دوی د ملاتړ دریدلو او د ملی امنیتی ځواکونو له خوا د لارښونو د کچی کمیدلو څخه وروسته به دوام پیدا کړی او که څنګه.

د آیساف د څرګندونو له مخی د محلی پولیسو اوږد مهاله پلان لا تر اوسه نه دی بشپړ شوی چی آیا دا قوتونه به د ملی پولیسو یا نورو امنیتی ځواکونو برخه ګرځی او یا به د ملی امنیتی ځواکونو په چوکاټ کی یو بیل پروګرام په شکل پاتی شی.[83]

د ۲۰۱۱ کال په اوږدو کی یوناما د محلی پولیسو په جذب، تصدیق او تزکیی، ټریننګ او ډسپلین په برخه کی ځینی کمزورتیاوی لیدلی او ځینو محلی خلکو ریپورټ ورکړی چی محلی پولیس په جنایی اعمالو کی دخیل شوی او جدی د بشری حقونو څخه یی سرغړونه کړی ، چی په کی د ملکی وګړو بی ځایه کیدنی، اختطاف، فزیکی او جنسی

---

[79]. د آیساف په مرکز کی دعمومی قومندان د عملیاتو مرستیال سره د یوناما غونډه ، ۲۰۱۲ کال د جنوری میاشت .
[80]. د آیساف په مرکز کی دعمومی قومندان د عملیاتو مرستیال سره د یوناما غونډه ، ۲۰۱۲ کال د جنوری میاشت .
[81]. د ۲۰۱۰ کال د ملکی کسانو د تلفاتو په اړه د یوناما راپور کی د سیمه ییزو پولیسو برخی وګوری .
[82]. د آیساف په مرکز کی دعمومی قومندان د عملیاتو مرستیال سره د یوناما غونډه ، ۲۰۱۲ کال د جنوری میاشت.
[83]. یاد شوی مأخذ.

تیری شاملیږی. یوناما دا هم موندلی چی د دوی د قوماندی او تشکیل په برخه کی کیدای شی پیاوړی شی چی له یوی سیمی څخه بلی سیمی پوری توپیر سره لری او په نتیجه کی د محلی پولیسو د فعالیت په برخه کی د حساب ورکونی او نظارت نشتوالی رامنځ ته کوی.

سربیره پر دی، سره له دی چی د تصدیق او تزکیی یو طرزالعمل شته چی لازمی ګڼی چی هغه کسان چی جذبیږی د محلی شورا له خوا یی ارزونه او تصدیق وشی، یوناما دا هم کتلی چی په ځینو سیمو کی محلی زورواکانو ځینی افراد د محلی پولیسو لپاره نومولی او د دوی پر تصدیق یی اثر او رسوخ درلودلی او په دی توګه ځینی خلک د مستندو شوو د بشری حقونو نقضولو سره د محلی پولیسو لیکو کی جذب شوی. په ځینو پیښو کی محلی پولیسو کی د سیمی ملیتی ترکیب په نظر کی نه دی نیول شوی چی ملیتی توازن وساتل شی چی دا په خپل وار سره د ځینو کشالو د رامنځ ته کیدلو سبب ګرځیدلی. په ځینو سیمو کی مخکینی وسله والی ډلی محلی پولیسو کی جذب شوی چی په محلی ټولنو کی یی اندیښنی پیدا کړی چی ګوندی محلی پولیس به د داسی وګړو کړو ته قانونی بڼه ورکړی.

د افغان محلی پولیسو تشکیل

د ۲۰۱۰ کال اګست کی آیساف او افغان حکومت محلی پولیس په داخله وزارت کی د یو میکانیزم په توګه جوړ کړل چی د بی ثباته ولسوالیو ملاتړ وکړی، د لیری پرتو محلی سیمو ساتنه وکړی او د وسله والو مخالفینو د ډلو د نفوذ مخنیوی وکړی تر څو داسی یو چاپیریال تأمین کړی چی حکومت داری او پرمختیا بڼه کړای شی. د ۲۰۱۲ کال د جنوری تر ۲۶ می پوری ۵۷ ولسوالی تثبیت شوی چی په کی ۱۱۰۶۶ محلی پولیس فعالیت کوی. داخله وزارت د ۳۰ زرو محلی پولیسو جذبول چی باید په ۹۹ ولسوالیو کی په ټول افغانستان کی فعالیت وکړی، تأئید کړی دی. محلی پولیسو ته بودجه د متحده ایالاتو له خوا د افغان امنیتی ځواکونو د بودجی له لاری د ټولو ۳۰ زرو محلی پولیسو لپاره تر ۲۰۱۵ کال پوری ورکول کیږی. آیساف وایی چی دا مهال په هغه سیمو کی چی د کلی امنیتی عملیاتو چی د ځانګړو عملیاتی ځواکونو/محلی پولیسو له خوا تأمینیږی، تقریباً تر ۴ ملیونو وګړی ژوند کوی.[84]

د محلی پولیسو واحدونه باید په محل کی د ملی پولیسو د تشکیل تر قوماندی لاندی کار وکړی چی د ولسوالی په کچه واحدونه باید مستقیماً د ولسوالی د پولیسو مشر ته ځواب ووایی چی بیا هغه د ولایت د امنیه قوماندان تر څارنی لاندی وی. د محلی پولیسو غړی ۲۱ ورځی زده کړی تر لاسه کوی چی باید د نورو لارښودو پروګرامونو له خوا بشپړ شی. په ډیرو سیمو کی د متحده ایالاتو ځانګړی عملیاتی ځواکونه مخکی تر دی چی د ښوونو مسؤولیت عادی افغان امنیتی ځواکونو ته وسپارل شی، د محلی پولیسو واحدونو ته لارښونی کوی. د ۲۰۱۰ کال د اګست د میاشتی د محلی پولیسو د جوړولو طرزالعمل کی ذکر شوی عمومی لارښود څخه پرته، چی بیا د ۲۰۱۲ کال په جنوری کی تعدیل کړای شو، د محلی پولیسو لپاره داسی کوم قانونی چوکاټ نه شته چی د هغوی ځانګړی عملیات او د دوی د نښتو لپاره قواعد یی له مخی تنظیم کړای شی.

د محلی پولیسو واحدونه باید د خپلی محدودی ځانګړی ساحی دننه فعالیت وکړی. دوی اجازه نه لری چی بلی ولسوالی ته سفر وکړی، د خپل فعالیت له ساحی څخه بهر وسله په لاس کی واخلی او یا نورو په تعرضی عملیاتونو کی برخه واخلی. غیر له هغه حالاتو څخه چی په مشخص ډول د ملی پولیسو له خوا یی غوښتنه شوی وی، محلی پولیس نه شی کولای چی د قانون پلی کولو دندی اجرا کړی، چی د مشکوکو مجرمینو نیول په کی شامل دی. دوی صلاحیت لری چی هغه افراد ځان سره توقیف کړی (په مؤقتی ډول د نظر وړ اشخاص ونیسی) چی د جګړی پر مهال نیول شوی وی او یا د دولت ضد عناصرو مشکوک غړی وی.[85] دا د جنګیالیو او مشکوکو یاغیانو نیولو رول په واضح ډول نه دی بیان شوی او په هکله یی هیڅ ډول لارښونی نشته چی نیول شوی کسان دی ملی پولیسو یا ملی اردو یا ملی امنیت ته وسپارل شی، تر څو چی د توقیف مناسب شرایط تأمین شی، او د توقیفیانو د با خبرئ حق او د توقیف په دوران کی ورسره مناسب چلند تعیین کړی.

---

[84]. یاد شوی مأخذ.

[85]. افغان سیمه ییزو پولیسو پروسه د ۲۰۱۰ کال د اګست په میاشت کی رامنځ ته شوه او د ۲۰۱۲ کال د جنوری په میاشت کی بیا سمون راوستل شو.

تشخیص، تزکیه او جذب

د ښودل شوی طرزالعمل مطابق د ولسوالۍ شوراګانی باید د محلی پولیسو لپاره د جذب کیدلو وړ کسان ونوموی چې باید ډیره پاملرنه په کی وشی چې ټولو ملیتی ډلو ته برابره برخه ورکړای شی. د داخله وزارت یوه ډله لری چې د محلی پولیسو بایو متریک لست برابروی او ډیټابیس کی یی اچوی، د عمر حد تعیینوی (۱۸ – ۵۴) او د مخدره موادو د اعتیاد د ردولو په موخه د تشو متیازو معاینه اجرا کوی. د ولسوالۍ او ولایت چارواکی، د ملی پولیسو او ملی امنیت محلی مشرانو په شمول، د نومول شوو کسانو د تشخیص او مناسب والی په هکله مسؤولیت لری چې څوک په دی لیکو کی ونیول شی، خو دوی هیڅ داسی مکلفیت نه لری چې کوم نوماندان چې د جرایمو یا د منازعی اړوند تخلف شک پری کیږی، له لست څخه وغورځوی.

یوناما کتلی چې په عمل کی دا طرزالعمل په نا متوازنه توګه تطبیق شوی او په ځینو ولسوالیو کی د ولسوالۍ شورا د نوماندانو جذب سیمه ایزو زورواکانو ته سپارلی. په ډیرو ولسوالیو کی یوناما دا په ګوته کوی چې هیڅ کوم نوماند په دی پروسه کی په محلی پولیسو کی د جذب کیدلو څخه نه دی ویستل شوی.[86] په ګڼ شمیر ولسوالیو کی خلکو ویلی چې د جذب دا پروسه د دی سبب شوی چې پخوانۍ ملیشی چې سیمه ایزو زورواکانو ته وفاداره دی، بیرته مسلح شوی او فعال کړای شوی دی.

د بیلګی په توګه یوناما کتلی چې د ولسوالۍ چارواکو محلی دولت پلوه ملیشی په محلی پولیسو کی جذب کړی لکه د هرات شینډنډ ولسوالۍ، د فاریاب قیصار ولسوالۍ، او سرپل په صیاد ولسوالۍ کی. په دی دری واړو قضیو کی محلی ټولنو دا ملیشی په جرایمو او بشری حقونو څخه سرغړونو او تیری تورنی کړی دی. خو تر دی دمه د دی ملیشو هیڅ غړی لا د جذب له پروسی څخه نه دی ویستل شوی.

په نورو ولسوالیو کی، لکه د ننګرهار ګوشته، د سر پل صیاد ولسوالۍ، یوناما موندلی چې ځینی محلی پولیس پخوانی جنګیالی وو چې د ډی ډی آر او ډایاګ پروسه کی بی وسلی کړای شوی وو.

یوناما ته داسی رپورټونه رسیدلی چې د محلی پولیسو قوماندانانو پر خلکو زور راوړی چې د دوی محلی پولیسو کی شامل شی. یوناما ته داسی تورونه هم ښودل شوی چې په خاص ارزګان او د ارزګان ولایت ځینو نورو ولسوالیو کی قوماندانانو هڅه کړی چې د کلیو خلک په زور دی خدمت ته مجبوره کړی. په شاه ولی کوټ ولسوالۍ کی د کلی خلکو یوناما ته وویل چې د محلی پولیسو یو قوماندان چې بادشاه خان نومیږی، هری کورنۍ څخه غوښتی چې خپل یو ځوی دی د محلی پولیسو واحدونو ته ورکړی.[87] دا عمل د دی سبب شوی چې ګڼ شمیر کورنۍ له سیمی څخه تښتیدلی تر څو محلی پولیسو ته خلکو ورکولو څخه خلاص شی.

یوناما دا هم کتلی چې ماشومان په محلی پولیسو کی جذب شوی دی. د پکتیکا ولایت قومی مشرانو یوناما سره اړیکه نیولی او ویلی یی دی چې یو د محلی پولیسو قوماندان په اورګون، برمل او خیرکوټ ولسوالیو کی په زوره د ښوونځی ماشومان محلی پولیسو کی جذب کړی دی. وروسته د ولسوالۍ او ولایت چارواکو له مداخلی څخه، دغه ماشومان بیرته ښوونځی ته ستانه شوی دی او دا مهال په پکتیکا ولایت کی هیڅ ماشوم په محلی پولیسو کی نه شته. یوناما همدا شان په شینډنډ او قادس ولسوالیو کی د ماشومانو د جذب رپورټونه تر لاسه کړی، که څه هم په ډیری ولسوالیو کی داخله وزارت چارواکو د تصدیق او تزکیی پروسه کی ماشومان له جذب څخه ایستلی دی.

قومانده او کنټرول

سره له دی چې د ولسوالۍ امنیه قوماندان د ولایت د پولیسو د مشرتابه له لاری په ولسوالۍ کی د محلی پولیسو د قوماندی مسؤولیت لری، په عمل کی دا واک په بیلابیلو ځایونو کی مختلف دی. له دی کبله چې محلی پولیس داسی سیمو ته استول کیږی چې هلته نور امنیتی ځواکونه حضور نه لری او یا ډیر کم وی، د محلی پولیسو واحدونه د مرکزی امنیتی جوړښتونو د ډیری لږی څارنی، مدیریت او قوماندی اثر لاندی فعالیت کوی. د محلی پولیسو د لنډ مهاله روزنی په نظر کی نیولو سره، د محلی پولیسو پر مؤثریت او نظم او ډسپلین کی د هغوی د قوماندانۍ

---

[86]. یوناما یواځی د فراه ولایت په خاک سفید او قلعه کاه ولسوالیو کی مستند کړی، چې چارواکو په سیمه ییزو پولیسو کی د هغه کسانو د جذب مخه ونیوله چې په نشه ییزو توکو روږدی وو.

[87]. د ۲۰۱۱ کال د نوومبر او د ۲۰۱۲ کال د جنوری په میاشتو کی د یوناما د ټولنی او شوراګانو د غړو سره مرکی.

څرنګوالی ستر رول لوبوی. یوناما دا موندلی چی په ځینو ځایونو کی د ولسوالۍ یا ولایت د ملی پولیسو قوماندانانو د محلی پولیسو پر واحدونو ډیر مؤثر کنټرول او قومانده درلودلی ده. په ځینو نورو ولسوالیو کی لکه د کندز ولایت په کندز ولسوالۍ کی، د متحده ایالاتو ځانګړو ځواکونو د محلی پولسو د ښی رهبرۍ په برخه کی مستقیماً او یا د ملی پولیسو د قوماندی سلسلی له لاری ښه لاربښود رول لوبولی. په ډیری پیښنو کی د محلی پولیسو د واحدونو قوماندانان پر خپلو واحدونو بشپړ کنټرول لری چی د ملی پولیسو دخالت په کی ډیر کم وی.

په ځینو سیمو کی، ملی پولیس هڅه کوی چی خپله قومانده او اثر په مختلفو طریقو پیاوړی کړی تر څو پر محلی پولیسو خپل عملیاتی کنټرول وساتی. د بیلګی په توګه، په شمال ختیځه سیمه کی، د ملی پولیسو یو افسر د محلی پولیسو هغو واحدونو کی چی د ولایت د مرکز شاو خوا ولسوالیو کی فعالیت کوی، شامل وی. دا د ملی پولیسو افسران د محلی پولیسو او د ولایت د پولیسو مشرتابه تر منځ د اړیکو سلسله پرانستی او دوامداره اړیکی ډاډمنوی. په سیمه کی لا زیاتو لیرو پرتو سیمو کی محلی پولیس د عادی اړیکو سلسلی له لاری د ولسوالۍ د پولیسو قوماندانۍ ته رپورټ ورکوی. د متحده ایالاتو ځانګړو عملیاتی ځواکونو هڅه کړی چی دا د قوماندی لړۍ په کندز ولسوالۍ کی فعاله او عملی کړی تر څو ډاډمنه کړی چی پریکړی، د منابعو ویش، عملیات او نور مسائل د ملی پولیسو له لاری سر ته ورسیږی. هغه د پولیسو قوماندانان چی د محلی پولیسو د څارنی دنده لری هم د محلی پولیسو د پوستو د منظمو کتنو، د تنخواه ګانو د ویشلو او د محلی پولیسو غونډو کی د حاضرۍ تأمینولو له لاری دا د قوماندی لړۍ ساتلی ده.

یوناما دا هم کتلی دی چی په ځینو حالاتو کی د مؤثری قوماندی نشتوالی د دی سبب شوی چی د محلی پولیسو یووالی کی ستونزی پیدا شی، خصوصاً په هغه ځایونو کی چی پخوانی د دولت ضد عناصرو یا غیر قانونی وسله والو ډلو غړی چی په دی وروستیو کی د ډی ډی آر یا ډایاګ پروګرامونو له لاری بی وسلی شوی، د محلی پولیس ډلی جوړوی. په ځینو سیمو کی محلی خلک تور لګوی چی محلی پولیس د دولت ضد عناصرو سره ځینی وختونه اړیکی ساتی او کله کله هم خپل تعلق بدلوی.[88] د ۲۰۱۱ کال په اګست کی د ارزګان ولایت خاص ارزګان کی داسی ډیر محلی پولیس چی مخکی طالبانو وو او دی وروستیو کی د حکومت سره یوځای شوو وو، وروسته له دی چی خپل قوماندان یی وژلی بیرته د طالبانو سره یوځای شوی دی. یوناما داسی تورونه هم تر لاسه کړی چی وژل شوی قوموندان ډیری محلی پولیس په زوره جذب کړی وو چی اکثره یی پښتانه وو. داسی پیښنی نه یواځی د محلی پولیسو د قوماندی په برخه کی اندیښنی راولاړوی بلکه د جذب په پروسه کی د تصدیق او تزکیی او د ملی پولیسو له خوا د محلی پولیسو د نظارت ضعف هم په ګوته کوی.

نظارت او حساب ورکونه

یوناما کتلی چی محلی پولیسو په ډیری محلی ټولنو کی موجود د زور چلولو مناسبات بیرته راوستی دی. دا د زور مناسبات د فعالو حکومتی ادارو د نشتوالی او غیر مؤثر نظارت او احتساب میکانیزمونو د موجودیت له کبله په ځینو سیمو کی چی محلی پولیس په کی فعالیت کوی د یو واقعی معافیت چاپیریال د رامنځ ته کیدلو سبب ګرځیدلی. یوناما د محلی پولیسو له خوا د ناوړه کړنو رپورټونه تر لاسه کړی چی قتل، جنسی تیری، وهل، اختطاف، اجباری ودونه، تهدیدول، فشار راوړل او غلا په کی شامل دی.[89]

یوناما داسی رپورټونه تر لاسه کړی چی محلی پولیسو له خپل صلاحیت څخه ناوړه استفاده کړی او د موټرو د تلاشی غیر قانونی پاټکونه یی جوړ کړی چی پیسی واخلی، خلک یی مجبوره کړی چی د دوی قوماندانانو ته مالیه یا ټکس ورکړی، او داسی نوری ناوړه استفادی یی کړی.[90] د ۲۰۱۱ کال په وروستیو کی د پکتیکا ولایت په ارګون ولسوالۍ کی یوناما داسی ډیر رپورټونه تر لاسه کړی چی د محلی پولیسو قوماندان له خلکو څخه غوښتی چی د دوی ته عشر ورکړی. محلی اوسیدونکو له دی څخه ډډه کړی او خپل شکایت یی یوناما ته رسولی. کله چی دا شکایتونه د ولسوالۍ د پولیسو قوماندان سره شریک شول، هغه د کلی د خلکو دا ادعا رد کړه. د بغلان ولایت د

---

[88]. د هرات ولایت په شین ډنډ ولسوالی کی یوناما شکایت تر لاسه کړی چی سیمه ییزو پولیسو د دولت ضد وسلوال سره د چاودیدونکو توکو په لیږدولو کی مرسته کړی.

[89]. یوناما نږدی د هیواد په ټولو هغه سیمو کی چرته چی سیمه ییز پولیس فعالیت کوی د سیمه ایزو پولیسوپه لاس د ناوړه چلند پیښنو ادعا مستند کړی.

[90]. د سیمه ایزو پولیسو په هکله شکایت په ځانګړی ډول په هغه سیمو کی ډیر تر سترګو شوی چی پخوانی دولت پلوه ملیشی د محلی پولیسو په لیکو کی جذب شوی او د ټولنی څخه ناقانونه ټیکس او یا پیسی په زور اخلی.

پولیسو قوماندان وایی چې د هغه مسؤولینو داسې ډیر شکایتونه تر لاسه کړي چې محلي پولیس له خلکو څخه عشر یا نور ټکسونه غواړي، خو ده وویل چې د داسې قضیو ثابتولو کې ستونزې درلودلې.

د آیساف د وینا مطابق د محلي پولیسو لپاره د نظارت میکانیزم کې داخله وزارت چې د ولسوالۍ او ولایت د پولیسو قومانداني له لارې عمل کوي، محلي مشران او محلي شورا (چې د حکومت دوديز میکانیزم دی) او د متحده ایالاتو د ځانګړو عملیاتو ځواک د کلي د ثبات پروګرام له لارې دخیل دی.[91] یوناما یادوي چې موجوده د نظارت طرزالعملونو کې رسمي عدلي میکانیزمونه شامل نه دي چې د محلي پولیسو تحقیقات وکړي، انظباطي اقدام وکړي او یا یې ګوښه کړي. ملي پولیس سره له دې چې د نظارت مسؤولیت لري، په ډیری ولسوالیو کې نه دي توانیدلي یا یې نه دي غوښتي چې د محلي پولیسو د بشري حقونو څخه سرغړونې او یا جرایمو ته رسیده ګي وکړي چې لامل یې د محلي زورواکانو نفوذ، دا عقیده چې محلي پولیس د آیساف له خوا حمایه کیږي، یا په ټوله کې د داخله وزارت د احتساب عمومي کمزورتیاوې چې د محلي پولیسو یا نورو پولیسو یا امنیتي کسانو له خوا ناوړه استفاده یا سرغړونه یې تعقیب کړي دي.[92] په ډیری قضیو کې داسې ښکاري چې د محلي پولیسو او د دوی د واحدونو نظارت او تحقیقات د بیلابیلو قضیو پر اساس چې کله د چا له خوا شکایت درج شي، کیږي.[93]

په بغلان ولایت کې د ملي پولیسو قومانداني ته د محلي پولیسو د ناوړه کړنو یا جرمي چلند په هکله شکایتونه رسیدلي چې قتل، اختطاف او د ځمکو غیر قانوني نیول په کې شامل دي. دا شکایتونه معمولاً د سیاسي او ملیتي تضادونو پر بنسټ انګیرل کیږي چې په نتیجه کې آیساف او ولایتي مقامات بیا د ملي پولیسو او محلي پولیسو د قوماندانانو او د سیمې اوسیدونکو تر منځ منځګړیتوب کوي. په ځینو حالاتو کې چې محلي پولیسو په ۲۰۱۱ کال کې په پل خمرۍ کې شخصي ملکیتونه نیولي، د محل د ملي پولیسو مشر یوناما ته وویل چې د دوی د جنایي تحقیقاتو برخې و نه شو کړای چې د محلي پولیسو قوماندانانو څخه تحقیقات وکړي ځکه چې هغوی د متحده ایالاتو د ځانګړو عملیاتي ځواکونو حمایت له ځانه سره درلوده.[94]

د ۲۰۱۱ کال په وروستیو کې آیساف د دې په موخه چې د محلي پولیسو واحدونو له خوا د تخلفاتو رښتینولي و ارزوي یوه پلټنه پیل کړه چې نتیجه یې واخیسته نو د دې ادعا ګانو لږ شمیر رښتیني وي .[95] په نتیجه کې آیساف وویل چې دوی به د محلي پولیسو پروګرام کې دې اندیښنو ته پاملرنه وکړي چې په کې د نورو تدابیرو برسیره، د داخله وزارت له خوا د محلي پولیسو د واحدونو د روزنې ضرورت هم شامل و چې دوی ته د بشري حقونو څخه د سرغړونو د مخنیوي عملي میتودونه، د ځواک د صلاحیتونه زیاته توضیح، په آیساف کې د یو ملي پولیس افسر مقررول تر څو د افغانانو شمولیت په څارنه او حساب ورکونه کې ډاډمن کړای شي، او د محلي پولیسو له خوا د تخلفاتو د ګزارش د ورکولو د طرزالعمل پالیسي، په برخه کې روزنه ورکړي.

یوناما د محلي پولیسو د کړنو د ښه کیدلو په موخه د دې تدابیرو، نظارت او حساب ورکونې هرکلی کوي.[96] آیساف یوناما ته معلومات ورکړل چې له دې تدابیرو څخه زیات یې د تطبیق په حال کې دي. یوناما سپارښتنه کوي چې د محلي پولیسو ښه کیدلو لپاره ټول تدابیر دې مخکې له دې چې دې ځواک ته وسعت ورکړل شي، په بشپړ ډول عملي کړای شي.

---

[91]. د آیساف په مرکز کې دعمومي قومندان د عملیاتو مرستیال سره د یوناما غونډه ، ۲۰۱۲ کال د جنوري میاشت.
[92]. یوناما مشاهده کړې چې ملي پولیس د هغه ولسوالیو د نظارت کولو لیوالتیا نه ده ښودلې په کومو کې چې د سیمه ایزو پولیسو شمیر د ملي پولیسو د شمیرې څخه ډیره ده.
[93]. په ځینې ولایتونو لکه د کندوز په قیصار ولسوالي اودهرات په شین ډنډ ولسوالي کې د بشري حقونو نه د سر غړونې او یا د جرم پیښیدو د شکایت پر وخت ولایتي چارواکو هڅې کړې چې د سیمه ایزو پولیسواو ټولنې ترمنځ منځګړتوب وکړي او یا یې ستونزې د حل په موخه محلي شورا ګانو ته حواله کړي. ولایتي چارواکو ډیر کم وخت د کورنیو چارو وزارت د جنایي پیښو د څیړنې څانګې څخه د دغه ډول پیښو یا شکایتونو د پلټلو غوښتنه کوي.
[94]. د ۲۰۱۱ کال د جولایي په اوومه نیټه د متحده ایالاتو د ځانګړي ځواکونو استازي په پلخمري کې یوناما ته ویلي چې د سیمه ییزو پولیسو دري قومندانانو پر ضد شکایتونه به د پلټلو لپاره د جنایي پیښو د څیړنو څانګې ته واستول شي ، خو تر دې دمه په دې اړه کوم قانوني اجرآات ندي تر سره شوي چې دغه ادعاوې تعقیب کړي.
[95]. د متحده ایالاتو ځواکونو مرکز- افغانستان ، د مستند کولو ، موندنو او سپارښتنو یاداښت (6-15 AR) د بشري حقونو څار ـ د بشري حقونو نه د سرغړونې د ارزونې معتبر راپور) د ۲۰۱۱ کال د سمبر شپږمه.
[96]. د آیساف په مرکز کې دعمومي قومندان د عملیاتو مرستیال سره د یوناما غونډه ، ۲۰۱۲ کال د جنوري میاشت.

د مهمو ودانیو د ساتنی پروگرام(CIP) باندی عمومی نظر

د افغانستان په شمال او شمال ختیځو سیمو کی د آیساف ساحوی قوماندانی د مهمو ودانیو د ساتنی پروګرام(CIP) جوړ کړ—چی یو امنیتی ابتکار دی چی موخه یی د هغو ځایونو ساتل دی چی هلته نه محلی پولیس او نه هم عادی امنیتی ځواکونه حضور لری. آیساف د مهمو ودانیو د ساتنی ځواک ته دنده سپارلی چی ستراتیژیک کلی د دولت ضد عناصرو څخه وساتی. د CIP ځواک ۱۵۰۰ تنه د شمال د ساحوی قوماندانی په نهو ولسوالیو کی ګمارل شوی دی.

که څه هم دا قوتونه د خپل فعالیت په سیمه کی د ولسوالی د پولیسو قوماندان ته رپورټ او ځواب ورکوی، د دی مراتبو سلسلی د مناسباتو لپاره هیڅ ډول قانونی یا د پالیسی بنسټ نه شته. د CIP واحدونو، که چیری روزل شوی وی، نو یواځی ابتدایی مسائلو کی به یی روزنه شوی وی او دا ځواکونه خپله وسله نه راجستر کوی. همدا شان دوی د وژونکی ځواک د استعمال لپاره هیڅ ډول قانونی معیار نه لری.

معلومه نه ده چی د دوی د جذب لپاره کوم معیارونه په نظر کی نیول شوی وو، خو ډیری د CIP غړی ښکاری چی د دولت پلوه پخوانیو ملیشو غړی پاتی شوی . د CIP ځواک په جوزجان، فاریاب، او بلخ ولایاتو کی تقریباً په بشپړه توګه له غیر رسمی ملیشه ځواکونو څخه جذب شوی دی چی د سولی او بیا ادغام پروګرام یا ډاياګ له خوا بی وسلی کړای شوی وو. د CIP ځواکونه په زیاتو ولسوالیو کی چی دوی په کی فعال دی، د سیمی ملیتی جوړښت او توازن نه منعکسوی. د بیلګی په توګه یوناما کتلی چی سره له دی چی د کندز ولایت د علی آباد ولسوالی اکثریت نفوس پښتانه دی، د CIP ځواک له زیاتو تاجک ملیت څخه جوړ شوی او یواځی ۵ غړی یی پښتانه دی.[97] همدا ډول مناسبات د کندز ولایت د چاردره او قلعأ ذال ولسوالیو کی هم وجود لری.

د ملی پولیسو د ولسوالۍ قوماندانانو وړتیا چی پر CIP مؤثره قومانده او کنټرول ولری، محدوده ده. په زیاتو حالاتو کی د CIP قوماندانانو شهرت او نیک نوم، احترام او یا ورڅخه ویره د ولسوالی یا ولایت د ملی پولیسو د قوماندان په پرتله ډیر زیات وی. د دی په نظر کی نیولو سره چی CIP په داسی ځایونو کی فعالیت کوی چی هلته د ملی پولیسو او ملی اردو حضور ډیر کمرنګه دی، CIP ځواک اکثرأ په هغو ولسوالیو کی د ملی پولیسو په پرتله زیات وی چی په نتیجه د ولسوالی د پولیسو قوماندان نه شی کولای چی مؤثره قومانده او کنټرول پری وساتی. د بیلګی په توګه، د کندز ولایت د قلعأ ذال ولسوالی د CIP قوماندان د ۱۵۰ تنو مشری کوی، په داسی حال کی چی د ولسوالۍ د ملی پولیسو قوماندان یواځی د ۲۲ ملی پولیسو کارکوونکو مشری کوی.

د ۲۰۱۱ کال د ډسمبر په ۲۵ مه جمهور رئیس کرزی د CIP او د آیساف له خوا نورو دفاعی ابتکارونو لکه د مهمو ودانیو لپاره منځنی امنیتی جوړښت (ISCI)، او د ټولنی له خوا د امنیتی حل ځواک (CBSS) د منحلولو فرمان صادر کړ. آیساف وویل چی دوی به د دی امر اطاعت وکړی او د ۲۰۱۲ د جنوری په ۲۴ مه نړیوالی شریکی قوماندانی International Joint Commandیا (IJC) یو فرمان صادر کړ چی تمرکز یی د ټولنی له خوا د امنیتی ځواک تحول یا منحلول وو چی CIP هم په کی شامليږی، او عنوان یی "د ټولنی له خوا د امنیتی حل او د مهمو ودانیو قراردادونو" دی. آیساف یوناما ته معلومات ورکړ چی د آیساف او افغان ګډ پلان د کار لاندی دی چی هڅه کوی چی دا امر په داسی ډول تطبیق کړی چی د محلی ټولنو لپاره منفی امنیتی پایلی او نتیجه و نه لری.[98]

---

[97]. د غیر رسمی احصایی د اندازی مطابق علی اباد ولسوالی کی ۵۵ سلنه پښتانه ، ۳۳ سلنه تاجک ،اوه سلنه اوزبک او پاتی پنځه سلنه یی هزاره دی.
[98]. د آیساف په مرکز کی دعمومی قومندان د عملیاتو مرستیال سره د یوناما غونډه ، ۲۰۱۲ کال د جنوری میاشت.

پر ماشومانو د وسله والی شخړی اغیزی

د منازعی د اړخونو له خوا د ماشومانو جذب،روزنه او استفاده

یوناما د وسله والو ځواکونو او ډلو له خوا د ۱۸ کلونو څخه کمو ماشومانو د جذبولو په اړه ډیره اندیښمنه ده. په ۲۰۱۱ کال کی مجموعاً د منازعی د اړخونو له خوا د ۲۱۲ ماشومانو د جذبولو رپورټونه یوناما ته رسیدلی چی په کی ملی پولیس، محلی پولیس او د دولت ضد عناصر شاملیږی.[99] له دی ۲۱۲ کم عمرو جذبونو څخه، چی تصدیق شوی یا نه دی تصدیق شوی، ۱۷۳ (۸۱ سلنه) یی د دولت ضد عناصرو ته منسوب شوی، ۲۳ یی محلی پولیسو او ۱۶ یی ملی پولیسو ته منسوب شوی. د یوی ۸ کلنی نجلی په شمول چی د نامعلومو کسانو له خوا ورڅخه غوښتل شوی وو چی یوه بسته د نړیوالو نظامی ځواکونو اډی ته یوسی، ۱۱ نور ځان وژونکی برید کوونکی وو چی وژل شوی او یو ۱۴ کلن هلک هغه مهال ووژل شوی چی تعبیه شوی چاودیدونکی توکی یی ځای پر ځای کول او هغه پری وچاودل.

د ۲۰۱۱ کال په وروستی نیمایی کی یوناما په ۱۳ ولایتونو کی د ۶۷ هلکانو سره مرکی وکړی، چی توقیف شوی وو او د ماشومانو اصلاحی مراکزو کی د وسله والو ډلو سره د تړون په اتهام توقیف شوی وو. له دی ماشومانو څخه چی عمرونه یی د ۹ او ۱۷ کلونو تر منځ وو، څلورمه برخه یی د دولت ضد عناصرو له خوا د نظامی فعالیتونو، د تعبیه شوو چاودیدونکی توکو ایښودلو او ځان مرگی بریدونو د تر سره کولو لپاره استخدام شوی وو.[100]

په ۲۰۱۱ کی افغان امنیتی ځواکونو ۲۰۴ هلکان چی له ۱۸ کلو څخه کم عمر لری د ملی امنیت په خطر کی اچولو په اتهام نیولی دی.[101]

پر ښوونځیو بریدونه

په هیواد کی د ماشومانو او وسله والی منازعی کاری ډلی د تصدیق شوو ارقامو له مخی، د دولت ضد عناصر په ۲۰۱۱ کی د ۲۸ بریدونو مسؤول وو. دا د ۲۰۱۰ او ۲۰۰۹ په پرتله کموالی څرگندوی. پیښو کی د ښوونځی د ودانیو او وسایلو سیزل یا د اور اچولو هڅه، تهدیدول، د ښوونکی او زده کوونکو ټپی کول یا وژل، وسله وال بریدونه او د ښوونځی پر ودانیو دوه د ځان وژونکی بریدونو هڅی شاملیږی.[102]

سربیره پر دی د معارف وزارت پر ښوونځیو د ۷۱ نورو بریدونو ذکر کوی چی د دی څخه په یو برید کی ۶ ښوونکی وژل شوی، او یو ښوونکی د دولت ضد عناصرو له خوا تښتول شوی دی.[103] ۳۰ ښوونځی د دولت ضد عناصرو د تهدیدولو له امله تړل شوی، او ۱۶ نوری یی د تهدیدولو او تیری او وهلو پیښی یادی شوی دی. تصدیق شوی ده چی د دی پیښو یو پر دریمی برخی مستقیماً د نجونو یا د هلکانو او نجونو شریکی تعلیمی ودانۍ وی. له نیمایی څخه زیاتو پیښو کی د ښوونځی ډلو (د هلکانو یا نجونو) نا معلومه پاتی دی.

د دولت ضد عناصرو له خوا د ۱۲ ښوونځیو ودانی د اشغال د تصدیق شوو پیښو رپورټ ورکړل شوی، چی له دی څخه ۷ یی په مرکزی سیمه کی، دوه دوه یی په جنوب او شمال سیمو کی او یو یی په ختیځه سیمه (ننگرهار) کی وو. د ملگرو ملتونو هڅی د دی لپاره چی له ښوونځیو څخه د نظامی اهدافو لپاره استفاده ونه شی، په مرکزی سیمه کی بریالی وی او د دولت ضد عناصرو په ۲۰۱۱ کال کی دوه ښوونځی پریښودل.

---

99. په وسلواله شخړه کی د ماشومانو د کاری ډلی (CAAC) ډاټابیس ۲۰۱۱.
100. د هیواد په کچه کاری ډلی ته د پوهنی وزارت د هغه پیښومیاشتنی راپور چی له امله یی ښوونځی ، زده کونکی اود پوهنی پرسونل اغیزمن کیږی . ۲۰۱۱ کال جنوری - دسامبر .
101. د عدلی وزارت ـ وسلواله شخړه کی د ماشومانو د کاری ډلی ته د ۲۰۱۱ کال د جنوری نه تر دسامبر پوری راپور.
102. د هیواد په کچه کاری ډلی ته د پوهنی وزارت میاشتنی د هغه پیښو راپور چی له امله یی ښوونځی ، زده کونکی اود پوهنی پرسونل اغیزمن شوی، ۲۰۱۱ کال د جنوری – دسامبر.
103. یاد شوی مأخذ.

په ۲۰۱۱ کې ملګرو ملتونو ښوونځیو ته ځیرمه د نظامي عملیاتو په ترڅ کې جانبي زیان په توګه ۲۴ پیښې ثبتې کړې، لکه د آر پي جي او راکټ په واسطه برید، د ګولیو تبادله او تعبیه شوې چاودیدونکې توکي چې ښوونځیو ته نږدې موندل شوي او ښوونځیو ته یې تاوان رسولی دی. د معارف وزارت نورې ۴۸ هغه پیښې ثبتې کړې چې په کې ښوونځی، ښوونکي او زده کوونکي د پیښو د جانبي تاوان له کبله متأثره شوي. په مرکزي سیمه کې (د ټولو پیښو ۲۸ سلنه) او ختیځه سیمه کې (د ټولو پیښو ۱ سلنه) تر ټولو زیات له داسې پیښو څخه متأثره شوي چې معارف یې متضرره کړی دی.[104]

عمومي نا امنۍ او د ښوونځیو د پیښو د مستقیمو او غیر مستقیمو اثراتو له کبله متأثره کیدلو د ماشومانو لاسرسی ښوونځیو ته متضرره کړی دی، ځکه چې د دوی والدین زړه نازړه وي چې خپل ماشومان، په تیره بیا نجونې، ښوونځي ته واستوي. داسې ارقام نشته چې وښايي چې په ۲۰۱۱ کال کې څومره داسې ماشومان به وي چې ښوونځي کې شامل کړای شوي او بیا یې تعلیم د امنیتي ستونزو له کبله د کال په جریان کې پرېښې وي.

د ماینونو او نا چاودو پاتې شوو توکو له کبله د ماشومانو وژل کیدل او ټپي کیدل

په ۲۰۱۱ کې د ماینونو او چاودیدونکو پاتې شوو توکو له کبله ۵۶۱ تلفاتو له حملې څخه ۴۳۱ (۷۶ سلنه) یې له ۱۸ کلونو څخه کم عمر کې وو. دا ارقام د ۲۰۱۰ کال ورته دی چې ۴۵۹ ماشومان قربانیان په کې ثبت شوي وو. ختیځه سیمه تر ټولو زیاته متأثره شوې ده (۱۵۴ قربانیان، ۳۵ سلنه) چې ورپسې شمالي او جنوب ختیځې سیمې (په ترتیب ۱۷ سلنه او ۱۰ سلنه د ټولو قرباني شوو ماشومانو) راځي. ۳۱۶ ماشومان ټپي شوي دي او ۱۱۵ وژل شوي دي.[105]

هلکان د نجونو په پرتله زیات ټپي کیدلو او وژل کیدلو امکان لري (۸۲ سلنه د ۱۸ سلنې په پرتله)، او د ۸ او ۱۵ کالو تر منځ ماشومان تر ټولو زیانمنیدونکې ډله تشکیلوي چې د ټولې مرګ ژوبلې تر نیمايي زیاته برخه جوړوي. اکثره هغه پیښې چې ماشومان یې قرباني شوي هغه وخت شوي چې دوی لوبې کولې (۳۰ سلنه د ټولو پیښو)، ورپسې د خارویو څرولو (۱۵ سلنه) او د لرګیو راټولولو (۱۲ سلنه) مهالونه راځي. د قربانیانو ۲۵ سلنه له ۶ کلونو څخه کم عمر کې وو.

د هلمند ولایت مارجه ولسوالۍ کې د هوايي برید پایله کې ټپي شوی ماشوم چې وروسته د کندهار میرویس روغتون کې ومړ، جیکوب سمکن©

---

[104]. یاد شوی مأخذ.
[105]. یاد شوی مأخذ.